

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут

Інтерактивний освітній простір ЗВО

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО ВЕБІНАРУ

4 березня 2019 року



Вінниця 2019

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ВТЕІ КНТЕУ
заборонено**

УДК 378:316.77:004

Інтерактивний освітній простір ЗВО [Електронний ресурс] : матеріали всеукраїнського науково-практичного вебінару (м. Вінниця, 4 березня 2019 р.) / відп. ред. Л.Б. Ліщинська. – Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2019. – 93 с.

Розглядаються питання розвитку та впровадження інтерактивних форм, методів та засобів навчання у закладах вищої освіти. Висвітлюються аспекти створення та оцінювання ефективності інформаційного електронного середовища навчального закладу. Обґрунтовується впровадження інновацій в навчальний процес вищої школи.

Розраховано на викладачів, аспірантів та здобувачів вищої освіти економічних, педагогічних та технічних закладів вищої освіти.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Редакційна колегія: Сікорська Л.О., к.пед.н., доцент; Ліщинська Л.Б. (відп. ред.), д.т.н., професор; Соколовська В.В., к.е.н., доцент; Кузьміна О.М., к.т.н., доцент; Бондарчук Л.В., к.е.н., доцент.

© Вінницький торговельно-
економічний інститут КНТЕУ, 2019
© Автори тез доповідей

ЗМІСТ

Секція №1

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ФОРМИ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Гулівата І.О., к.пед.н., доцент, Бондар М.В., к.пед.н., доцент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Методичний аспект впровадження змішаного навчання у закладах освіти.....	7
Гусак Л.П., к.пед.н., доцент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Інтерактивні методи навчання у процесі вивчення вищої математики студентами економічних спеціальностей	9
Зміївська І.В., ст. викладач, Обоянська Л.А. ст. викладач <i>Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Інтерактивно-комунікаційна взаємодія в електронному навчанні	12
Івахов В.В., здобувач освітнього ступеня «бакалавр», Христин С.Г., здобувач освітнього ступеня «бакалавр» <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Подолання труднощів у ефективному застосуванні інтерактивних методів навчання між викладачем та студентом	14
Козійчук О.В., Маріяш А.С., Собко А.О. <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Метод колективної генерації ідей	16
Корж Н.В., д.е.н., професор <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Формування професійної мобільності студентів засобами технології форсайт	17
Латишева В.В., к.н.держ.упр., ст. викладач <i>Одеський національний політехнічний університет</i> Застосування інтерактивних методів навчання при підготовці студентів спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» в Одеському національному політехнічному університеті	20
Лозовський О.М., к.е.н., доцент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Інтерактивні технології в підготовці фахівців-менеджерів	23
Махначова Н.М., к.е.н., доцент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Досвід впровадження проблемно-орієнтованого навчання для спеціальності «Публічне управління» (в рамках проекту Шведського інституту «Baltic Network for prevention of Early School Leaving. See Me»)	26

Медведєв Р.П., здобувач освітнього ступеня «магістр», Шевченко Л.С., к.пед.н., доцент <i>Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського</i> Порівняльна характеристика принципів традиційного і дистанційного навчання у системі підготовки педагога професійного навчання.....	29
Мерінова С.В., к.е.н., доцент, Половенко Л.П., к.пед.н., доцент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Методичні основи інтерактивного навчання	33
Ніколіна І.І., к.н.держ.упр., Остапенко Т.А., асистент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Візуалізація інформації і знань як невід’ємна технологія освітнього процесу	36
Олійник Н.Ю., к.пед.н., доцент <i>Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Технологічні аспекти управління знаннями в умовах змішаного навчання	39
Семенюк І.Ю., к.е.н., ст. викладач <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Переваги впровадження сучасних технологій в навчальний процес ЗВО..	41

Секція №2

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ВИЩОЇ ШКОЛИ

Андрущенко Н.О., к.пед.н., доцент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Інноваційні методологічні підходи до навчання здобувачів вищої освіти в контексті сучасних освітніх систем.....	44
Бабчинська О.І., к.геогр.н., доцент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Застосування інноваційних технологій в менеджменті навчального закладу	47
Березенська С.М., ст. викладач <i>Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Практичні аспекти підготовки та використання інтерактивних навчальних матеріалів на аудиторних заняттях в закладах вищої освіти...	50
Боковець В.В., д.е.н., професор <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Пріоритетні напрямки впровадження інноваційних методів навчання у вищих навчальних закладах	51

Бондарчук Л.В., к.е.н., доцент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Лідерські особливості здобувачів вищої школи в системі інновацій навчального процесу	52
Добровольська Н.В., к.пед.н., доцент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Впровадження інновацій в навчальний процес вищої школи: технологія веб-квест	55
Іванченко Г.В., к.е.н., доцент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Використання онлайн-сервісу Kahoot! для активізації пізнавальної діяльності студентів	58
Коваленко О.О., к.т.н., доцент <i>Вінницький національний технічний університет</i> Проектний підхід в навчальному процесі вищої школи	60
Копняк К.В., ст. викладач <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Використання QR-кодів у процесі навчання інформатики майбутніх економістів	63
Левчук О.В., к.е.н., доцент <i>Вінницький національний аграрний університет</i> Формування інноваційної компетентності майбутніх аграріїв на основі інтегративного підходу в процесі математичної підготовки.....	66
Ліщинська Л.Б., д.т.н., професор <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Е-освіта в умовах розвитку цифрової економіки та суспільства України	68
Соколовська В.В., к.е.н., доцент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Он-лайн сервіси як перспективні та альтернативні засоби навчання студентів вишів України.....	71
Яремко С.А., к.т.н., доцент <i>Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ</i> Розробка екосистеми інноваційного освітнього середовища ЗВО	74

Секція №3
СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Горшков М.А., ст. викладач

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Використання зарубіжного досвіду моніторингу якості знань студентів..... 78

Очеретяний В.В. к.і.н., доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Соціальна інтеграція та професіоналізація студентів з особливими освітніми потребами у ЗВО 81

Ковтун Е.О., к.е.н., доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Формування соціалізованої особистості здобувачів вищої освіти 83

Кузьміна О.М., к.т.н., доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Використання середовища moodle для підвищення якості практичних та лабораторних занять та оцінки роботи здобувачів з комп'ютерних дисциплін 86

Паламарчук Є.А., к.т.н., доцент, Коваленко О.О. к.т.н., доцент

Вінницький національний технічний університет

Досвід впровадження поточного та підсумкового тестового контролю знань студентів 89

Секція №1
ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ФОРМИ НАВЧАННЯ У
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Гулівата І.О., к.пед.н., доцент, Бондар М.В., к.пед.н., доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗМІШАНОГО
НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Нині ми вже не можемо ігнорувати стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і їх величезний вплив на спосіб життя та фахову діяльність українців. Сучасна молодь належить до «цифрового покоління», яке володіючи мобільними інформаційними пристроями, використовує Інтернет не тільки для повсякденного спілкування, але і для навчання та творчості. Швидке впровадження ІКТ не лише у суспільне життя, а й у освітній процес сприяє розвитку нових перспектив в освіті. Це зумовлює зміни у традиційних підходах надання освітніх послуг, їх удосконалення і модернізацію.

Переважає більшість науковців висловлює думку про доцільність «змішування теорій, підходів та методів навчання». Застосування ІКТ у навчанні стало настільки органічним елементом, що сучасний освітній процес пропонується розуміти як «змішану модель» навчальних практик і методів поряд із застосуванням інноваційних технічних засобів навчання [2, 3].

Під змішаним навчанням розуміють цілеспрямований процес здобування знань, умінь та навичок, що здійснюється освітніми установами різного типу у рамках формальної освіти, частина якого реалізується у віддаленому режимі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій і технічних засобів навчання, які використовуються для зберігання і доставки навчального матеріалу, реалізації контрольних заходів, організації взаємодії між суб'єктами навчального процесу (консультації, обговорення), під час якого має місце самоконтроль учня (студента) за часом, місцем та темпом навчання [2, с.5].

Отже, основними інструментами змішаного навчання виступають технічні засоби та інформаційно-комунікаційні технології.

Які ж основні проблеми впровадження змішаного навчання у закладах освіти? Сьогодні суспільство активно користується мобільними пристроями для доступу до освітніх ресурсів, більшість яких виконують базові функції портативних комп'ютерів і можуть бути використані для отримання та обробки навчальної інформації. Тому значних проблем із технічними засобами не існує. Щодо ІКТ можна сказати те ж саме. Вони стають білиш доступними, зручними у користуванні, з часом урізноманітнюються та удосконалюються. Крім того, інтернет-технології забезпечують можливість доступу до інформації у будь-який час та у будь-якому місці.

Проте, на основі досвіду використання нових мережевих технологій в освіті викристалізується проблема створення нового навчально-методичного матеріалу на основі інноваційних методик навчання з використанням ІКТ, яка полягає не у доступі до навчальної інформації, а у способах її подання. І для вирішення цього питання викладач має вільно володіти інструментарієм існуючих інтернет-сервісів. Оскільки, постає необхідність у принципово нових інтегрованих методиках навчання, які базуються на інтернет-технологіях і завдяки яким процес навчання стає особистісно-орієнтованим, а програмне забезпечення, інформаційні ресурси доступними у будь-який час.

Інтеграція ІКТ здійснює вплив не тільки на методику навчання, а й змінює роль викладача в освітньому процесі. Викладач перестає бути носієм інформації, він виступає швидше у ролі інструктора, помічника, консультанта, підтримує оригінальні знахідки, які стимулюють активність, ініціативу та самостійність. Цим породжується інтерес до предмету, з'являється бажання навчатися та отримувати знання.

Тому, доцільною наразі є розробка методик-інструкцій вивчення навчального матеріалу, які спрямовані переважно на практичну складову навчального процесу. Оскільки, для учня (студента) знайомство з теоретичним матеріалом є більш зручним через практичну сторону проблеми.

З метою розробки навчального та навчально-методичного матеріалу можна звернутися до сучасних технологій, які дозволяють педагогам розташовувати власні електронні навчальні матеріали, надаючи доступ до них, а також використовувати розробки інших авторів не порушуючи авторських прав. Використання інтернет-технологій має ряд переваг як для викладача, так і для студента:

- забезпечення інтерактивної взаємодії між учасниками навчального процесу;
- створення навчальних матеріалів для наочного представлення навчальної інформації, їх зберігання на спеціально призначених ресурсах, з можливістю швидкого доступу до них;
- здійснення контролю та корекції знань та вмінь отриманих у процесі навчання;
- побудова власної траєкторії процесу пізнання;
- доступ до інформації з різних інтернет-ресурсів на персональні мобільні пристрої у будь-який час;
- якісне підвищення рівня знань у процесі самонавчання, розвиток індивідуальних здібностей (уява, пам'ять, мислення);
- підвищення інтересу до навчання та популяризація знань.

Реалізувати такі можливості дозволяють хмарні технології. Наприклад, сервіси для створення [1]:

- мультимедійних інтернет-презентацій (Calameo, Prezi, SlideShare, SlideBoom, PowToon, Emaze, Prezentit і т.д.);
- шкал часу (Dipity, Timerime, Timetoast, WhenInTime, FreeTimeline, Ourstory, Capzles і т.д.);
- ментальних карт (MindMaps, Mind42, Xmind, DropMind, MindMeister,

Mindomo, Bubbl.us, SpiderScribe і т.д.);

– анімацій, візиток, календарів (artPad, Blingee, Glogster, Mapwing, VectorPaint, ThingLink і т.д.);

– інфографіки (Creately.Com, Easel.Ly, Visual.Ly, Draw.Lo і т.д.).

Згадані сервіси надають можливість використовувати, опрацьовувати та передавати дані незалежно від місця знаходження користувача, забезпечуючи при цьому зв'язок між учасниками освітнього процесу.

Отже, перспективними напрямками наступних наукових пошуків можна визначити дослідження методичних особливостей інтернет-технологій для забезпечення впровадження змішаного навчання у діяльність закладів освіти.

Список використаних джерел:

1. Ализарчик Л.Л., Голяс В.О. Применение интернет-технологий при изучении математических дисциплин. *Вестник ВДУ*. 2016. №3(92). С. 74-82.

2. Бугайчук К.Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. *Інформаційні я.* 2016. Том 54. №4. С. 1-18. URL: (дата звернення: 28.02.2019)

3. Гусак Л.П. Застосування інтерактивних технологій у процесі вивчення «вищої та прикладної математики» студентами закладів вищої освіти. *Інтерактивний освітній простір ЗВО: матеріали міжвуз. наук.-практ. вебінару* (Вінниця, 23 березня 2018 р.). Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2018. С. 41-43.

Гусак Л.П., к.пед.н., доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ СТУДЕНТАМИ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Зміни, що відбуваються у вищій освіті обумовлені істотним зрушенням інноваційної особистісно-розвиваючої парадигми освіти, необхідністю використання інтелектуально-творчого потенціалу людини для творчої діяльності в усіх сферах життя.

Використання інтерактивних методів навчання - одне з найважливіших напрямків вдосконалення підготовки студентів в сучасному ЗВО і обов'язкова умова ефективної реалізації компетентнісного підходу.

Формування компетенцій передбачає застосування нових технологій і форм реалізації навчальної роботи. На першому місці - необхідність переходу від інформативних форм і методів навчання до активних, переорієнтація від знаннєвого до діяльнісного підходу, відшукання можливостей поєднання теоретичних знань студентів з їх практичними навичками. Сучасні освітні технології, активні та інтерактивні методи навчання повинні корелювати з формованими компетенціями.

Інтерактивне навчання – навчальний процес, що ґрунтується на принципах гуманізації, демократизації, диференціації та індивідуалізації і становить соціально мотивоване партнерство, центром уваги якого є не процес викладання, а організована творча співпраця рівноправних особистостей на рівні суб'єкт-суб'єктної взаємодії [2].

Інтерактивні методи передбачають взаємодію в рамках бесіди і діалогу. Вони орієнтовані на більш широку взаємодію студентів не тільки з викладачем, а й один з одним, а також на домінування активності студентів в процесі навчання. Роль викладача під час інтерактивних занять зводиться до напрямку діяльності студентів на досягнення цілей.

Наведемо приклади занять I і II семестрів.

I семестр

1. Круглий стіл (групові дискусії) з теми «Системи лінійних алгебраїчних рівнянь» (2 год). Вступне слово викладача про хід проведення заняття (5 хв.). Роздача карточок для виставлення оцінок групам. Три групи студентів доповідають основне питання (5 хв.). Групам пропонується підготуватися по задалегідь заявленого питання, спираючись на методи Крамера, Гауса (матричний - за вибором студентів). Група виносить на обговорення основні позитивні моменти запропонованих методів. Студенти оцінюють виступи конкурентів по 10-бальній системі. Обговорення в групах триває 15 хв., по 5 хв. після виступу кожної групи. Своя група не оцінюється.

2. Ділова гра з теми «Пряма на площині» (2 год). Робота в мережі Інтернет (в процесі самостійної роботи студентами виконується завдання, пов'язане з визначенням різних видів рівнянь прямої на площині і їх висновком). Проведення презентацій по різним формам запису рівнянь прямої на площині. Група студентів висвітлює основне питання (по 10 хв.). Після виступу кожної групи решта студентів і викладач задають питання (по 5 хв.). Викладач підводить підсумок, роблячи зауваження і аргументуючи свої висновки (10 хв.).

З теми «Вектори, лінійні операції над векторами. Скалярний, векторний та мішаний добуток» (2 год). Вступне слово викладача про хід проведення заняття (5 хв.). Роздача карточок для виставлення оцінок групам. Три групи студентів доповідають основне питання (по 5 хв.). Групам пропонується підготуватися по задалегідь заявленого питання, вибравши добуток (скалярний, векторний, мішаний). Група виносить на обговорення основні властивості і способи обчислення запропонованих добутків. Студенти оцінюють виступи конкурентів по 10-бальній системі. Обговорення в групах триває 15 хв., по 5 хв. після виступу кожної групи. Своя група не оцінюється. Викладачем формується банк питань для обговорення і підводиться підсумок (10 хв.). Обговорення питань, що дали позитивний досвід. Кожна з груп надає свої аргументи (30 хв.). Викладач одночасно зі студентами задає питання і, спостерігаючи за дискусією, оцінює активність студента. Викладач підводить підсумок, аргументуючи свої висновки (15 хв.).

3. Case-study (аналіз конкретних ситуацій, ситуаційний аналіз) з теми «Похідна функції однієї змінної» (2 год). Викладач розповідає про порядок обчислення похідних складних функцій (20 хв.), а потім наочно демонструє, як

здійснюється обчислення таких функцій (15 хв.). Студенти діляться на групи (по 4-6 осіб). Кожна група виконує завдання по обчисленню похідних складних функцій (30 хв.). Групи доповідають про виконану роботу (20 хв.). Викладач підводить підсумок, роблячи зауваження і аргументуючи свої висновки (5 хв.).

З теми «Дослідження функцій за допомогою похідних» (2 год). Викладач формулює завдання і дає пояснення (15 хв.), потім демонструє, як проводиться дослідження конкретної функції, будує графік. Викладачем видається роздатковий матеріал із завданнями для дослідження та побудови графіків функцій. Студенти діляться на групи (по 4-6 осіб) і кожна група самостійно виконує завдання (40 хв.). Групи виступають зі своїми результатами досліджень (по 5 хв.). Викладачем організовується дискусія студентів з приводу правильності побудови графіків (10 хв.).

II семестр

1. Круглий стіл (групові дискусії) з теми «Інтегрування тригонометричних виразів» (2 год). Вступне слово викладача про хід проведення заняття (5 хв.). Групою студентів доповідається основне питання (20 хв.). Студенти діляться на підгрупи (4-6 осіб). Їм пропонується висунути для обговорення основні види інтегралів від тригонометричних функцій (10 хв.). Викладачем формується банк питань для обговорення і підводиться підсумок, формуються питання для обговорення (10 хв.). Протягом 30 хв. проводиться обговорення питань, пов'язаних з різними способами обчислень інтегралів від тригонометричних функцій. Кожна з груп наводить свої аргументи. Викладач одночасно зі студентами задає питання і, спостерігаючи за дискусією, оцінює активність студентів, їх знання прийомів обчислення інтеграла і аргументованість доказів. Викладач підводить підсумок, аргументуючи свої висновки (15 хв.).

2. Ділова гра з теми «Визначений інтеграл» (2 год). Робота в мережі Інтернет (в процесі самостійної роботи студентами виконується завдання, пов'язане з визначенням геометричного і механічного змісту визначеного інтеграла). Проведення презентацій по геометричному і механічному змістах. Групою студентів доповідається основне питання (по 30 хв.). Після виступу кожної групи решта студентів і викладач задають питання (по 5 хв.). Викладач підводить підсумок, роблячи зауваження і аргументуючи свої висновки (10 хв.).

3. Case-study (аналіз конкретних ситуацій, ситуаційний аналіз) з теми «Диференціальні рівняння другого порядку» (2 год). Викладач розповідає про порядок обчислення диференціальних рівнянь другого порядку (20 хв.) і наочно демонструє, як проводяться обчислення таких рівнянь (15 хв.). Студенти діляться на групи (по 4-6 осіб) і кожній групі дається завдання по обчисленню диференціальних рівнянь другого порядку (30 хв.). Кожна з груп доповідає про зроблену роботу (20 хв.). Викладач підводить підсумок, роблячи зауваження і аргументуючи свої висновки (5 хв.).

Розроблена методика дозволяє розбудити інтерес у студентів до вивчення вищої математики, ефективно засвоювати навчальний матеріал, самостійно шукати студентами шляхи і варіанти розв'язання поставленої навчальної задачі, навчає працювати в команді, формує життєві і професійні навички.

Список використаних джерел:

1. Бесклінська О.П. Інтерактивні технології при вивченні математичних дисциплін у вищих навчальних закладах. URL: http://www.knlu.kiev.ua/ua/c_inf/conf/02_Besklinska.pdf. (дата звернення: 28.02.2019)
2. Ягоднікова В.В. Інтерактивні форми і методи навчання у вищій школі навч.-метод. посіб. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 80 с.

**Зміївська І.В., ст. викладач, Обоянська Л.А. ст. викладач,
Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Харків**

ІНТЕРАКТИВНО-КОМУНІКАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ В ЕЛЕКТРОННОМУ НАВЧАННІ

Активна взаємодія користувача з електронним навчальним продуктом є головною перевагою, стратегічним завданням інформатизації сучасної освіти. Рівень інтерактивності – рівень активності користувачів при роботі з електронним навчальним курсом, є одним з найважливіших показників його якості. Освітній процес у сучасному розумінні – процес взаємодії того, хто навчається з навчальним середовищем, що включає викладача, навчальні матеріали (контент) та інших учнів [3]. В освітньому процесі сходяться педагогічна, пізнавальна і соціальна складові, причому соціальна складова є головним інструментом отримання та освоєння інформації [4].

Забезпечення ефективної взаємодії студентів по видах «студент-контент», «студент-викладач» і «студент-студент» – умова ефективної реалізації будь-якої моделі навчання. Однак, якщо в традиційному навчанні всі види взаємодії організовуються викладачем в процесі живого спілкування, а будь-які відхилення регулюються при безпосередньому контакті, в електронному навчанні студенти в більшій мірі залишаються один на один з навчальними матеріалами. Опосередкований і переважно асинхронний характер взаємодії, відсутність живого спілкування, дефіцит вербальних (інтонація, тембр голосу) і невербальних засобів (міміка, жести) спілкування призводять до необхідності формування нових механізмів впливу викладача на освітній процес з метою забезпечення якості навчання.

Акцент в забезпеченні ефективності електронного навчання переноситься на спеціально організоване викладачем середовище навчання – електронний навчальний курс, при розробці якого необхідно змодельювати реальні умови навчання – забезпечити умови для усіх видів навчальної взаємодії, а також ефект постійної присутності викладача в курсі.

Важливу роль в електронному навчанні при змішаному навчанні відіграє технологія супроводу – активна участь викладача в організації усіх видів навчальної взаємодії: «студент-контент», «студент-викладач», «студент-студент».

Система супроводження студентів може бути забезпечена лише за умовами: інтерактивності – наявності зворотнього зв'язку (тести для самоконтролю та поточного контролю; інтерактивне відео; тести, вбудовані в

лекції; анкети); мультимедійності – задіяності різних систем сприйняття та різноманітності форм контенту (відео лекції, відео коментарі, аудіокоментарі та ін.); активної форми роботи – розвитку творчого і алгоритмічного мислення (віртуальні лабораторні роботи та тренажери; сервіси Веб 2.0 для обробки інформації – ментальні карти, сервіси анотування, редагування, спільного читання та ін.); керованої викладачем взаємодії – наявності інструкцій, методичних матеріалів, рекомендацій, прикладів.

При організації взаємодії «студент-контент» роль викладача в електронному навчанні зводиться до супроводу процесу навчання, який закладається при проектуванні електронного навчального курсу і триває в ході реалізації навчального процесу. Одна з основних функцій викладача, яка забезпечує його навчальну «присутність» – організація взаємодії «студент-викладач», створення умов активізації навчального процесу. За допомогою даної функції реалізується керуючий та організуючий вплив викладача, здійснюється підтримка навчальної комунікації [1]. В організації навчальної взаємодії «студент-студент» важливу роль відіграє активна участь викладача. Створення та підтримка сприятливого мікроклімату всередині навчальної групи за рахунок керування пізнавальними і соціальними процесами – важлива функція викладача, що забезпечує соціальну «присутність» – основу взаємодії «студент-студент» [2].

На кафедрі прикладної математики та інформаційних технологій викладачами розроблено інтерактивний дистанційний навчальний курс «Економічна інформатика», який функціонує на базі системи LMS Moodle. Запропонований курс дозволяє студенту: отримувати методичні матеріали для вивчення навчальної дисципліни у зручний студенту час з будь-якого комп'ютера, підключеного до мережі Інтернет; переглянути необхідний матеріал в режимі онлайн і перевірити свої знання з дисципліни – пройти тестування; ознайомитися з додатковими джерелами, які точно відповідають темам дисципліни. Контроль знань такого навчання передбачає оперативний зворотній взаємозв'язок. Пояснення по різних розділах у курсі, оголошення, анкетування привертають увагу студентів до активних навчальних дій.

Досвід показує, що ефективне навчання стає реальністю за умови значних особистісних витрат викладача як на етапі розробки електронного курсу, так і в процесі супроводу навчального процесу. Саме особистісна позиція, відображена в курсі як система «присутності» викладача, буде залучати та утримувати студентів. Дослідження можливостей і потенціалу інструментів електронного середовища, аналіз кращих практик електронного навчання дозволяє полегшити та зробити цікавішою роботу викладача та студентів в даному напрямку.

Список використаних джерел:

1. Akyol, Z., Garrison, D. R. The development of a community of inquiry over time in an online course: Understanding the progression and integration of social, cognitive and teaching presence. *Journal of Asynchronous Learning Network*. 2008. 12 (2-3), pp. 3-23.

2. Anderson, T., Rourke, L., Garrison, D. R., Archer, W. Assessing Teaching presence in a Computer Conference Environment. *Journal of asynchronous learning networks*. 2001. 5(2), PP. 1-17.

3. Dewey, J. *Experience and Education*. Toronto: Collier-MacMillan, Canada Ltd, 1938.

4. Сердюков П.И. Роль общения в повышении эффективности онлайнового обучения. *Образовательные технологии и общество*. 2010. Выпуск № 1, том 13. С. 356–369.

**Івахов В.В., Христич С.Г., здобувачі освітнього ступеня «бакалавр»
Науковий керівник: Бондар М.В., к.пед.н., доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця**

ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ У ЕФЕКТИВНОМУ ЗАСТОСУВАННІ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ МІЖ ВИКЛАДАЧЕМ ТА СТУДЕНТОМ

Використання інтерактивних методів навчання сьогодні обумовлено, насамперед, стрімким процесом економічних, політичних, соціальних змін у суспільстві, які останнім часом набувають глобальних масштабів. За таких умов навчальний процес у вищій школі потребує модернізації.

Науковці й дослідники виділяють дві основних групи об'єктів, що беруть безпосередню участь у такому процесі. З одного боку це викладачі, які подають інформацію, а з іншого – студентство. Останніх можна назвати так званою «губкою, яка поглинає та опрацьовує дані з метою їх використання в своїй подальшій діяльності». Передача інформації відбувається за допомогою комплексу засобів та компонентів.

З метою полегшення передачі знань від педагогів до студентства сьогодні використовують різноманітні інноваційні методи й засоби навчання, застосовуючи при цьому принципово нові форми взаємодії [1].

Дієвим і найбільш результативним способом обміну інформації в межах навчальних дисциплін вважається інтерактивне навчання, яке передбачає спільну роботу всіх учасників процесу. За таких умов обмін інформацією, вирішення поставлених задач та проблемних питань, що виникли в процесі вивчення тієї чи іншої науки, спонукають як педагогів, так і студентів взаємодіяти, спільно оцінюючи поведінкові моделі (свої та колег), моделювати наступні етапи навчання [3].

Інтерактивне навчання передбачає використання в діяльності педагогів таких методів, які забезпечують розширення кордонів взаємодії всіх учасників навчального процесу. Під час використання цих методів, як правило, активність сторони, що навчається, суттєво підвищується, зв'язки між ланками «викладач – студент», «студент – студент», «студент – теоретичні знання», «студент – уміння», «уміння – навички» зростає. Таким чином, банальна передача інформації перетворюється на взаємний обмін та вплив учасників навчального процесу один на одного.

Обов'язковою умовою дієвості застосування інтерактивного навчання в практиці педагогів вищої школи є планування та чітке передбачення кінцевого результату такої діяльності.

Принципово нова форма спілкування завдяки застосуванню різних інтерактивних методів, серед яких тренінг, метод мозкової атаки, вікторина, дискусія, круглий стіл, обговорення в малих групах, тематичні дослідження, демонстрації та інші може бути реалізована лише за умови планомірного планування процесу навчання [2].

Проте, навіть за умови правильного планування та дотримання усіх методичних рекомендацій щодо застосування інтерактивних форм навчання, впровадження такого виду діяльності подекуди супроводжується низкою проблем та труднощів.

З одного боку, це труднощі, які мають суто матеріальний характер, а саме недостатнє забезпечення закладів вищої освіти необхідними для навчального процесу технічними засобами [3].

З іншого боку, труднощі, пов'язані із нерозумінням дієвості такої форми навчання і, як наслідок, формальним підходом та небажанням обох сторін навчального процесу долучатися до принципово нового формату взаємовідносин між педагогами та студентами. Така проблема супроводжується недостатністю підготовки педагогів старої формації в користуванні технічними засобами. У свою чергу, студентство під час вступу до вищих навчальних закладів не завжди має на меті роботу за спеціальністю, а навчання за таких умов стає лише черговою ланкою на шляху до дорослого життя.

Отже, для подолання труднощів, які виникають під час застосування інтерактивних методів навчання, можливе за умови свідомого розуміння його дієвості усіма учасниками навчального процесу в вищій школі та потребує повного переформатування системи освіти та всіх її учасників.

Список використаних джерел:

1. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід роботи / уклад. О. Пометун, Л. Пироженко. Київ: А.П.Н., 2002. 136 с.
2. Карпук В.І., Чемерис А.О., Шевчук П.І. Курси дистанційного навчання. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 72с.
3. Панина Т.С., Вавилова Л.Н. Современные способы активизации обучения: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений. 4-е изд. Москва: Издательский центр «Академия», 2008. 176 с.

**Козійчук О.В., Маріяш А.С., Собко А.О.,
здобувачі освітнього ступеня «бакалавр»
Науковий керівник: Бондар М.В., к.пед.н., доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця**

МЕТОД КОЛЕКТИВНОЇ ГЕНЕРАЦІЇ ІДЕЙ

Метод колективної генерації ідей сформулював відомий американський діяч Алекс Осборн у 1939 році. Він запевняв, що є тільки два принципи свідомого керування кількістю генеруючих ідей, тобто:

- 1) принцип відстроченої критичної оцінки;
- 2) принцип, за яким зростає якість ідей при збільшенні їх кількості.

Метод колективної генерації ідей орієнтований на активізацію творчого потенціалу спеціалістів, що відображається в генерації великої кількості ідей, а також від осіб, які, маючи досить великий досвід, зазвичай утримуються від висловлення своєї думки. Даний метод є найбільш відомим методом творчого вирішення проблем. У деякій літературі також можна зустріти термін «мозковий штурм» або «мозкова атака».

При застосуванні методу «мозкового штурму» проблема має виражатися чітко з виділенням основного питання. Також до уваги беруться будь-які ідеї, що виникли як індивідуально, так і по асоціації при вислуховуванні пропозицій інших учасників. Передбачається відсутність будь-якої критики, тому що це перешкоджає формулюванню ідей.

Дослідження даного методу показало, що колективне мислення формує на 70% більше нових ідей, ніж загальна кількість індивідуальних мислень. А. Осборн, засновник методу, стверджував, що оптимальна кількість учасників «мозкової атаки» – 12 осіб. З часом це підтвердилось на практиці і найбільш ефективними на сьогодні визнані групи з 10-15 осіб. Але є приклади використання і більш численних груп – до 200 осіб [1].

Метод «мозкового штурму» може застосовуватись у різних формах. Наведемо два з імовірних варіантів:

а) звичайне засідання. Дана форма характеризується тим, що керівник бере участь у засіданні, по черзі опитуючи кожного учасника. Просить озвучити проблеми, які мають негативні наслідки для подальшої діяльності підприємства або структурного підрозділу, ефективності процесу, стану умов праці. Кожна озвучена проблема заноситься в список і потім вивіщується на видному місці.

Ідеї, що пропонуються для обговорення не підлягають критиці. Велика увага надається формуванню творчої атмосфери між співробітниками, що дає можливість пропонувати свої ідеї. В процесі обговорення пропозицій і ідей повинні брати участь всі члени засідання;

б) проведення засідання за коловою системою. Під час проведення такого засідання утворюються декілька груп фахівців, що складаються з трьох або чотирьох осіб, де кожен записує на картках свої ідеї. В групі відбувається обмін картками, учасники розкривають записані на них ідеї і доповнюють новими. Такий обмін відбувається тричі, після чого кожна група складає перелік

запропонованих ідей. Потім збираються всі учасники засідання і звітують про роботу, виконану в групах.

Дана форма методу «мозкового штурму» дає змогу підвищити ефективність роботи учасників без словесного висловлення ідей. Це дозволяє допрацювати або вдосконалити розглянуті пропозиції і отримати нові ідеї [2].

Використання методу колективної генерації ідей показало його безперечну результативність для творчого вирішення складних дослідних проблем. Він застосовується при розробці різних управлінських рішень.

Дослідження – це завжди пояснення складного, освоєння невідомого, для пошуку нових знань. Тому для досліджень цей метод має вагоме значення. За допомогою даного методу можна досягти таких результатів, які виявляються неможливими при використанні традиційних методів аналізу.

Формулювання мети і проблеми дослідження має вагоме значення для результативності методу. Постановка змісту проблеми залежить від професійного складу групи, організаційних умов її роботи та цілей дослідження. Саме пошук різноманітних ідей і рішень досліджуваної проблеми, вихід за межі уявлень дослідників є основною метою «мозкового штурму» [3].

Метод колективної генерації застосовувався у військовому прогнозуванні при розробці та реалізації програм наукових досліджень НАТО. У даний час цей метод ефективний в якості одного з елементів системного аналізу, при обговоренні пропозицій або в формі проміжних результатів аналізу.

Список використаних джерел:

1. Голубков Е. П. Методы принятия управленческих решений. В 2 ч. Часть 2: учебник и практикум для академического бакалавриата: Издательство Юрайт, 2018. 183 с.
2. Шадрин Г.В. Экономический анализ: учебник и практикум для академического бакалавриата: Издательство Юрайт, 2018. 431 с.
3. Коротков Э. М. Исследование систем управления: учебник и практикум для академического бакалавриата: Издательство Юрайт, 2015. 226 с.

Корж Н.В., д.е.н., професор

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРСАЙТ

Перетворення в системі вищої освіти України пов'язані з розвитком інноваційної особистісно-розвиваючої парадигми освіти та обумовлені необхідністю використання інтелектуально-творчого потенціалу людини для творчої діяльності в усіх сферах життя. Формування динамічного креативного потенціалу сприятиме проведенню результативних та коректних дискусій, розв'язанню різного роду конфліктів для вирішення проблемних питань у розвитку організації в умовах невизначеності. Навички креативного мислення, швидкості прийняття рішення та перспективного бачення формується під час

використання інтерактивних форм навчання. Крім того, сучасний випускник вишу має володіти такою якістю, як професійна мобільність, що необхідна для успішної життєдіяльності в умовах сучасного ринку праці та виявляється у прагненні особистості змінити не тільки себе, а й професійне середовище, передбачає готовність майбутнього фахівця до зміни виконуваних професійних завдань, до зміни робочого місця, здатність швидко освоювати нові види робіт, нові спеціальності [1].

Формування такої якості у студентів ускладнюється їх нездатністю оцінити свої можливості й спрогнозувати особистісний розвиток, знайти власне рішення в ситуації вибору, відстояти свою індивідуальність, забезпечуючи перспективи кар'єрного зростання. Це, своєю чергою, породжує стереотипність професійного мислення й поведінкових штампів, невпевненість у собі і як результат – професійна приреченість (робота, яка не приносить морального задоволення і, водночас острах змінити її) [2].

Саме тому інтенсивний пошук нових моделей розвитку вищої освіти, нетрадиційних підходів до їх впровадження на основі інноваційних технологій дозволить усунути проблему незрілості майбутнього персоналу. Серед них засобом формування професійної мобільності студентів є технологія Форсайт, яка у перекладі з англійської мови «бачення майбутнього» або «погляд у майбутнє», і являє собою процес і технологію досліджень довгострокових трендів розвитку та ефективності форматів реалізації стратегій у всіх сферах діяльності, формування цільових пріоритетів, мобілізації акторів для досягнення певних результатів. Методологія форсайту увібрала в себе десятки традиційних і досить нових експертних методів. При цьому відбувається їх постійне вдосконалення, відпрацювання прийомів і процедур, що забезпечує підвищення обґрунтованості передбачення перспектив науково-технічного і соціально-економічного розвитку. Основний вектор розвитку методології спрямований на більш активне і цілеспрямоване використання знань експертів, що беруть участь в проектах. Зазвичай в кожному з форсайт-проектів застосовується комбінація різних методів, серед яких експертні панелі, Дельфі (опитування експертів у два етапи), SWOT-аналіз, мозковий штурм, побудова сценаріїв, технологічні дорожні карти, дерева релевантності, аналіз взаємного впливу та ін. [1].

Для випускника ЗВО, який планує працювати за фахом, найбільш важливим є усвідомлення прогнозу реалізації у його межах. Саме тому результатом застосування технології форсайт має стати інтегроване впровадження професійних ініціатив та досягнення поставлених цілей. Форсайт не зводиться до передбачення професійно мобільними студентами професійного майбутнього, а, скоріше, формує його.

Розробка нових конвергентних технологій та їх використання вимагає розширення співпраці і кооперації усередині наукового співтовариства, між наукою і промисловістю на регіональному, національному і міжнародному рівнях, підвищення значення горизонтальних і вертикальних мереж. Відзначу, що сучасною відповіддю на виклики науково-технологічного розвитку людства може виявитися феномен виникнення і розвитку принципово нових напрямків

конвергенції і конвергентних технологій, які забезпечать сходження і взаємопроникнення технологій, інноваційних науки та освіти, що дозволить подолати глобальні проблеми людства.

Вбачаючи вищесказане, основними тенденціями розвитку інноваційної освіти найближчі 10 років стануть:

1) глобалізація освіти і експансія зарубіжних освітніх франшиз (такі як Coursera, EdX тощо), які мають змогу надавати курси національною мовою та за якістю можуть перевершити національні університети [3];

2) поляризація вузівської освіти на елітну (офф-лайн), яка стане привілеєм невеликої кількості людей, та масову (он-лайн). Спостерігається тренд на підвищення цінності персональної передачі знань;

3) прозорість вузівської системи. Найближчі десять років будуть з'являтися нові формати, спрямовані на забезпечення прозорості результатів і процесів у системі вищої освіти. Наприклад, системи оцінювання робіт, онлайн-рейтинги вузівських викладачів, створення електронних дипломів та профілю компетенцій як заміни трудової книжки;

4) підвищення значущості додаткової освіти. Додаткова освіта трансформується в сферу безперервної освіти протягом всього життя. Курси і програми додаткової освіти та підвищення кваліфікації повинні стати більш короткими, але більш інтенсивними, при цьому найближчим часом будуть затребувані курси для населення від 45 років і старше;

5) кластеризація вищів, бізнесу та професійних спільнот та посилення ролі вищів дослідного і підприємницького типу, що формують навколо себе розподілені мультикластери різних освітніх форматів, роботодавців та спільнот;

6) гейміфікація в освіті, яка сприяє кращому залученню ігор та симуляторів до навчальних курсів (особливо для нових галузей, а також при перепідготовці для створення команд). За оцінками експертів, до 2020 року ринок гейміфікації досягне \$15 млрд, і вона проникне в усі сфери людської діяльності. Тренди: гра як норма життя, гра як стандарт діяльності [4];

7) Smart Grid в провідних галузях. В ході Форсайт-проектів був розроблений контур дорожньої карти «Смарт-грід-2030», до якої включені п'ять послідовних кроків: розробка стандартів «Смарт-грід» в провідних галузях»; включення заходів щодо створення смарт-грід в галузеві програми провідних компаній з державним участю; запуск регіональних пілотних проектів щодо створення мікро-і смарт-грід; впровадження програм розвитку місцевих і локалізація іноземних постачальників технологічних рішень для смарт-грід; створення національного центру переваги в смарт-грід для провідних галузей з подальшим виходом на створення національного інтегратора (створення смарт-грід «під ключ») [5].

Таким чином, частиною процесу досліджень і розробок вищу повинен бути безперервний форсайт – довгострокове прогнозування компетенцій. Для цього заклад вищої освіти може використати такі сценарії розвитку: крім обслуговування внутрішніх потреб ЗВО надає окремі послуги з консалтингу з прогнозування в обраних науково-технологічних напрямках окремим

замовникам на регіональному рівні; ЗВО як генератор майбутнього – проводити дослідження в сферах своєї спеціалізації й створює інформаційну систему.

Таким чином, сучасною відповіддю на виклики науково-технологічного розвитку людства може виявитися феномен виникнення і розвитку принципово нових напрямків конвергенції і конвергентних технологій.

Список використаних джерел:

1. Резван О.О. Метод форсайт у визначенні професійних альтернатив майбутніх фахівців. *Педагогіка та психологія*. 2014. Вип. 45. С. 153-167.

2. Сушенцева Л.Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика: монографія / за ред. Н.Г. Ничкало. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2011. 439 с.

3. Duncan B. A theory of impact philanthropy. *Journal of Public Economics*. 2004. №88(9-10). P. 2159.

4. What is Chinese American Philanthropy? In A. Walton and others (Eds.), *Philanthropy, volunteerism and fundraising in higher education* / J. Chao. Boston: Pearson, 2002/2008. P. 11–87.

5. Daloz L.P. Can generosity be taught? *Essays on philanthropy*. Indianapolis: Indiana University Center on Philanthropy, 1998. №29. P. 21–45.

Латишева В.В., к.н.держ.упр., ст. викладач

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ» В ОДЕСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПОЛІТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Сучасний стан розвитку інформаційних технологій чинить значний вплив не лише на процес підготовки студентів, а й на самих студентів, оскільки, заходячи в аудиторію, ми на сьогодні маємо справу з студентами, так званого «покоління Z», першого цифрового покоління, що народилося після 2000 року.

Основними рисами цього покоління є залежність від електронних гаджетів та Інтернету, що має як значні переваги, так і недоліки.

Зокрема, сьогоднішні студенти яскраво виражені «візуали», тобто націлені на образне засвоєння інформації, також вони мають значні проблеми з концентрацією уваги та сприйняттям аудіоінформації.

Проблемним аспектом є, й те, що студенти, з одного боку, мають доступ до значної кількості інформації, з іншого боку, наявність значного обсягу інформації вимагає від студентів аналітичного та критичного мислення, що дозволило б не «потонути» в інформаційному потоці.

Крім цього, постійна заглибленість в інформаційний простір та взаємодія студентів в соціальних мережах, створює ілюзію спілкування, та значно звужує

їх комунікативні навичок в реальному світі.

При цьому, напрацювання саме комунікативних навичок є запорукою майбутньої професійної компетенції та успішної кар'єри фахівця в галузі міжнародних відносин.

Також майбутній експерт у зазначеній галузі повинен мати значні аналітичні здібності, що актуалізує необхідність застосування викладачем нових форм та методів при взаємодії з студентами та зміни акцентів в процесі їх підготовки.

Такими методами є інтерактивні методи, оскільки саме слово «інтерактив» (від англійського «Interact» де «inter» – взаємний, «act» – діяти) передбачає взаємодію та діалог всередині групи.

В цілому, інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету: створити комфортні умови навчання, за яких кожен слухач (той, якого навчають) відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. Інтерактивне навчання дозволяє різко збільшити відсоток засвоєння матеріалу, оскільки впливає не тільки на свідомість слухача, але і на його почуття, волю (дії, практику). Науковцями доведено, що лекція засвоюється на 5%, читання – 10%, відео /аудіювання – 20%, демонстрація – 30%, дискусія в групі – 50%, практика через дію – 75%. [1, с. 11]

На сьогодні найбільш відомими інтерактивними методами є ігрові методи: ігри-вправи, ігри-імітації, комплексні ігри з зануренням в ситуацію, зокрема за допомогою методу кейс-стаді, ігри-змагання, ігрове проектування тощо.

Гарні результати при засвоєнні дисциплін в галузі міжнародних відносин на практиці дає застосування методу кейс-стаді.

Оскільки заглиблення студентів в конкретну проблемну ситуацію, що відбувається на теперішній час на міжнародній арені, та спільний пошук виходу з неї, формує у студентів не лише навик колективної взаємодії в групі, а й вміння до пошуку альтернативних варіантів її розв'язання, а й здатність до стратегічного бачення розвитку подій, уміння передбачати наслідки зроблених дій, точно прогнозувати тенденцію розвитку ситуації, здатність критично оцінювати отримані відомості, виявляти прихований зв'язок подій і фактів і на цій основі робити правильні висновки.

Все вищезазначене, в тому числі, дає можливість вирішення проблеми з точки зору різних міжнародних акторів, задіяних в конфлікті, формує вміння швидко адаптуватися до ситуації та аналізувати її з різних боків.

До неігрових методів у роботі з студентами належать розв'язання ситуаційних завдань, методи «мозкового штурму», «снігової кулі», дерево рішень, технології ситуативного моделювання, метод дискусії, метод «Капелюха» та ін.

Використання «метод мозкового штурму», або «мозкової атаки» в рамках підготовки студентів в галузі міжнародних відносин також добре зарекомендував себе, оскільки дає можливість не лише забезпечити ефективну комунікацію в групі, а й сприяє розвитку креативного мислення у студентів.

До того ж, основний принцип застосування даного методу, а саме відсутність критики, дає можливість створити в аудиторії легку та творчу атмосферу.

Цікаво, що цей метод широкого використання набув у США, де з його допомогою працюють бізнесові і маркетингові фірми, неурядові та навіть урядові організації такі, наприклад, як ФБР [1, с. 77].

Використання таких інтерактивних методів, як метод прес-конференції, дискусія в стилі телевізійного ток-шоу дає можливість сформувати вміння грамотно, дохідливо і переконливо висловлювати думки як в письмовій, так і в усній формі.

За допомогою інтерактивних методів навчання є можливість поліпшити не лише комунікативні навички студентів та їх вміння працювати в групі, а й удосконалювати їх лідерські здібності.

Так, найбільш ефективним при формуванні лідерських якостей у студентів є складання індивідуальних міні-проектів, з обов'язковою презентацією та обговоренням в групі.

Також ефективним методом, що допомагає засвоїти лекційний матеріал є вправа «заплутай колегу» – суть якої полягає в тому, що студент на основі матеріалу лекції, яку він прослухав, за хвилину придумує запитання щодо контексту цієї лекції та запитує про це у свого колеги, що сидить біля нього.

Варіацією цього методу є самостійне складання студентом тесту на підставі засвоєного матеріалу. При цьому, підготовлені запитання та тестові завдання в подальшому можуть бути використані в роботі викладача, зокрема в рамках модульних контрольних робіт та іспиту з вашої дисципліни.

Вправа «Дискусія у тераріумі» – розділіть студентів на групи по троє осіб та призначте ролі, коли один займає одну позицію щодо обговорення цього питання, а інший – абсолютно протилежну. А той, хто посередині – занотовує їхні аргументи та вирішує, яку сторону обрати. Отже, свідомо формуйте групи та завдання для них, дослідіть очікування вашої аудиторії та розбийте завдання на менші частини, а також допомагайте групам працювати над сильними сторонами учасників.

Вправа «підловити на», передбачає колективну взаємодію в групі, суть якої полягає в порівнянні студентами занотованої лекції та необхідності поставити викладачеві уточнюючі запитання.

Таким чином, застосування інтерактивних методів навчання при підготовці студентів спеціальності «Міжнародні відносин, суспільні комунікації та регіональні студії» дає змогу забезпечити не лише якісне засвоєння лекційного матеріалу, а й забезпечити підготовку високопрофесійних фахівців у відповідній галузі, сформувавши в них необхідні компетенції, відточивши їх до сталих навичок.

Список використаних джерел:

1. Інтерактивні методи навчання: навч. посібник / за заг. ред. П.Шевчука і П.Фенриха. Щепін: Вид-во WSAP, 2005. 170 с.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ-МЕНЕДЖЕРІВ

Сучасне управління господарюючими суб'єктами вимагає нових фахівців - менеджерів орієнтованих на модель «економіки знань». І це не дивно, лише на інноваційній основі підготовки управлінських кадрів система менеджменту організації спроможна вирішувати нові, досить складні господарські завдання за умов мінливого зовнішнього оточення.

Інновації сьогодні охоплюють фактично повний цикл соціального, інформаційного, структурного, технологічного, фінансово-економічного функціонування організації на ринку, засновуючись на знаннях, уміннях та навичках людських ресурсів їхньої спроможності проведення сучасних маркетингових досліджень. Отже, система менеджменту підприємства вимагає компетентних, всебічно розвинених фахівців та потребує докорінних змін стратегії і тактики навчання у ВНЗ.

Україна зробила значний крок на шляху до демократизації вищої освіти та наближення її до європейських стандартів, а саме, застосування у навчальному процесі новітніх інтерактивних методів, таких, як: методу проблемного викладення матеріалу, презентації, дискусії, роботу в міні-групах, міні-дослідження, ділові та рольові ігри, методу блищопитування, анкетування, бізнес-тренінгів, ситуаційних вправ тощо. Саме комунікативна складова між групою і викладачем є невід'ємним атрибутом цих методик та визначає рівень засвоєння пройденого матеріалу.

Разом з тим, цілком очевидним є нереальність самотійно опанувати бажаними весь арсенал сучасних інструментів менеджменту. Тому закономірним є поширення інтерактивних технологій дистанційного навчання, а також доповнення професійного навчання короткостроковими програмами з менеджменту. Проте не існує якоїсь однієї найкращої методики навчання, яка дала б змогу забезпечити найвищу ефективність управлінської діяльності.

У науковій літературі проблемі використання інтерактивних методів навчання присвячено чимало досліджень. Велику роль в становленні і розвитку активних методів навчання відіграють роботи Бірштейна М., Буркова В., Ефімова В., Жукова Р., Самолкіна А., Сисоєва С., Шевчук С., Шевчук О., Скороходова В. та ін.

Головним пріоритетом системи вищої освіти в Україні повинно стати рішення задачі підготовки висококваліфікованих кадрів на основі використання принципу врахування інтересів слухача. У зв'язку з цим, викладачам доцільно використовувати у навчальному процесі такі засоби та методи навчання, котрі були б націлені на активізацію творчого потенціалу студента, його бажання навчатися.

Згідно цієї вимоги, одним з найактуальніших напрямків розвитку інтерактивних технологій, на наш погляд, є опанування в навчальному процесі

відповідних програмних продуктів так званих систем управління навчанням (LCMS, MOODL), які використовуються більш ніж у 200 країн світу; систем для проходження тестування; чату для викладачів, різного роду навчальних матеріалів в електронному вигляді тощо [1].

Так, скажімо, за допомогою системи MOODLE можна створювати електронні навчальні курси і проводити як аудиторне (очне) навчання, так і навчання на відстані (заочне/дистанційне). Вона надає можливість ВНЗ:

- реалізувати модульну організацію навчального процесу за вимогами Болонської декларації;

- реалізувати повнокомплектне науково-методичне забезпечення дисциплін;

- інтегруватися ВНЗ до європейського науково-освітнього простору;

- створити Internet-середовище для електронних форм навчання;

- створити центр дистанційної освіти;

- забезпечити оперативний контроль навчального процесу тощо.

Також за допомогою даної системи учасникам навчального процесу, викладачам і студентам, створюються нові можливості підвищення ефективності процесу навчання, а відтак і підготовки фахівців з менеджменту організації. Для викладачів: мати у структурованій формі навчально-методичне забезпечення дисципліни; мати зручний інструмент для обліку та контролю навчальної діяльності студентів; встановлювати потрібні терміни виконання студентами завдань; мати програмне забезпечення, що задовольняє європейські стандарти з організації навчального процесу; використовувати текстові, графічні, аудіо- та відео-матеріали при організації навчального процесу тощо. Для студентів дані можливості полягають в: доступі до логічно структурованого та укомплектованого навчально-методичного матеріалу, що покращує умови для самостійного опанування змістом дисципліни; мати засоби для самотестування і виконання завдань; брати реальну участь у науково-методичній роботі кафедр; розширеному доступі до Internet-ресурсів; дистанційно опанувати навчальний матеріал тощо.

Розглядаючи питання ефективного використання інтерактивних технологій підготовки фахівців ми наголошуємо на організаційно-методичній складовій забезпечення навчального процесу, яка повинна включати в себе наступні етапи:

- етап планування, активною фазою якого повинно бути дослідження потреб аудиторії у навчанні, аналізі складу учасників групи, постановки цілей навчання, визначенні очікуваного результату тощо;

- етап підготовки, до складу якого слід віднести розробку змісту інтерактивних методів навчання з визначеною структурою імітаційних і не імітаційних методів по кожній темі дисципліни, підготовку допоміжних засобів, розробку критеріїв оцінки знань здобувачів, самопідготовку викладача;

- етап реалізації, основною складовою якого повинна стати презентація курсу, а саме, проблемна лекція чи міні-лекція у процесі якої викладач повинен визначити проблемні та контрольні питання і таким чином заохочувати до обговорення аудиторію. Формування сприятливого мікроклімату в навчальній

групі та обговорення визначених завдань, це те, без чого реалізація даного етапу буде неможливою;

- етап контролю, основне завдання – порівняння, співставлення запланованого і отриманого результату. Контроль повинен здійснюватись на основі моніторингу учбового процесу і його результатів. Заключною фазою процесу контроль повинно бути представлення звіту [6].

За результатами послідовної реалізації відповідних етапів навчального процесу відбувається взаємодія студента з викладачем й іншими учасниками таким чином, де викладач створює умови для самостійної навчальної активності виконуючи роль скоріше консультанта, помічника ніж керівника курсу, що здійснює контроль. Це і є важливим психологічним фактором, стимулятором самостійної творчої роботи студентів, мотивацією до навчання.

Слід пам'ятати, конструктивний діалог між учасниками навчального процесу в межах реалізації інтерактивних технологій навчання можливий і актуальний тільки за умови наявності у викладача професійних і особистих якостей, що сприяють успішній взаємодії зі студентом. З іншого боку, повинно відбуватись ефективне поєднання різних форм комунікацій на основі використання різноманітних каналів спілкування.

Отже, застосування інтерактивних технологій і методів навчання в підготовці майбутніх фахівців - менеджерів сприяє активізації участі студентів в опануванні навчальних матеріалів з відповідних дисциплін, встановленні безперервного контролю процесу засвоєння учбового матеріалу, підвищення ролі і значення викладача в організації учбового процесу. Тому подальший розвиток вищої освіти в Україні є базовою складовою соціально-економічного зростання держави її конкурентоспроможності на світових ринках.

Список використаних джерел:

1. Анохін В. Технічне та дидактичне забезпечення самостійної роботи студентів. *Вища школа*. 2015. №9-10. С.80-95.
2. Кізім С.С., Люльчак С.Ю. Самостійне навчання студентів та його якісне забезпечення. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Збірник наукових праць*. Київ-Вінниця, 2014. Вип. 40. С. 280-283.
3. Колот А. Інституційні засади та інноваційні технології забезпечення якості економічної освіти. *Вища школа*. 2011. № 12. С. 16-38.
4. Лукашук М. Теоретико-методологічні засади дослідження інноваційних процесів у системі освіти. *Вища освіта України*. 2018. № 1(68). С. 41-47.
5. Тажикенова С. Інтерактивні методи навчання – інновація в освіті. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. №9. С. 500-506.
6. Шевчук С.П., Скороходов В.А., Шевчук О.С. Інтерактивні технології підготовки менеджерів: навч. посіб. Київ: «Видавничий дім «Професіонал», 2009. 232 с.

**ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНОГО
НАВЧАННЯ ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ» (В РАМКАХ ПРОЕКТУ ШВЕЦЬКОГО
ІНСТИТУТУ «BALTIC NETWORK FOR THE PREVENTION OF EARLY
SCHOOL LEAVING. SEE ME »)**

«У ХХІ столітті неграмотні не ті, хто не вміє читати і писати, а ті, хто не вміє вчитися, а ще – забувати те, чого навчився, й перевчатися», - стверджує Елвін Тоффлер, американський соціолог та футуролог, один із авторів концепції постіндустріального суспільства [1].

На початку ХХІ сторіччя понад 200 організацій та провідних компаній світу запропонували перелік навичок, які знадобляться молодим людям, щоб бути успішними в житті в ХХІ сторіччі. Адже, коли більшість людей працювали на виробництві, основними необхідними навичками були знання ринку, гарна взаємодія з іншими, вміння багато працювати та бути професіоналом – ефективним, старанним, чесним і справедливим [2]. Зараз майбутні спеціалісти також потребують цих навичок, але для того, щоб працювати в інформаційну епоху, здобувачі вищої освіти також мають вміти критично мислити, творчо вирішувати проблеми, зрозуміло пояснювати свою думку, засвоювати мінливі технології та орієнтуватись у стрімкому інформаційному потоці. Швидкі зміни в нашому світі вимагають від студентів бути гнучкими, брати на себе ініціативу та бути лідерами, а також створювати щось нове та корисне. Однак, беручи до уваги стандарти вищої освіти, важко виявити, які саме навчальні дисципліни дозволяють здобути такі потрібні навички, якими методами слід проводити навчання та які спеціалісти цьому навчають. Відповідь на це запитання можна надати використанням при викладанні різних дисциплін сучасних інноваційних технологій, які сприяють інтенсифікації та оптимізації навчального процесу (рис. 1).

В рамках проекту Швецького інституту «Baltic Network For The Prevention of Early School Leaving. See Me » (2018-2019 pp.), де беруть участь навчальні заклади Швеції, України та Молдови, викладачі Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ переймають досвід у Швецьких колег з проблемно орієнтованих методів навчання (далі – PBL). Зокрема, при викладанні дисциплін на спеціальності «Публічне управління та адміністрування», адже спеціальність вирізняється актуальністю в ході проведення децентралізації та, відповідно, високим попитом на ринку праці.

Процес PBL включає в себе аналіз проблемної ситуації; визначення наявних знань, умінь, ресурсів та альтернатив по вирішенню проблеми; формулювання в процесі навчальних цілей; пошук потрібної інформації (під час лекцій, практичних занять, самостійної роботи здобувачів); звітування про результати дослідження теми та обґрунтовані шляхи вирішення проблемних

ситуацій, з подальшим використанням набутого досвіду та навичок в майбутній професійній діяльності [3].

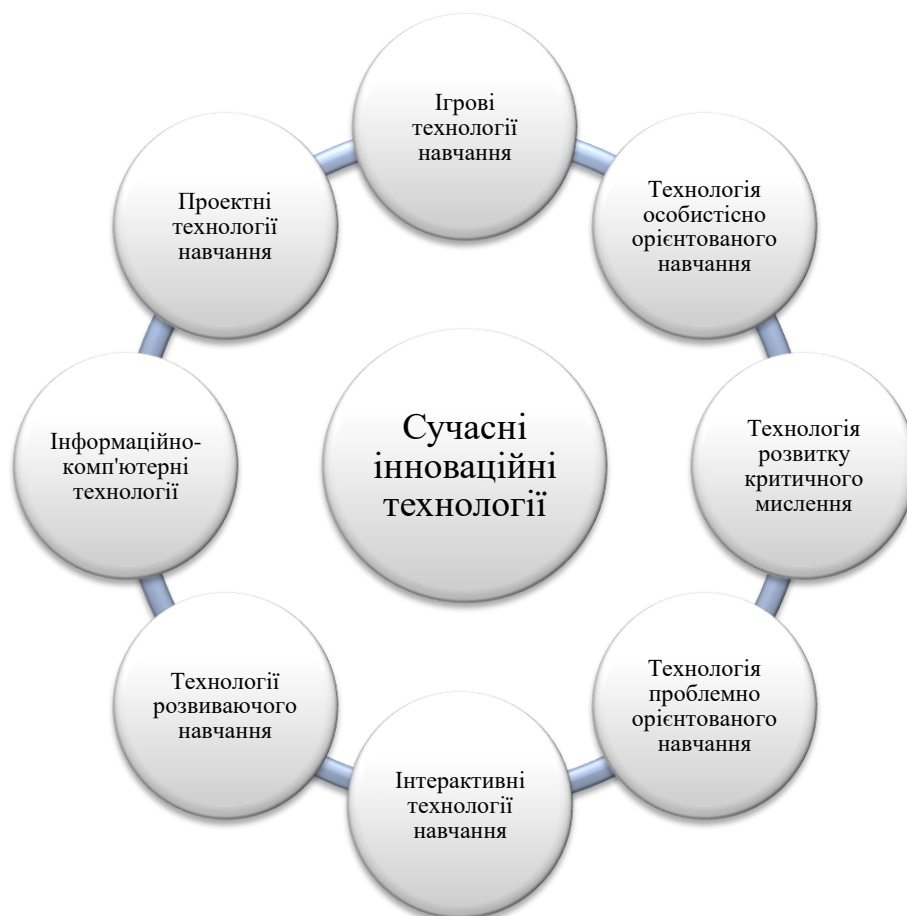


Рисунок 1 – Сучасні інноваційні технології

Так, робота на практичному занятті передбачає представлення конкретної проблемної ситуації викладачем. Далі керівник дискусії (викладач, модератор) фіксує думки та відіграє направляючу (допоміжну, щоб дати можливість виявити ресурси студентів) роль, але при цьому повинен мати виразне уявлення, навіщо дається проблема та завчасно визначені варіанти орієнтованих навчальних питань. Викладач радить ключову літературу та джерела (2-3), решту здобувачі шукають самі та формують цілі вирішення проблеми. У разі потреби викладач може спрямувати увагу здобувачів на окремі концепції, теорії, моделі, які допоможуть студентам знайти відповіді на запитання. Після групового дослідження та самостійного опрацювання інформації, здобувачі готують результати вирішення проблеми (письмовий звіт, презентація результатів, доповідь, виступ на конференції, наукова стаття).

Ключовою відмінністю PBL є орієнтування на вирішення проблеми, а, отже, практична спрямованість навчання (рис. 2) та використання в майбутньому набутого досвіду при вирішенні подібних задач.

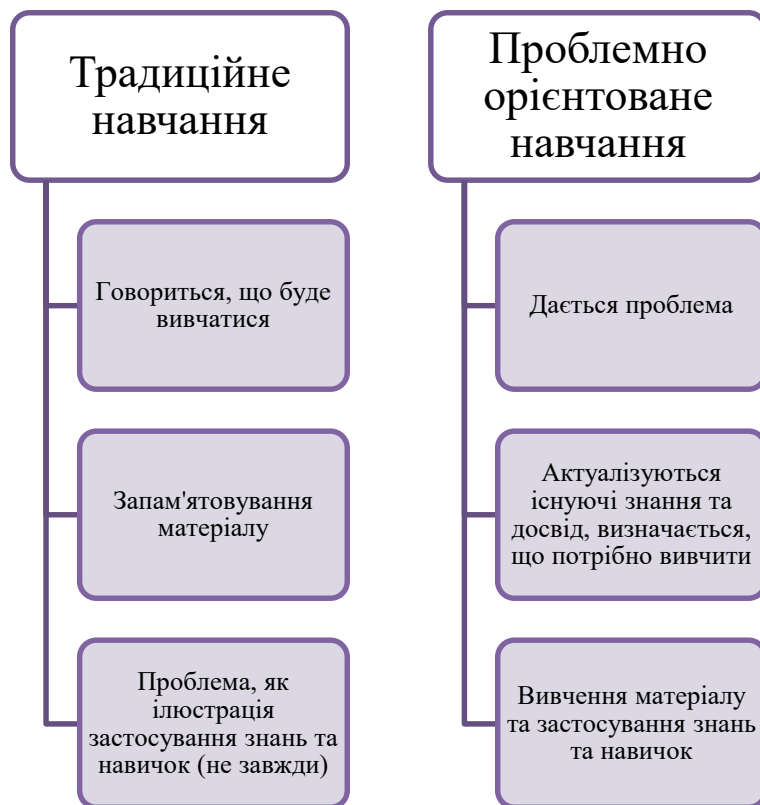


Рисунок 2 – Відмінність традиційного навчання та PBL

Таким чином, PBL при підготовці фахівців з публічного управління є творчим інноваційним методом, який дозволяє залучити до навчального процесу вирішення реальних проблем і ситуацій; ґрунтується на справжніх освітніх цілях; включає проміжну (поетапну) та підсумкову оцінку роботи. При цьому здобувач перебуває в центрі навчальної діяльності, а викладач є керівником навчального дослідження; процес проблемно орієнтованого навчання є внутрішньо привабливим та мотиваційним, оскільки дозволяє обирати варіант вирішення проблеми, ґрунтуючись на власних цілях, переконаннях, цінностях та досвіді, при цьому працюючи над пошуком нових знань та навичок; часто є мультидисциплінарним; допомагає відпрацьовувати навички співпраці, вирішення проблем та застосовувати критичне мислення в процесі роботи.

Список використаних джерел:

1. Навички XXI століття. URL: https://novoshkola.com.ua/21st_century_skills1 (дата звернення: 30.03.2019)
2. Як і коли застосовувати проблемне навчання (Problem-Based Learning) URL: <http://nus.org.ua/view/yak-i-koly-zastosovuvaty-problemne-navchannya-problem-based-learning/> (дата звернення: 30.03.2019)
3. Семигіна Т.В. Застосування проблемно-орієнтованого навчання у прикладних політологічних дисциплінах. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2014. Вип. 15. С. 184-189.

Медведєв Р. П., здобувач освітнього ступеня «магістр»

Шевченко Л. С., к.пед.н., доцент

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИНЦИПІВ ТРАДИЦІЙНОГО І ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Економічні, політичні та соціальні зміни, що виникають під час переходу до інформаційного суспільства прискорюють реформування системи освіти [1]. Інформатизація освіти в Україні – один з найважливіших механізмів, що зачіпає основні напрямки модернізації освітньої системи.

Сучасні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу. Змінюється сама парадигма освіти. Велика роль надається методам активного пізнання, самоосвіті, дистанційним освітнім програмам [2].

Саме проблема впровадження дистанційного навчання в сучасну систему освіти, а також її у відповідності до світових стандартів надання освітніх послуг, стала найбільш досліджуваною серед вітчизняних та світових учених-педагогів. З одного боку, це зумовлено бурхливим розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), а з іншого, політикою урядів цих країн у галузі освіти, їхнім прагненням зробити максимально доступною для всіх верств населення освіту будь-якого рівня [3].

Дослідженням питання впровадження елементів дистанційного навчання в освітній процес займалися ряд вітчизняних та світових вчених-педагогів. Зокрема окремі питання цієї проблеми вже розкрито в працях В. Бикова, Н. Ничкало, Ф. Верляня, Б. Гершунського, С. Гончаренка, Р. Гуревича, О. Дорошенка, М. Жалдака, М. Кадемїї, Г. Кедровича, Дж. Равена та ін.

Дистанційні технології навчання можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки з крейдою до електронної дошки й комп'ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайної аудиторії до віртуальної аудиторії [3].

На сьогоднішній день немає єдиного, загальноприйнятого визначення поняття «дистанційне навчання». Різні вчені наводять різні визначення цього поняття, що відображають різноманітні підходи до його розуміння. Зокрема, за словами А. Хуторського, дистанційне навчання «це електронний варіант очного або заочного навчання, що адаптує традиційні форми занять та паперові засоби навчання в телекомунікаційні» [4].

У монографії «Інформаційно-комунікаційні технології у професійно-технічній освіті» [5, с. 90], академік Р. Гуревич характеризує дистанційне навчання як нову сходинку заочного навчання, на якому забезпечується застосування інформаційних технологій, що ґрунтуються на використанні персональних комп'ютерів, відео- та аудіотехніки, космічної техніки й оптичних систем зв'язку.

Підсумувавши визначення вітчизняних та світових дослідників, можемо сформулювати власне загальне визначення поняття «дистанційне навчання»: це форма здобуття освіти, поряд з очною та заочною, під час якої в освітньому процесі використовуються кращі традиційні та інноваційні засоби, а також форми навчання, що ґрунтуються на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях.

Ми погоджуємося з думкою О. Самойленко, що визначає основні аспекти інноваційності навчання, які покликана забезпечити дистанційна форма освіти, а саме: фундаментальну підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації спеціалістів для кадрового забезпечення конверсійних, освітніх, регіональних та інших державних та громадських програм; якісно новий рівень академічної мобільності студентів, що надасть їм можливість для переходу з однієї освітньої платформи на іншу; отримання освіти особам з фізичними вадами, які не можуть навчатися в традиційній системі; високу якість освіти за рахунок реалізації комплексних освітніх програм, які ґрунтуються на кращих традиціях вітчизняної освіти та міжнародному досвіді використання передових інформаційних технологій; розширення географії вищої школи, вихід на нові ринки освітніх послуг в країні та за її межами; доступність вищої освіти для іноземних громадян, подолання ізольованості вітчизняної системи освіти від світової освітньої системи, зокрема і на мовному рівні; можливість отримання освіти за місцем проживання і розв'язання цим самим соціальних проблем, пов'язаних з наявною диспропорцією в розміщенні вищих навчальних закладів на території країни; можливість здійснювати випереджальне навчання обдарованих осіб, незалежно від місця їхнього проживання і віддаленості від традиційних академічних та університетських центрів [6].

Система дистанційної освіти закладів вищої освіти (ЗВО), як і будь-яка система, недосконала і має як переваги, так і недоліки.

Проаналізувавши праці В. Кухаренка, що присвячені методиці впровадження дистанційного навчання в систему освіти, доходимо до висновку, що в основі дистанційної освіти закладені принципи та особливості традиційних форм навчання, окрім того, додані нові особливості, які полягають у використанні інтернет технологій для доступу для навчальних матеріалів, інтерактивної взаємодії між студентами тощо [7].

Так, принцип спрямування навчання на вирішення завдань освіти і загального розвитку учнів в традиційній освіті означає, що викладач повинен звертати увагу не лише на вирішення завдань та вмінь, а й на ефективність проведеної системи виховних заходів у розглянутій темі. У дистанційній системі навчання цей принцип отримав таку інтерпретацію: принцип креативності характеру пізнавальної діяльності. За допомогою інтерактивних технологій креативний характер дистанційного навчання може реалізуватись за рахунок суперництва та змагання великої кількості студентів, що підвищує їхній творчий потенціал [8, 9].

Одним із найважливіших принципів у традиційній формі освіти є принцип науковості. Він ґрунтується на зв'язку між наукою та предметом, що вивчається, вимагає, щоб зміст матеріалів навчання забезпечував інформацію

про наукові факти, поняття, закономірності, сучасні досягнення та відкриття. Більш фундаментальну форму цей принцип отримав у дистанційному навчанні: дидактичний принцип відповідності фундаментальності навчання пізнавальним потребам особи, яка навчається. Цей принцип полягає у тому, що навчання вважається фундаментальним, якщо воно орієнтується на визначення основ та залежностей між різноманітними процесами навколишнього середовища [10].

Разом з цим, принцип висуває такі вимоги до студента, як: висока мотиваційна потреба; прагнення до власного розвитку; корекції та самокритики;

спрямованість особистості до досягнення поставленої мети.

Продовженням змісту цього принципу є принцип вільного вибору інформації, яка отримується, шляхом визначеної діяльності: не існує єдиного ідеального інформаційного джерела, тому спрямованість навчання стосується безпосередньо не інформації, а шляхів її перетворення та опрацювання, за допомогою участі в дискусіях, телеконференціях, роботи з пошуковими системами тощо.

Наступним, не менш важливим дидактичним принципом у традиційних формах навчання є принцип систематичності та послідовності, який потребує того, щоби знання, які подаються, були впорядковані, класифіковані, логічно пов'язані з іншим матеріалом, що призводить до покращення результатів навчання. Натомість, у дистанційному навчанні надається можливість самостійно обирати навчальні цілі, форму та темп навчання. Такий принцип отримав назву принципу індивідуальної навчальної траєкторії студента [9].

У принципі наочності зазначено, що знання засвоюються краще, коли наявна висока концентрація сприйняття всіма органами чуття людини. Оскільки у дистанційному навчанні відсутній безпосередній контакт аудиторії та викладача, сформульовано принцип віртуалізації навчання. У дистанційній формі навчання широко використовуються мультимедійні видання, відеоролики, ілюстраційні матеріали, відеоконференції тощо.

Окрім описаних вище принципів, також існує група принципів дистанційного навчання, створення яких є наслідком активного розвитку та використання інформаційних технологій [11].

Нижче розглянемо деякі із цих принципів. Так, принцип ідентифікації є важливим з огляду на те, що у дистанційному навчанні існує більше можливостей фальсифікації навчання, ніж у традиційній очній формі навчання. Контролювати самостійність виконання контрольних заходів можна за допомогою використання технічних засобів, наприклад, відеозв'язку. Інформаційні технології повинні забезпечувати можливість контролю викладачем навчального процесу, можливість вносити зміни в навчальний курс, робити доступним контакт не лише викладача та студента, а і забезпечувати можливість контактів студентів між собою – це принцип інтерактивності.

Для ефективного дистанційного навчання важливим є принцип початкових знань, який полягає у тому, що користувач дистанційного курсу повинен володіти навичками роботи на комп'ютері, мати доступ до Інтернету,

обов'язковими також є навички роботи в мережі та необхідне технічне забезпечення для повноцінного навчання.

Варто також зазначити, що вагомим педагогічним принципом дистанційного навчання є принцип педагогічної доцільності застосування засобів інформаційних технологій. Кожен крок проектування та організації процесу дистанційного навчання вимагає педагогічного оцінювання та оцінювання доцільності використання новітніх інформаційних технологій, які мають безпосередній вплив на компоненти навчання – його зміст, мету, засоби тощо [9].

Дистанційна форма освіти створює єдиний інформаційно-освітній простір, куди слід включити всілякі електронні джерела інформації (у тому числі й мережеві): віртуальні бібліотеки, бази даних, консультаційні служби, електронні навчальні посібники, кіберкласи [12].

Отже, дистанційна форма навчання – це форма здобуття освіти, поряд з очною та заочною, при якій в освітньому процесі використовуються кращі традиційні та інноваційні засоби, а також форми навчання, що ґрунтуються на комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях.

Дистанційне навчання покликане вирішувати специфічні завдання стосовно розвитку творчої складової освіти й проблеми, складні для розв'язання у звичайному навчанні. Дистанційне навчання в загальному формується на основі принципів та особливостей традиційних форм навчання, проте окрім них додані нові особливості, які полягають у використанні інтернет технологій для доступу для навчальних матеріалів, інтерактивної взаємодії між студентами тощо.

Список використаних джерел:

1. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010. № 1(15). URL: <http://lib.iitta.gov.ua/1162/> (дата звернення: 30.03.2019).

2. Впровадження системи дистанційного навчання у ВНЗ для іноземних студентів: проблеми і перспективи. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/17000/2/Conf_2016_Khrabatyn_R-The_introduction_of_distance_188-190.pdf. (дата звернення: 30.03.2019).

3. Дистанційне навчання – від теорії до практики, актуальний мережевий семінар. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/articles/15>. (дата звернення: 30.03.2019).

4. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностноориентированной парадигмы образования. *Ученик в общеобразовательной школе*. Сборник научных трудов / под ред. Ю.И. Дика, А.В. Хуторского.. М.: ИОСО РАО, 2002. С. 135-157.

5. Інформаційно-комунікаційні технології у професійно-технічній освіті: монографія / А.М. Гуржій, Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія та ін.; за ред. академіка НАПН України А.М. Гуржія; у 2 ч. Ч. 1. Вінниця: ФОП Тарнашинський, 2016. 412 с.

6. Самойленко О. М. Дистанційне навчання як науково-педагогічна проблема. Вісник післядипломної освіти. 2012. Вип. 7. С. 196-202.

7. Кухаренко В.М., Рибалко О.В., Сиротенко Н.Г. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс: навч. посібник / за ред. В.М.Кухаренка, 3-є вид. Харків: НТУ «ХПІ», «Торсінг», 2002. – 320 с.

8. Король А. В. Дистанційне навчання як нова, сучасна система освіти. URL: <https://int-konf.org/en/2013/prostir-i-chas-suchasnoji-nauki-22-24-04-2013-r/217-korol-a-v-dstantsijne-navchannya-yak-nova-suchasna-sistema-osviti>.

9. Формування освітнього інформаційного середовища для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: монографія / за заг. ред. д.пед.н., проф., члена-кореспондента НАПН України Р. С. Гуревича. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2015. 420 с.

10. Кадемія М.Ю., Люльчак С.Ю., Гордійчук Г.Б. Професійно-технічна освіта в інформаційному суспільстві. Інформаційно-комунікаційні технології у професійно-технічній освіті: монографія; за ред. академіка НАПН України А.М. Гуржія; у 2 ч. Ч. 1. Вінниця: Нілан ЛТД, 2016. С. 67-146.

11. Стефаненко П.В. Теоретичні й методичні засади дистанційної освіти у вищій школі: дис. ... докт. пед. наук за спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти; Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 2002. 478 с.

12. Трайнев В.А., Трайнев И.В. Информационные коммуникационные педагогические технологии : учеб. пособ. Київ: Освіта, 2008. 76 с.

Мерінова С.В., к.е.н., доцент, Половенко Л.П., к.пед.н., доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Інтерактивне навчання має багато переваг в порівнянні із традиційним. Дослідники встановили, що при лекційної подачі матеріалу засвоюється не більше 20% інформації, в той час як в дискусійному навчанні - 75%, а в діловій грі – близько 90%. Основна відмінність інтерактивного навчання в тому, що процес навчання відбувається за допомогою спілкування. А студенти під час інтерактивного навчання є активними учасниками навчального процесу. Також перевагою є те, що інтерактивне навчання вносить яскраве емоційне забарвлення в навчання. Саме діалог надає можливість, по-перше, налаштувати студента на сприйняття інформації, а, по-друге, у студента з'являється можливість отримати відповідь на питання саме в той час коли він намагається зрозуміти навчальний матеріал. За рахунок цього підвищується ефективність заняття.

Інтерактивні заняття максимально індивідуалізують процес навчання, що дає можливість кожному учаснику демонструвати власний як розумовий, так і творчий потенціал. У студентів розширюється інтерес до обраної професійної діяльності, що дозволяє їм найкращим чином і з найменшими втратами

адаптуватися до неї в реальній практиці з високим рівнем психологічної та мотиваційної готовності.

Гра відноситься до інтерактивних методів навчання. Багаторазова участь в інтерактивних іграх дозволяє студентам виробити навички вербалізації, вміння слухати, задавати питання і відповідати на них, здійснювати публічну презентацію інформації.

Таким чином, інтерактивні технології розвивають у студентів вміння вирішувати проблеми з регулювання виробничих, соціальних, ділових та міжособистісних відносин в умовах професійної діяльності з позиції нових вимог.

Введення і широке використання ділових ігор у вузах дозволяє збільшити ефективність засвоєння навчального матеріалу. Процес навчання стає більш творчим, захоплюючим, а активність студентів стає невимушеною.

На ігрових заняттях також досить легко визначити формальних та неформальних лідерів, інтелектуальних і конкурентоспроможних партнерів, пасивних і індивідуальних, мотивованих і байдужих, досвідчених і початківців учасників тощо, їх переваги і недоліки, які проявляються при взаємодії, індивідуальний стиль спілкування.

Справжні мотиви, які спонукають людей до участі в грі, складаються зовсім не в усвідомленому бажанні пізнавати дійсність за допомогою ігрової моделі. Набагато частіше проявляються специфічні ігрові інтереси, які є реальною категорією, як, скажімо, професійний або пізнавальний інтерес. Ігрові інтереси часто визначають самі ж студенти. Незважаючи на те, що ці оцінки і характеристики носять суб'єктивний характер, їх багаторічна накопичення і аналіз дозволяють побудувати обґрунтовані експертні судження.

Природа ігрового інтересу на сьогоднішній день вивчена недостатньо. Проаналізувавши різні думки, можна підсумувати основні ігрові інтереси таким чином:

- задоволення від міжособистісного взаємодії з партнерами по грі, між командами;
- задоволення від демонстрації своїх організаторських, інтелектуальних і творчих можливостей партнерам;
- азарт очікування непередбачених ігрових ситуацій;
- необхідність приймати рішення в складних і часто невизначених умовах;
- зворотний зв'язок, швидке з'ясування наслідків прийнятих рішень (це з'ясування, як правило, можливо тільки в ході гри, так як наслідки можуть залежати ще і від непередбачуваних дій-наслідків інших учасників гри);
- задоволення від успіху – проміжного або остаточного;
- якщо гра рольова, то задоволення від процесу перевтілення в роль, можливість «ходити в чужих черевиках»;
- якщо гра азартна (наприклад, в грі «ЗАПИТ» – захист проектів слухачів – практикується досвід нагородження кращої команди подарунками,

преміями та сувенірами), то до ігрового інтересу може додатися і прагматичний інтерес.

В учасників інтерактивного навчання проявляються нові потреби, які реалізуються в грі і породжують принципово нові для процесу ігрового навчання можливості: подолати комплекси неповноцінності; навчитися вести конструктивні переговори; освоїти техніки швидкого встановлення ділового контакту; підвищити свою конкурентоспроможність; поліпшити свій вербальний і візуальний імідж; опанувати прийомами і техніками впливу на інших людей в процесі взаємодії з ними; навчитися вести свою лінію при здійсненні співробітництва; опанувати техніками поліпшення процесу вербального і експресивного взаєморозуміння з діловими партнерами; освоїти навички позиціонування, презентації інформації, товарів і послуг; розвинути харизматичний потенціал; зрозуміти переваги різних стратегій взаємодії для збудівлі команди.

Все це робить привабливими для системи освіти інтерактивні технології, що дозволяють організаційно розвивати і навчати нової компетентності студентів. Практика показує, що саме на таких заняттях (в середовищі собі подібних) учасники досить легко освоюють нову інформацію щодо вдосконалення людських відносин.

Перевага інтерактивних технологій полягає також в тому, що вони компенсують прогалини в комунікативних знаннях і уміннях (гри і тренінги будуються на комунікативному матеріалі, припускають обмін досвідом), тому таке навчання затребується практиками як ніколи раніше.

Разом з тим не можна не відзначити і негативні моменти, що виникають на ігрових заняттях, які часом призводять до розчарувань студентів. Вони зазвичай проявляються в ситуаціях, коли: партнери по команді виявляються неприємними людьми; необхідність приймати рішення в складних і невизначених умовах, поставлених в завданні, що може стати причиною нервового потрясіння; програш чи інша форма неуспіху в грі може викликати розчарування в собі; вимушена активність, некоректна поведінка самого викладача. Це все може породжувати негативне ставлення окремих учасників до інтерактивного технологій.

З огляду на перераховане, викладачі, перш ніж приступити до освоєння інтерактивних технологій, повинні здійснити самоаналіз. Це дозволить їм упевнитися, що вони повною мірою мають не тільки розвинений аналітичний і творчий потенціал, не лише мотиваційну готовність до формування відповідних компетентностей у студентів, а й усвідомлення того, що їх інтерес до студента, доброзичливість і терпимість, почуття такту і психологічна грамотність є певної філософією, тобто світоглядом.

Ефективність реалізації принципів організації, очікуваних потреб студентів і методологічних переваг інтерактивного навчання залежить від суворого дотримання етики професійних відносин, цільової та методичної придатності і багаторазового відпрацювання технологій і навчального матеріалу, впевненості викладача в своїх силах, його вміння запобігати можливим конфліктам, а при необхідності і управляти ними.

Список використаних джерел:

1. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.- метод. посіб. / за ред. О.П. Пометун. Київ: А.С.К., 2005. 192 с.
2. Рыбальский В.И. Деловые игры в учебном процессе: Программированное обучение. Київ: Вища школа, 2010. 303 с.
3. Січкарук О. Інтерактивні методи навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. Київ: Таксон, 2016. 88 с.
4. Percival E, Ellington H. A Handbook of Educational Technology. London; N.Y., 2014. P. 121.

Ніколіна І.І., к.н.держ.упр., доцент, Остапенко Т.А., асистент
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЇ І ЗНАНЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА ТЕХНОЛОГІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Цифровий простір охоплює всі сфери нашого життя: освітню, професійну, повсякденного спілкування, побуту й рекреаційну. Незрівнянно більшою в порівнянні навіть за останні 10-20 років є кількість інформації, яку ми отримуємо [1] та вищою швидкість утворення візуалізованої інформації [2].

Незважаючи на хаотичність та непередбачуваність в сфері створення цифрового контенту, виділяють певні тенденції. Фундаментальний підхід щодо проектування перспектив зустрічаємо в програмі, запропонованій Національним фондом науки США (NSF) «Інформаційні та інтелектуальні системи: просування антропоцентричної комп'ютеризації, інтеграція інформації та інформатика, робастний інтелект» [3]. Програма обумовила всебічні дослідження щодо розвитку та трансформації різних аспектів майбутніх цифрових інтелектуальних мереж. Зауважимо, що в галузі антропоцентричної комп'ютеризації фінансуються проекти, в тому числі, і щодо візуалізації. Зокрема, ті, які реалізують завдання візуалізації інформації і знань: покращують людські здібності і креативність людини через високоінтерактивні візуальні інтерфейси, сприяють винайденню, синтезу та анотуванню нової інформації користувачем, виокремленню ним серед великої кількості динамічної і часто суперечливої інформації істинної [4].

Сучасний освітній процес вимагає формування в студентів професійних компетенцій щодо опрацювання великого обсягу інформації, аналізування отриманих даних та правильного їх використання. Це, в свою чергу, обумовлює зростання обов'язкового використання інформаційно-комунікаційних технологій для проектно-орієнтованого навчання. О. Семеніхіна та М. Друшляк, зауважують, що візуалізація навчальної інформації дозволяє представляти її з урахуванням і відповідно до когнітивних особливостей молоді [5].

Автори робіт [6-8] обґрунтовують, що візуалізація інформації і знань як технологія освітнього процесу дозволяє унаочнювати великі обсяги даних та сприяє диференціації, індивідуалізації, інтенсифікації, систематизації та

узагальненню окремих тем чи понять, підвищенню результативності процесу навчання. Отож, технологія візуалізації інформації і знань відповідає усім критеріям оцінки якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання, запропонованих О. Спіріним [9].

В свою чергу, Л. Білоусова та Н. Житеньова виділяють наступні функції візуалізації щодо інтенсифікації освітнього процесу: компактне подання навчального матеріалу з метою підвищення інформаційної насиченості освітнього процесу; концентроване компактне подання навчального матеріалу зі збереженням його семантичної повноти; підтримання високого темпу навчання, скорочуючи його неефективні або низько-ефективні фази; сприяння раціональній навчально-пізнавальній діяльності шляхом алгоритмізації навчального матеріалу [10].

Дослідження усіх аспектів візуалізації є перспективними, що зумовлює актуальність напрацювань, спрямованих на з'ясування особливостей її освітніх застосувань.

Під візуалізацією ми розумітимемо візуальне представлення інформації або ж кодування інформації за допомоги візуальних засобів. Візуалізація – потужний інструмент донесення думок та ідей до споживачів освітніх послуг, помічник для сприйняття та аналізу даних, засіб кодування інформації. Як і до будь-яких інструментів, до неї висуваються ряд вимог щодо адекватного використання. В протилежному випадку інформація може сприйматися повільно й навіть некоректно.

Візуалізація інформації повинна кликана відображати інформацію в наглядній формі для користувача; компактно описувати закономірності, властиві вхідному набору даних; зменшувати розмір або стискати інформацію; виявляти патерни в даних; відновлювати прогалини й знаходити шуми у наборах даних.

Успіх візуалізації безпосередньо залежить від правильності її застосування. Конструювання візуалізації складається з вибору даних, способу кодування даних; масштабування, системи мір; способу статистичного перетворення даних; координатної площини; розбивки за категоріями. Наголосимо на обов'язковій перевірці необхідності застосування наступних способів кодування даних: положення на осі координат; довжина; кут; напрям; площа; об'єм; колір.

Таблиці є потужним інструментом візуалізації інформації при аналізі невеликої кількості категорій та кількісних значень. Однак, доцільно виходити за межі табличної візуалізації, оскільки таблиці самі по собі не дозволяють одразу виявити існуючі закономірності в наборі даних. Е. Тафт рекомендує включати навіть невеликі діаграми (sparkline) у колонки таблиць з кількісними значеннями [11].

Графіки та діаграми загалом дають вам змогу вказувати різні виміри у даних у формі візуальних пропорцій геометричних форм. Для вибору належної техніки візуалізації ефективно використати класифікацією Д. Желязни [12]. Пошук правильної техніки варто починати від простішої, і тільки якщо вона не передає потрібну ідею, переходити до складнішої.

Ознаками якісної візуалізації інформації буде досягнення наступних критеріїв: створення загальної картини з можливістю дослідження характерних деталей; уникнення викривлення інформації; формулювання чіткого повідомлення.

Прості засоби візуалізації включено до сучасних електронних таблиць. Деякі засоби побудови діаграм вбудовано до графічних пакетів, як от Adobe Illustrator. Для побудови якісних візуалізацій інформації доцільно використовувати спеціалізовані інструменти: RAW (app.rawgraphs.io) – онлайн-сервіс швидкої візуалізації даних дозволяє будувати досить екзотичні діаграми; Chartbuilder (quartz.github.io/Chartbuilder/) – простий у використанні інструмент, будує XY графіки; Tableau Public (tableau.com) – програма для Windows та MacOS, потрібна для створення інтерактивних комбінованих візуалізацій без необхідності програмувати чи малювати; Quadrigram (quadrigram.com) дозволяє побудувати інтерактивні сторінки.

Багато сучасних засобів аналізу даних дозволяють будувати сотні типів різних графіків та діаграм. Тому вибір методу візуалізації може виявитися доволі складним завданням для дослідника. Корисними в цьому плані будуть бібліотеки візуалізацій – the Data Visualisation Catalogue (datavizcatalogue.com), d3.js (mbostock.github.com/d3), Prefuse (prefuse.org), Flare (flare.prefuse.org).

Список використаних джерел:

1. Hilbert, M. (2015). A review of large-scale “how much information” inventories: variations, achievements and challenges. *Information Research*, 20(4). URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1087378.pdf> (дата звернення: 27.02.2019).
2. Bohn, R. & Short, J. (2012). Measuring consumer information. *International Journal of Communication*, 6, P. 980-1000.
3. Information and Intelligent Systems: Advancing Human-Centered Computing, Information Integration and Informatics, and Robust Intelligence. URL: <https://www.nsf.gov/pubs/2006/nsf06572/nsf06572.htm#toc> (дата звернення: 27.02.2019)
4. Буров О. К. Технології та інновації в діяльності людини ери інформації: людина та ІКТ. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. № 6 (50). С. 1-13. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/705141/3/1317-5024-1-PB.pdf> (дата звернення: 27.02.2019).
5. Семеніхіна О.В., Друшляк М.Г. Візуалізація знань як актуальний запит інформаційного суспільства до сфери освіти. *Використання інноваційних технологій у процесі підготовки фахівців: матеріали міжнародної наук.-практ. інтернет-конференції* (м. Вінниця, 3-4 квітня 2016 року.). Вінниця, 2016. С. 156-160.
6. Рапуто А.Г. Визуализация как неотъемлемая составляющая процесса обучения преподавателей. *Международный журнал экспериментального образования*. 2010. № 5 С. 138-141. URL: <https://www.expeducation.ru/ru/article/view?id=628>. (дата звернення: 27.02.2019).
7. Логвіненко В.Г. Використання технології інфографіки для візуалізації навчального контенту. *Фізико-математична освіта*. 2018. Випуск 2(16). С 79

85. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vikoristannya-tehnologiyi-infografiki-dlya-vizualizatsiyi-navchalnogo-kontentu> (дата звернення: 27.02.2019).

8. Подліняєва О.О. Медійні технологи в освіті: створення та використання цифрової розповіді (Digital Storytelling). *Фізико-математична освіта: науковий журнал*. 2017. Вип. 4(14). С. 256-260. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/mediyni-tehnologiyi-v-osviti-stvorenniya-ta-vikoristannya-tsifrovoyi-rozpovidi-digital-storytelling> (дата звернення: 27.02.2019).

9. Спірін О. М. Критерії і показники якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2013. №1 (33). URL: <https://journal.iitta.gov.ua/files/journals/1/articles/788/public/788-2621-1-PB.pdf> (дата звернення: 27.02.2019).

10. Білоусова Л.І., Житеньова Н.В. Функціональний підхід до використання технологій візуалізації для інтенсифікації навчального процесу. *Інформаційні технологи й засоби навчання: електрон, наук, фахове вид*. 2017. Т. 57, № 1. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1525/1132> (дата звернення: 27.02.2019).

11. Edward R. Tufte. *The Visual Display of Quantitative Information*. Cheshire, Connecticut: Graphics Press, 2001. 200 p.

12. Желязны Д. *Говори на языке диаграмм: пособие по визуальным коммуникациям для руководителей / пер. с англ.* Москва: Институт комплексных стратегических исследований, 2004. 220 с.

Олійник Н. Ю., к.пед.н., доцент

Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Харків

ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Проблеми підвищення результативності впровадження технологій змішаного навчання все частіше пов'язуються з управлінням знаннями. Зокрема Е. В. Костіна зазначає, що електронне навчання це не тільки комбінація формальних та неформальних засобів навчання, а й вдале поєднання різних засобів викладення навчального матеріалу (очного, електронного і самостійного навчання) з використанням методики управління знаннями [3].

В загальному сенсі управління знаннями трактується як сукупність процесів, спрямованих на створення, розповсюдження, обробку та використання інформації на підприємстві [1]. В освіті управління знаннями визначається як технологічний процес роботи з інформаційними ресурсами для забезпечення доступу до знань, їх використання та формування нового знання з метою нарощування ефективності та потенціалу діяльності освітніх установ [4]. В будь-якому випадку, управління знаннями є багатоаспектним і міждисциплінарним поняттям.

Відповідно до австралійського стандарту Knowledge Management (AS 5037-2005) в управлінні знаннями виділяються такі основні складники: люди, процес, технології, контент [6]. При цьому технології відіграють суттєву

роль у підтримці всіх процесів управління знаннями. Але мова йде не про інформаційні технології в чистому вигляді, а той потенціал, який вони надають для реалізації таких функцій управління знаннями, як: ідентифікація, трансфер (залучення, надання, поширення, обмін), створення, нагромадження, селекція, сполучення, записування, зберігання (утримування), оцінювання (дослідження корисності), застосування знань[5].

Виділяють три категорії технологічних засобів реалізації основних функцій системи управління знаннями: технології комунікації та спільного доступу до знань; технології дослідження і створення нового знання; технології управління контентом [6].

В рамках нашого дослідження ми зосередили увагу на технології управління контентом, які ми розглядаємо як сукупність CMS (Content Management System) і різноманітних елементів порталу, пов'язаних зі зберіганням даних. За допомогою цих технологій формується спільне, загальнодоступне, предметно-орієнтоване сховище даних.

Ми згодні з Дніпровською Н. В., що існування такого сховища, як бази знань, у вищому закладі освіти дозволить викладачеві заощаджувати час на розробці електронного курсу за умови використання уже існуючого контенту, який розміщено в системі у вільному доступі і може бути подано у вигляді окремих освітніх матеріалів. Вона пропонує збирати ці матеріали у електронному середовищі (базі знань) в будь-якій послідовності відповідно до завдань освітнього процесу та/або індивідуальних здібностей і потреб студентів.

До структури такого сховища (бази знань) за певною освітньою програмою можуть бути включені, наприклад, такі елементи:

- електронні навчальні курси;
- база курсових та випускних кваліфікаційних робіт;
- нормативно-технічна документація;
- наукові публікації, матеріали конференцій;
- навчально-методичні матеріали;
- звіти про результати НДР тощо.

Як висновок, зазначимо, що використання інформаційних технологій управління знаннями не вирішує повністю жодної з проблем управління знаннями. Більше того, на етапі розробки і впровадження інформаційні технології зумовлюють певні додаткові проблеми: необхідність формування цілісного уявлення і концептуальної моделі предметної області, відповідної інформаційної підготовки науково-педагогічних працівників, а також наявності вміння і здатності педколективу до спільної роботи над формуванням бази знань.

Проте, за умови вирішення таких технологічних завдань, як: формування єдиної бази знань, забезпечення єдиного середовища для спільної роботи викладачів щодо розробки освітніх матеріалів; накопичення навчально-методичних та наукових матеріалів за освітніми програмами, чіткої алгоритмізації формування індивідуального освітнього середовища та

регламентації роботи з загальнодоступною базою знань, електронне освітнє середовище може стати ефективною системою управління знаннями.

Список використаних джерел:

1. Джанетто К., Уилер Э. Управление знаниями: руководство по разработке и внедрению корпоративной системы управления знаниями. М.: Добрая Книга, 2005. 192 с.
2. Днепровская Н. В. Система управления знаниями как основа smart-образования. *Открытое образование*. 2018. Т. 2. № 4. С. 42-52.
3. Костина Е. В. Модель смешанного обучения (Blended Learning) и ее использование в преподавании иностранных языков. *Известия высших учебных заведений. Серия: Гуманитарные науки*. 2010. Т. 1. № 2. С. 141-144.
4. Сікора Я. Б. Використання методів управління знаннями для організації електронного навчання. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 61, вип. 5. С. 162-174.
5. Смолінська Н. В., Грибик І. І. Управління знаннями як інструмент забезпечення інноваційного розвитку підприємства. *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості: тези доповідей III Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 14-16 травня 2015 року)*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. С. 574-575.
6. Ferguson, Stuart. AS 5037-2005: Knowledge Management Blueprint for Australian Organisations? *The Australian Library Journal*, Vol. 55, No. 3, Aug 2006. P. 196-209.

Семенюк І.Ю., к.е.н., ст. викладач

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЗВО

Протягом останніх років у закладах вищої освіти все частіше використовуються сучасні та інноваційні методи навчання, що має більш позитивний ефект на формування професійних знань та навичок студентів, ніж традиційні форми викладання лекцій та проведення практичних занять. Крім того, питання впровадження сучасних технологій в навчальний процес постійно перебуває у полі зору вітчизняних науковців, адже нові реалії розвитку ринку праці вимагають застосування нових підходів до методів викладання у ЗВО, особливо це стосується економічних дисциплін.

Серед сучасних методів та технологій, які впроваджуються у навчальний процес в закладах вищої освіти можна виокремити наступні:

- проблемно-орієнтовані лекції;
- тренінги;
- ділові ігри;
- рольові ігри;
- case study;

- робота в групах;
- групова дискусія;
- творчі завдання;
- інтерактивне тестування;
- дебати;
- робота з «Інтелект-картами»;
- дистанційне навчання та ін.

В свою чергу, вищезазначені методи та технології є елементами інтерактивного навчання, як різновиду взаємодії під час навчального процесу, де і студент, і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, чітко розуміють чим вони займаються, активно аналізують те, що знають, вміють і здійснюють. Під час інтерактивного навчання студенти вчаться бути демократичними, толерантно спілкуватися між собою та іншими людьми, критично мислити, приймати і аналізувати рішення [1]. Тому, впровадження сучасних технологій в навчальний процес закладу вищої освіти має очевидні переваги (рис. 1).

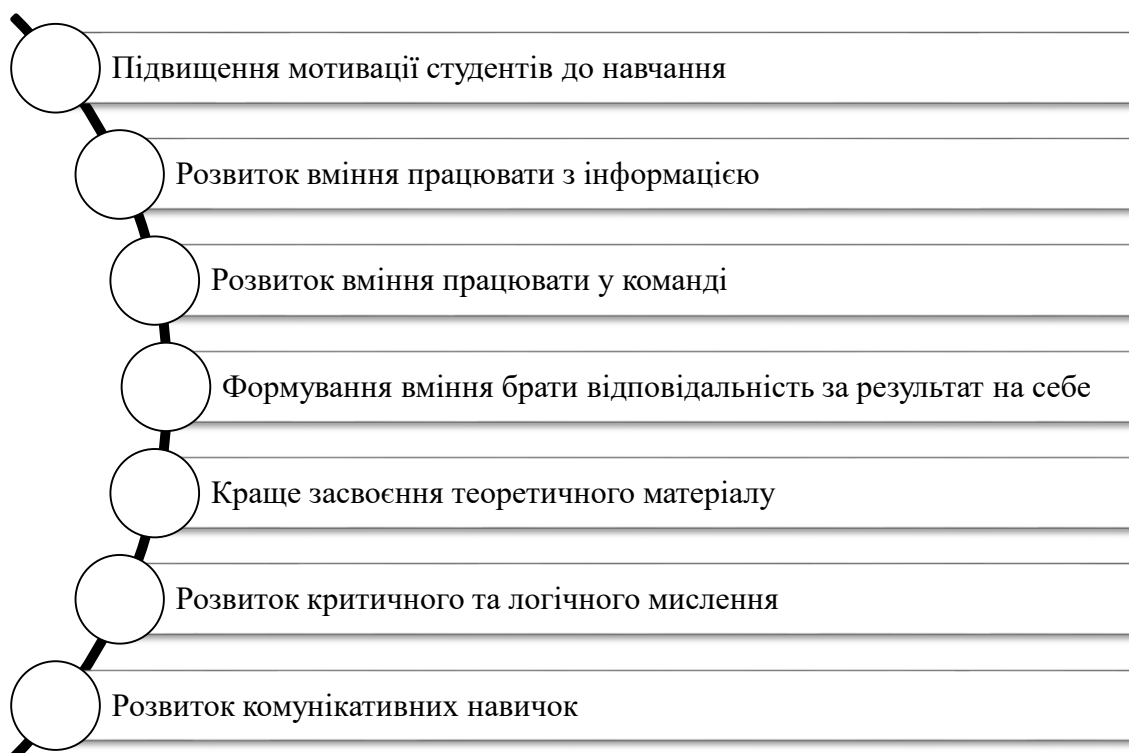


Рисунок 1 – Переваги впровадження сучасних технологій в навчальний процес закладу вищої освіти

Слід також зазначити, що сучасні технології навчання дають можливість самому викладачу самовдосконалюватись, по-іншому мислити й діяти, оновлювати власний творчий потенціал [2]. Такий викладач володіє принципово новим підходом до організації та проведення навчальних занять, стає своєрідним ментором та наставником для студентів, значно підвищуючи їх мотивацію до навчання.

Таким чином, використання сучасних технологій при проведенні лекційних та практичних занять сприяє розвитку конкурентоспроможних фахових навичок та вмінь студентів економічних спеціальностей. Адже, застарілі підходи до викладання є основною перешкодою до їх творчого, індивідуального та професійного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Новак Р.С. Розвиток особистісного потенціалу студента в процесі навчання за інтерактивною моделлю. *Молодий вчений*. 2017. № 5.1 (45.1). С. 77-79.
2. Пащенко Т. Кейс-метод як сучасна технологія навчання спеціальних дисциплін. *Молодь і ринок*. 2015. № 8. С. 94-99.

Секція №2
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ВИЩОЇ ШКОЛИ

Андрущенко Н.О., к.пед.н., доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ СИСТЕМ

Право кожної особи на отримання освіти за здібностями гарантується у статті 26 Загальної декларації прав людини. У Європейській конвенції про права людини записано, що нікому не може бути відмовлено у цьому праві, однак воно вимагає державного регулювання.

Інноваційний пошук в освіті повинен починатися зі створення або прийняття фундаментальної наукової концепції, зміни парадигми навчання та виховання. Введення інновацій у процес навчання має спиратися на знову розроблені філософські основи освіти, відповідні вимогам часу. У нашій країні відбуваються суттєві зміни в національній освітній політиці. Поворот України до ринкових відносин, прав і свобод особи зажадав переосмислення політики в галузі освіти, яка тепер орієнтована насамперед на задоволення потреб особистості, що призвело до значних змін у виборі змісту, форм і методів навчання.

Проблемі вдосконалення підготовки фахівців у системі вищої освіти приділяється достатньо уваги. Останнім часом реалізується концепція безперервної освіти, яка передбачає зміни за трьома напрямками: чому вчити (зміст), у якій послідовності (структура) і яким способом вчити (технологія). Аналіз наукової літератури свідчить про те, що система підготовки фахівця у вищій школі найбільш ефективна тоді, коли як її організаційно-методичного інструментарій використовуються різноманітні педагогічні технології (Н. Е. Касаткіна, Б. П. Невзоров, Л. Г. Семущкіна, Т. І. Шамова та ін.).

Як зазначає Кісіль М. В. «...одним із шляхів модернізації освітньої системи постає упровадження в навчальний процес ВНЗ інноваційних педагогічних технологій і методів. Інновації (італ. *innovacione* - новизна, нововведення) – нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства [1].

Інноваційну педагогічну технологію, на нашу думку, варто розглядати як особливу організацію діяльності та мислення, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі, або як процес засвоєння, впровадження і поширення нового в освіті.

Зміст інформаційно-розвивальних технологій, метою яких є розвиток основ педагогічної майстерності викладача, що володіє необхідною системою знань і великим запасом інформації, включає лекційні, семінарські, практичні заняття, самостійне вивчення літератури та ін. Підвищення ефективності

лекційних занять досягається використанням системи мультимедійних лекцій, що повинні враховувати індивідуальну, авторську манеру лектора, специфіку навчальної дисципліни, рівень підготовки студентської аудиторії.

Великі перспективи відкриває використання інформаційних технологій на практичних заняттях. Надзвичайно дієвим засобом навчання є опрацювання теоретичного матеріалу за допомогою презентацій та технологій майндмепінгу (створення логічних схем). Технічними перевагами інформаційних технологій є використання гіпертекстової інформації, що забезпечує зручний доступ до довідкових даних, глосарію, анімаційних додатків.

Наявність програмних засобів дозволить студентам здійснювати рефлексивну діяльність і усвідомлювати в реальному часі рівень свого професійного прогресу.

Це допомагає диференціювати навчальний матеріал за рівнями складності, створювати засобами інтерфейсу позитивний емоційний фон для роботи студента з інформаційними засобами навчання.

Важливою складовою педагогічної майстерності викладача, безперечно, є інформаційна культура майбутнього викладача, тобто – уміння продуктивно читати книги, знаходити необхідну інформацію, осмислювати і передавати її користувачам.

Інноваційні технології, що використовуються у системі вищої освіти розглядаються як моделювання викладачем змісту, форм і методів навчального процесу відповідно до поставленої мети з використанням новизни.

У роботі Пометун О. І. аналізується процес навчання як складний історико-культурний феномен, що розвивається, як багатофункціональна діяльність, система, підпорядкована певній освітній стратегії. Дослідниця ставить таке завдання – навчити педагога вибудовувати свою власну систему, тому для кожного напрямку навчальної діяльності пропонує теоретичне обґрунтування і ряд евристичних схем [2]. Сучасний стан розвитку системи української освіти характеризується зростанням ролі інформаційних технологій навчання. Засвоєння студентами знань з допомогою інформаційних і комунікаційних технологій відбувається значно швидше, ніж за допомогою звичайних технологій.

Ці технології змінюють характер розвитку, придбання і розповсюдження знань, дозволяють поглиблювати і розширювати зміст дисциплін, що вивчаються, швидко оновлювати його, застосовувати більш ефективні методи навчання, а також значно розширюють доступ до освіти. Необхідною умовою ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі навчання є якісне інформаційне наповнення і правильна організація цього процесу. У зв'язку з цим зростає роль педагога-дослідника, який повинен володіти новими інформаційними технологіями. Теоретичні та практичні питання розробки інноваційних технологій навчання, електронних навчально-методичних комплексів (ЕНМК) безперечно представляють великий науковий і практичний інтерес.

Однак запровадження сучасних освітніх та інформаційних технологій не означає, що вони повністю замінять традиційну методику викладання, вони будуть її складовою частиною. Адже сучасні технології в навчанні – це сукупність методів, методичних прийомів, форм організації навчальної діяльності, що ґрунтуються на теорії навчання і забезпечують плановані результати.

Використання інтернет-технологій, дозволяє якісно підвищити рівень освітніх послуг, що надаються за рахунок більшої конкуренції організацій, що надають їх. Недооцінка значення інноваційних технологій у діяльності будь-якої організації однозначно призведе до гальмування її розвитку і, зрештою, до її банкрутства і закриття. Так само недостатня увага до інноваційних технологій, залишковий принцип фінансування інноваційних програм у сфері освіти – це «бомба сповільненої дії», оскільки призведе, хоча і не відразу, до уповільнення розвитку суспільства, його відставання від інших інформаційно та економічно розвинених держав. Таким чином, предметом сучасної недосвіти є конкретні практичні взаємодії викладачів і студентів у будь-якій сфері діяльності, організовані на основі чіткого структурування, систематизації, програмування, алгоритмізації, стандартизації способів і прийомів навчання або виховання тощо. У результаті досягається стійкий позитивний результат у засвоєнні студентами знань, умінь і навичок, в формуванні соціально цінних форм і навичок поведінки.

Процес розробки технології навчання починається з визначення цілі навчання, потім здійснюється організація згідно з кінцевою метою навчального матеріалу, обсягом навчальної програми та вибором організаційних форм, методів і засобів навчання. Такі визначення виводять на схему: мета – засіб – правило – результат.

Таким чином, запровадження в навчальний процес сучасних освітніх та інформаційних технологій дозволить майбутньому фахівцеві таке: відпрацювати глибину і міцність знань, закріпити вміння і навички в різних галузях діяльності; розвивати технологічне мислення, уміння самостійно планувати свою навчальну та самоосвітню діяльність.

Список використаних джерел:

1. Кісіль М. В. До питання філософії стандартів у галузі вищої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: Зб. наукових праць. Вип. 12(25).* К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 207-214.

2. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: «К. І. С.», 2016. С. 66-73.*

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В МЕНЕДЖМЕНТІ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Конкуренція серед вищих навчальних закладів в Україні постійно зростає, вимоги до них підвищуються, всі батьки хочуть, щоб їхні діти навчалися у сучасних навчальних закладах, отримали ґрунтовну професійну освіту, були підготовлені до життя, витримували конкуренцію на галузевому ринку праці. Тому, важливим для навчального закладу є розробка менеджерських підходів в управлінні та утримання конкурентних позицій.

Стрімкий розвиток інноваційних технологій стає причиною масштабних освітніх реформ, що перетворюють освіту на продуктивний сектор економіки. В Національній доктрині розвитку освіти зазначено, що в Україні повинен забезпечуватися прискорений, випереджальний інноваційний розвиток освіти шляхом оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень [1, с.45].

Соціально-економічні перетворення системи освіти України висунули сьогодні на передній план ряд проблем, пов'язаних із функціонуванням і розвитком освіти як галузі сфери послуг і національної економіки в цілому: різні галузі народного господарства не завжди забезпечені своєчасною підготовкою кадрів; відсутні досвід і практика визначення перспективних потреб суспільства у фахівцях певного рівня професійної підготовки; діяльність системи освіти не завжди скоординована з поточними соціально-економічними та політичними завданнями суспільства і особистістю споживачів освітніх послуг; освітнє середовище постійно підлягає істотній модернізації, що викликає активні зміни в організації діяльності сфери освітніх послуг; сьогодні в освіті не повною мірою розвинений конкурентний ринок, що істотно знижує ефективність суспільних витрат на освіту і призводить до нераціонального використання ресурсів; ринок освітніх послуг у країні поки що формується практично тільки з боку пропозиції, хоча в цьому процесі важливу роль повинен відігравати й попит, тобто конкретний споживач та суспільство зі своїми освітніми потребами[2, с.56].

Наведені проблеми сучасної системи освіти України, викликані її децентралізацією та вступом в економічні взаємовідносини з іншими суб'єктами ринку освітніх послуг, підкреслюють практично повну відсутність координуючих дій з боку керуючої підсистеми навчальних закладів стосовно навколишнього середовища, яке здійснює на сферу освіти потужний багатofакторний вплив.

Основними характерними рисами, що відображають її як специфічну категорію, є: цілеспрямовані зміни, які вносять у сферу освіти нові стабільні елементи (нововведення), що викликають її перехід з одного якісного стану до іншого; тобто не будь-які зміни в освіті є інновації, а лише ті, що провокують

зміни цілей і результатів освіти (через її зміст) та зміну способів їх досягнення (через форми, характер та організацію навчального процесу) ; наявність специфічних особливостей, що пов'язані із соціально-психологічними та іншими аспектами педагогічної діяльності; інноваційні зміни можуть ініціюватися на будь-якому з рівнів освітньої системи (викладачем, студентом, керівництвом окремої освітньої установи, державними і місцевими органами управління освітою та самоврядування в галузі освіти); інноваційні зміни повинні здійснюватися в діяльності та мисленні всіх учасників освітнього процесу; інноваційні процеси у сфері освіти повинні бути безперервними та спрямованими на постійне покращання існуючої системи ; задля забезпечення процесу постійного інноваційного оновлення освітньої сфери необхідно впроваджувати відповідні механізми управління якістю освіти; ефективність впровадження певної інновації значною мірою залежить від рівня сприйнятливості до інноваційних змін системи (яка впроваджує інновацію) та наявністю в неї реальних можливостей здійснення (впровадження) інновації (тобто, реалізованості)[3, с.21].

При цьому, на нашу думку, «інноваційними процесами у сфері освіти» будуть процеси пошуку інноваційних ідей; створення (розробки) інноваційних продуктів у педагогічній науці та в системі освіти; їх сприйняття соціально-педагогічним співтовариством та системою освіти в цілому (завдяки теоретичній, методичній, психологічній підготовці учасників); освоєння – засвоєння і застосування (впровадження в практику завдяки розробленню відповідних рекомендацій); поточне використання; оцінювання продуктивності й ефективності та подальше поширення (розповсюдження). Умовами, що сприяють прийняттю керівником навчального закладу ефективного усвідомлення наукових засад менеджменту освітніх інновацій, мета якого полягає у реалізації сукупності організаційно-управлінських, соціально-економічних і соціально-культурних цілей, є такі:

1. Створення якісно нової системи (або технології) управління закладом освіти; єдиного інформаційного поля для учасників навчально-виховного процесу; вироблення системи оцінювання ефективності діяльності всіх структурних підрозділів закладу освіти; розроблення системи контролю і зворотного зв'язку; розроблення ринкових механізмів взаємодії суб'єктів; якісна побудова зв'язку в системі «освіта-наука-виробництво» (організаційно-управлінські цілі).

2. Створення позитивного іміджу закладу освіти; суттєве оновлення матеріальних фондів; накопичення бази даних про освітні інновації; створення сприятливого інвестиційного клімату та здорового конкурентного середовища (соціально-економічні цілі).

Отже, констатація управлінської проблеми (як об'єкта управління на основі розробки і реалізації програми – програмної проблеми) не буде досягнута без формулювання цілей. До пріоритетних цілей стратегічного розвитку української системи вищої економічної освіти варто віднести: забезпечення відтворення інтелектуального потенціалу, генерація і трансформація нових знань; забезпечення фундаментального і практичного

вектора освітніх програм, подальше вдосконалення системи багаторівневої безперервної освіти; розробка та впровадження нових освітніх технологій і активних методів навчання, створення сучасного інформаційного середовища і комплексний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій.

Таким чином, головний вектор розвитку сучасної вищої освіти України визначається загальним спрямуванням на процес входження вітчизняної вищої школи до європейського та світового освітнього простору.

На підставі аналізу наукових досліджень та методичної літератури щодо впровадження інноваційних методів навчання у вищій школі показано, що:

- пріоритетом національної концепції реформування і модернізації вищої освіти є створення інноваційного освітнього середовища у вищих навчальних закладах через сприяння прогресивним нововведенням, в тому числі імплементації інноваційних методів навчання як складової частини формування університету інноваційного (підприємницького) типу;

- саме застосування широкого діапазону новітніх методів навчання стане однією з ознак інноваційних університетів і започаткує процес інтернаціоналізації вищої школи України;

- у сучасній педагогіці має місце багатоваріантність інноваційних методів навчання, спрямованих на якісне засвоєння знань студентами, розвиток їх інтелектуальної діяльності, формування вмінь та навичок критичного осмислення професійної проблеми, здатності самостійно опрацьовувати інформацію, набуття якостей, що стануть у нагоді в майбутньому професійному житті;

- кожний вищий навчальний заклад створює свою базу найбільш часто використовуваних інноваційних методів із врахуванням специфіки викладацького складу, контингенту студентів, особливостей спеціальностей, фахівців з яких готує конкретний виш, матеріально-технічного забезпечення та ін.

Сукупність цих методів утворює методичну скарбницю національної вищої школи, яка свідчить про серйозну і копітку роботу щодо утвердження європейських якостей у вищій освіті України.

Список використаних джерел:

1. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія / за ред. П.Ю. Сауха. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.

2. Луговий В.І. Управління освітою: навчальний посібник для слухачів, аспірантів, докторантів спеціальності «Державне управління». Київ: УАДУ, 2015. 280 с.

3. Мармаза О.І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. Харків: Основа, 2014. 240 с.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ НА АУДИТОРНИХ ЗАНЯТТЯХ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасні інтерактивні технології навчання сьогодні є об'єктом пильної уваги багатьох дослідників. При цьому об'єкти, предмети, напрямки досліджень суттєво різняться. Ще й саме поняття «інтерактивні технології навчання» в цих дослідженнях є досить розмитим. Ми схилиємося до думки, що в цій «розмитості» незаперечним є визначення поняття «інтерактивні» через його семантичний аналіз («inter» – взаємний, «act» – діяти, тобто – взаємодія), а щодо місця поняття «технології навчання», то в педагогічній літературі, дійсно, існують певні розбіжності.

З точки зору методик, які застосовуються для організації інтерактивного навчання, важливим є визначення «учасників» взаємодії – найчастіше, розглядаються рівні «викладач-студент» та «студент-студент». Але з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, завдяки яким виникли передумови впровадження в освітній процес вищої школи технологій дистанційного, мобільного та електронного навчання, тепер доцільно розглядати ще одного рівноправного учасника інтерактивного освітнього процесу – навчальний контент, який все частіше набуває електронного формату.

Саме електронна форма подання навчального контенту, його доступність через мережу Internet, а також можливість застосування мобільних пристроїв у освітньому процесі знімають більшість обмежень у розв'язанні задач тієї чи іншої навчальної дисципліни – робота, яка була розпочата в навчальній аудиторії, легко продовжується за її межами. Тим самим стираються межі у організації роботи з електронними підручниками та довідниками, у перегляді відео- та анімації, у дистанційному спілкуванні у режимі реального часу, у імітаційному моделюванні та у інших видах навчальних робіт, які ще зовсім недавно були або лише аудиторними формами роботи, або лише позааудиторними. Разом з тим, це вимагає більш якісного ставлення з боку викладача до пошуку, опрацювання та розробки навчальних матеріалів, адже з ними має бути комфортно працювати як аудиторно, так і позааудиторно.

Ми маємо практичний досвід у розробці інтерактивних навчальних матеріалів, які зручно застосовувати і під час проведення аудиторних занять, і при організації самостійної роботи студентів за допомогою платформи дистанційного навчання. Протягом останніх двох років в освітній процес було впроваджено застосування QR-кодів, інтерактивних плакатів, дидактичних ігор, інтерактивних робочих зошитів (аркушів), on-line форм для інтерактивного опитування аудиторії.

Використання інтерактивного навчального матеріалу під час аудиторних занять дозволяє персоніфікувати освітній процес, економити навчальний час, забезпечувати миттєвий зворотний зв'язок.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Сьогодні в українській вищій освіті існує ряд важливих проблем, які потрібно вирішувати залучаючи в навчальний процес інноваційні методи навчання.

Впровадження інноваційних методів навчання у вищих навчальних закладах проводиться за декількома напрямками.

Першим серед таких напрямків слід назвати демократизацію навчального процесу.

Другий напрямок - це забезпечення автономії здобувачів у навчанні.

Третім напрямком впровадження інноваційних методів навчання у навчальний процес є суттєва зміна ролі викладача у навчальному процесі.

Четвертим напрямком є індивідуалізація навчального процесу.

Важливим п'ятим напрямком, який суттєво допомагає реалізації перших чотирьох, є впровадження кооперативного навчання.

Кооперативне навчання, а також необхідність розвивати творчі підходи та творчий потенціал здобувачів, викликало потребу у впровадженні шостого напрямку. Це використання проблемного підходу до навчання.

Всі раніше обговорені напрямки тісно пов'язані та обумовлюють необхідність ще одного. Це інтенсифікація навчального процесу та максимальна активізація здобувачів у ньому [1].

Для цього у вищих навчальних закладах та у ВТЕІ КНТЕУ використовуються багато методів та підходів, серед яких варто назвати:

- перетворення лекцій на інтерактивні, а саме: впровадження коротких запитально-відповідних співбесід зі здобувачами протягом лекції;
- проведення коротких підготовлених самостійно або під керівництвом викладача презентацій здобувачів у ході лекції, які б розкривали одне з питань поставлених у ній;
- проведення коротких тестів на 5-10 хвилин, що демонструвало б розуміння здобувачами викладеного матеріалу;
- широке впровадження у практичні/семінарські заняття презентацій, самостійно підготовлених здобувачами за завданнями викладача;
- широке впровадження рольових та ділових ігор;
- включення до навчального процесу як обов'язкової складової виконання здобувачами індивідуальних та групових короткострокових, довгострокових (протяжністю до одного семестру) навчальних проєктів, які відображають практику роботи за фахом;
- широке використання мультимедійних засобів у процесі читання лекцій та проведення практичних/семінарських занять, електронних та різних видів опорних конспектів лекцій;
- надання здобувачам навчальної інформації на електронних носіях;

- інтернет-пошук як здобувачами, так і викладачами для цілей навчального процесу тощо [2].

Але слід відзначити, що успіх впровадження багатьох із семи названих напрямків залежить від реалізації восьмого – інформатизації навчального процесу.

Нарешті, останнім, дев'ятим, напрямком є удосконалення системи контролю (в тому числі тестового контролю) знань, навичок та вмінь, набутих здобувачами [1].

Реалізація усіх названих напрямків інноваційних методів навчання допоможе вищим навчальним закладам вести навчальний процес на рівні європейських стандартів та вимог, успішно втілювати в життя положення та принципи Болонської декларації.

Список використаних джерел:

1. Боковець В.В., Кащук Н.І. Впровадження активних форм аудиторного навчання відповідно до державних та європейських стандартів. *Вісник наукових досліджень*, 2014. № 13. 98 с.

2. Жукова В.О. Інноваційна модель розвитку вищого навчального закладу як чинник забезпечення високої якості підготовки фахівців. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*, 2017. Вип. 17. С. 24.

Бондарчук Л.В., к.е.н., доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ЛІДЕРСЬКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ В СИСТЕМІ ІННОВАЦІЙ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

З давніх часів дослідники займалися питаннями про те, чому одна людина стає лідером, а інша – ні, в чому відмінність одного лідера від іншого. Починаючи зі створення біблейських сюжетів, люди намагалися описати особливості «великих людей» (наприклад, в стилі «Государя» Макіавеллі). Проте можливості для наукового дослідження лідерства з'явилися тільки у ХХ столітті зв'язку з розвитком суспільних наук, насамперед психології та соціології.

Незважаючи на те, що емпіричні дослідження лідерства проводилися протягом усього ХХ століття, до сьогодні не існує однозначного визначення «лідерство», але розрізняються й уявлення про природу і суть цього феномену.

Наприклад, більшість дослідників ототожнюють лідерство і вплив. Так, Н. І. Ільїн, І. Г. Лукманова, А. Н. Немчин визначають «лідерство» як «здатність робити вплив на окремих осіб і групи, спрямовуючи їх зусилля на досягнення цілей».

Однією із найскладніших проблем, яку намагаються розв'язати науковці й практики, що досліджують лідерство, є визначення підходів для опису лідерського феномену, оскільки в реальному житті і в історії ми можемо зустріти лідерів, які водночас відрізняються один від одного і мають спільні

риси. Однак саме це спільне видається чимось невловимим і невизначеним. І, навіть, якщо вдається з'ясувати відповідні закономірності, складно знайти інструментарій, який дозволяє їх визначити, описати, а потім сформулювати як прості, чіткі рекомендації, що могли б допомогти розвивати в особистості лідерський потенціал.

Питанням формування лідерських якостей у процесі професійної освіти студентів приділяється належна увага.

Проблемі лідерства присвячені праці сучасних психологів, педагогів, у яких обґрунтовано потребу формування лідерських якостей майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки, зокрема, у процесі навчання (Н. Белякова, О. Маковський, Н. Мараховська, О. Романовський), у позанавчальній роботі (Н. Семченко), громадській діяльності (М. Лукашевич, О. Снісаренко, Л. Сніцар).

Проте немає підстав стверджувати, що у масовій практиці вищої школи сповна використовуються соціально-виховні умови професійної освіти, які можуть сприяти формуванню лідерських якостей студентів. Це зумовлює необхідність виявлення основних тенденцій, психолого-педагогічних умов і технологій, які сприяли б формуванню і розвитку лідерських якостей особистості в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу.

Те, що людина (в нашому випадку – педагог), керує поведінкою інших людей та має володіти лідерськими якостями, ні в кого із сучасних дослідників і найбільш успішних практиків управління не викликає сумніву. Усі передові моделі управління характеризуються провідною роллю в них лідерства. Це моделі таких світил, як У. Едвардс Демінг, Джозеф Джуран, Пітер Друкер, Тіто Конті та ін. Лідерство в цьому випадку стосується до вищого керівництва і меншою мірою - до управління на місцях.

Синтезуючи поняття «студент-лідер», «справжній студентський лідер» з терміном «якість», ми розуміємо лідерські якості студентів як різновид соціально-психологічних якостей особистості студента, який відбиває її ставлення до інших та суспільства, дозволяє здійснювати значний вплив на членів студентської групи, сприяє створенню позитивної атмосфери в групі, виявляється в її стійкій активній, відповідальній суспільній поведінці та вчинках, спрямованих на організацію й управління взаємостосунками у студентській групі для досягнення колективних цілей найоптимальніше.

Ми переконані, що розвиток лідерських якостей студентів має бути панівним напрямом виховного процесу вищого навчального закладу. Саме система розвитку лідерських якостей студентів має забезпечити накопичення ними нових знань про суть лідерства, формування лідерського світогляду, отримання досвіду лідерської взаємодії, що, зрештою, зумовлює успішне лідерство.

Важливо завжди пам'ятати, що потенційний студент-лідер, зазвичай, прагне реалізувати свій лідерський потенціал і від педагогів залежить, чи буде цей потенціал спрямовано на користь чи шкоду колективу. Реалізація етапу виявлення студентів, які мають лідерські якості, повинна починатися з перших днів навчання, проводитися переважно на рівні академічних груп і

здійснюватися, на нашу думку, педагогами - кураторами. Спочатку визначене завдання втілюється через адаптацію студентів до умов навчання у ВНЗ, а також формування психологічного клімату в студентській групі. Важливо з перших днів навчання студентів залучити до різноманітної діяльності (спортивної, творчої, організаційної, пізнавальної тощо), що урізноманітнює можливості виявлення лідерського потенціалу всіх.

Цілеспрямоване формування активу студентської групи сприяє визначенню лідерів, тому кураторам рекомендується брати участь у виборі офіційного активу групи першокурсників. Необхідно орієнтувати першокурсників під час вибору кандидатур на офіційні посади в групі на оцінку, насамперед, морально-ділових якостей і тільки згодом їх популярності. Практика, засвідчує, що «зірки» перших днів життєдіяльності групи в подальшому можуть і не посідати лідерських позицій.

Етап виявлення лідерів є первинним. Незважаючи на своє самостійне значення, він втрачає змістовне наповнення без подальшої роботи. Другий етап спрямований на розвиток лідерських якостей, формування навичок організаційної діяльності та ефективного міжособистісного спілкування. Саме на цьому етапі вируючу енергію лідерства можна спрямувати в позитивному напрямі, на досягнення важливих для студентів, факультету, навчального закладу цілей.

Водночас цілі навчання лідерів реалізуються в їх конкретній, проектно-орієнтованій активності, покликаний здійснювати вплив на більш широке молодіжне середовище. Під гаслом «Студенти для студентів» реально досягнути розв'язання сукупності специфічних виховних завдань.

Система навчання лідерів має охоплювати, з одного боку, підготовку до безпосередньої практичної діяльності в сфері управління, що пов'язано з розвитком аналітичних, комунікативних, організаторських здібностей. З іншого боку, необхідною є орієнтація на самовдосконалення особистості, виховання здатності до самоорганізації, самодисципліни, самоаналізу, самооцінки результатів діяльності.

Цей складник реалізовується через проведення школи лідерського активу, ділових ігор та заходів інших форм, які організуються адміністрацією навчального закладу, кураторами, викладачами. Форми проведення школи лідерського активу є різноманітними, зокрема: збори активу, виїзд факультетського (університетського) активу для проведення різних тренінгів, таборів-семінарів для лідерів тощо.

Мотивація учасників до розвитку лідерських якостей на основі відповідальності виступає одним із внутрішніх чинників активності особистості. Саме тому розвиткові мотивації досягнення, стимулюванню учасників до саморозвитку і самовдосконалення відводиться значна увага як на етапі формування групи, так і в процесі тренінгу. Одним із основних механізмів саморозвитку особистості є рефлексія, значення якої підкреслюють переважна більшість дослідників. З метою розвитку рефлексії студентів на заняттях застосовуються спеціальні процедури, в основі яких зворотній зв'язок та самоаналіз учасників, що відображають результати самопізнання,

самоспостереження, усвідомлення процесів групової взаємодії та свого місця у структурі групи.

Список використаних джерел:

1. Адлер Ю.П., Липкина В.В. Лидерство как механизм постоянного обеспечения конкурентоспособности. *Стандарты и качество*. URL: <http://www.stq.ru/stq/adetail.php?ID=5820> (дата звернення: 30.03.2019).
2. Мараховська Н. В. Тренінг як один зі способів виявлення та розвитку лідерських якостей у педагогів вищої школи. *Науковий вісник Чернівецького університету. Сер. Педагогіка та психологія*: зб. наук. пр. Чернівці : Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2005. Вип. 244. С. 97-103.
3. Савчин М.В. Психологія відповідальної поведінки: монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2008. 280 с.
4. Социальная психология: ключевые идеи / Р. Бэрн, Д. Бирн, Б. Джонсон. 4-е изд. СПб.: Питер, 2003. 512 с.
5. Татенко В.О. Суб'єктно-вчинкова парадигма в сучасній психології. *Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії*. Київ: Либідь, 2006. С. 316-358.

Добровольська Н.В., к.пед.н., доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ВИЩОЇ ШКОЛИ: ТЕХНОЛОГІЯ ВЕБ-КВЕСТ

Професійна освіта направлена сьогодні не тільки на озброєння майбутніх фахівців системою знань, умінь і навичок, необхідних для виконання професійних функцій, а й на розвиток їх творчих здібностей і можливостей, формування готовності до творчого вирішення професійних завдань. Тому поняття креативності займає сьогодні значне місце у професійних компетенціях майбутніх фахівців, зокрема економічного профілю.

Креативність базується на сукупності природних задатків, резервів, і здібностей, які виступають передумовами формування творчого потенціалу особистості, прояву її творчої активності і готовності до творчої діяльності

Метою розвитку креативності є створення передумов для самореалізації студентів у творчому навчальному процесі, а надалі в самостійної професійної діяльності. Креативність виступає основою, стартовим майданчиком для становлення творчого потенціалу майбутнього фахівця, тому необхідно використовувати у навчальному процесі вищої школи методики, що найбільш ефективно сприяють розвитку творчого потенціалу студентів. На нашу думку, саме інноваційні методики навчання виконують функцію розвитку креативності.

До інноваційних освітніх технологій відносяться: тренінгові технології, програмоване навчання, мультимедійні технології, ігрові методи, метод проектів.

Веб-квест (web-quest) у педагогіці - проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якої використовуються інформаційні ресурси Інтернету [5, с. 34].

Веб-квести, організовані засобами Веб-технологій у середовищі WWW, за своєю організацією є досить складними, вони спрямовані на розвиток у студентів навичок аналітичного і творчого мислення; майбутній викладач має володіти високим рівнем предметної, методичної та інформаційно-комунікаційної компетентності.

Таким чином, веб-квест поєднує в собі ідеї проектного методу та ігрових технологій у середовищі WWW засобами веб-технологій.

Під квестом (англ. Quest – подорож, мандрівка) розуміють комп'ютерну гру, в якій гравець має досягти певної мети, використовуючи власні знання і досвід, а також, спілкуючись з учасниками квеста [5, с. 68].

Досвід використання свідчить, що веб-квест має шість складових. По-перше, викладач задає тему і створює проблемну ситуацію. Це найбільш відповідальний момент, оскільки необхідно досить чітко і доступно визначити ролі учасників. Наприклад, викладач апріорі задає ролі студентам або сценарій веб-квеста, пропонує попередній план роботи й здійснює огляд усього веб-квеста. По-друге, викладач вербалізує конкретне завдання у рамках вибраної теми, яке зрозуміле, цікаве і здійснимо. При цьому він чітко визначає підсумковий результат самостійної роботи студентів, задає серію питань, на які треба винайти відповіді, прописує проблему, яку треба вирішити, визначає позицію, яка має бути захищена, і вказує іншу діяльність, що спрямована на перероблення і представлення результатів, виходячи із зібраної інформації. По-третє, викладач заздалегідь підбирає і пропонує студентам список посилань на Інтернет-ресурси. Вони можуть бути в будь-якому вигляді (у електронному вигляді - на компакт-дисках, відео- й аудіоносіях, у паперовому вигляді, посилання на ресурси в Інтернет, адреси Веб-сайтів за темою тощо). Кожне посилання повинне мати анотацію. На наступному етапові студенти починають сам процес пошуку необхідної інформації в Інтернеті, користуючись при цьому описом процедури роботи, яку необхідно виконати кожному учневі під час самостійного виконання завдання (етапи). Після цього студенти мають підготувати презентацію знайденої й обробленої інформації, що може бути реалізована в будь-якому вигляді (слайди, Інтернет-сторінки і т. п.).

На п'ятому етапі викладач може скласти керівництво до дії (як організувати і представити зібрану інформацію), що може бути представлена у вигляді спрямовуючих питань, які організують навчальну роботу (наприклад, пов'язаних з визначенням часових рамок, загальною концепцією, рекомендаціями щодо використання електронних джерел, представлення «заготівок» - веб-сторінок, щоб уникнути технічних труднощів у процесі створення самостійних сторінок як результату вивченого ними матеріалу та ін.).

Завершальною шостою складовою веб-квесту є оцінка виконаної роботи самими студентами. Критерії оцінки можуть бути різними (наприклад, за часом презентації, оригінальністю, інноваційністю і т.п.). По-суті, в оцінці підсумовується досвід, який був одержаний студентами в процесі виконання

самостійної роботи за допомогою технології «веб-квест». Іноді корисно включити на завершення риторичні питання, що стимулюватимуть активність студентів у позанавчальний час. Основою веб-квестів є проектна методика, що орієнтована на самостійну діяльність студентів - індивідуальну, парну, групову, котра здійснюється за певний проміжок часу. Цей метод органічно сполучається з груповим підходом до навчання (cooperative learning). Проектна діяльність найбільш ефективна, якщо її вдається пов'язати з програмним матеріалом, значно розширюючи і поглиблюючи знання студентів у процесі роботи над проектом. Метод проектів завжди передбачає розв'язання проблеми. Розв'язання значимої проблеми сприяє тому, що вдається переключити увагу студентів з форми вислову на її зміст. Студенти зайняті тим, як розв'язати проблему, які знайти раціональні способи її розв'язку, де знайти переконливі аргументи, що доводять правильність обраного шляху.

Для прикладу наведемо Веб-квест «Практичне застосування пакету офісних програм». Веб-квест працює за простим принципом: «Я почув, я забув, я побачив я запам'ятав, я зробив і я зрозумів». Немає кращого методу засвоїти певні знання, ніж самому спробувати вирішити ту чи іншу задачу. А особливо коли потрібні вміння працювати в команді. У квесті визначено ролі: адміністратор, технолог, журналіст та куратор проекту). Відповідно кожна особа має певні завдання та обов'язки. Адміністратор займається організаторськими питаннями та слідкує за правильністю виконання завдання всієї групи. Журналіст займається оформленням блогу та презентації, а також слідкує за технічними параметрами роботи. Технолог займається пошуком інформації для успішного виконання квесту. Куратор проекту презентує кінцеву роботу усієї команди на завершальному етапі.

Оскільки, офісні програми Microsoft Office студенти вивчають на першому курсі спеціальності «Готельно-ресторанна справа», то їх інтегровано у квесті. Всього у ході проходження квесту розроблено 4 завдання по: Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft Power Point і Microsoft Access. Особливістю завдань є те, що вони тісно переплітаються з готельно-ресторанною справою. Так, наприклад, у завданні по Microsoft Excel необхідно скласти звіт по витратах закладу гостинності. А створюючи презентацію в Microsoft Power Point необхідно буде представити обраний готель чи ресторан. При потребі, учасники можуть скористатися кнопкою «Допомога», яка перейде на сторінку підтримки Microsoft.

Таким чином, Веб-квест – це захоплююча подорож мережею Інтернет, яка припускає запити в різних пошукових системах, одержання досить значного об'єму інформації, її аналіз, систематизацію і подальшу презентацію. Ця технологія дозволяє працювати в групах (від 3-х до 5-ти осіб), розвиває конкурентність і лідерство, креативність. Веб-квест – це інтерактивний процес, під час якого студенти самостійно добувають необхідні знання. Роботу за даною технологією можна використовувати скрізь, де є вихід в Інтернет, і адаптувати практично до будь-якої дисципліни, що вивчається.

Список використаних джерел:

1. Кадемія М. Ю. Використання Веб-квестів у процесі підготовки вчителя технологій. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2011. №3. С. 353–356.
2. Добровольська Н.В. Використання Веб-квестів для формування креативності майбутніх менеджерів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Випуск 28 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2011. С. 296-300.
3. Добровольська Н.В. Інноваційна технологія Веб-квест як ефективний засіб розвитку креативності майбутніх менеджерів. *Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України*: Збірник наукових праць III Міжнародної науково-практичної конференції. Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2015. Ч. 1. С.505-511.

Іванченко Г.В., к.е.н., доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-СЕРВІСУ КАНООТ! ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Стрімкий процес видозміни моделей сучасного суспільства зумовлений прискоренням темпів оновлення знань та технологій, скороченням їхнього життєвого циклу. Перехід до суспільства знань сприяв появі технологій, покликаних формувати нові знання, переводити їх у ранг продукту економіки знань.

Розвиток і досконалість методів і засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій створюють великі можливості для використання їх в навчально-виховному процесі. Саме завдяки таким технологіям суспільство одержує реальні можливості побудови відкритої, сучасної освітньої системи, що дозволяє кожному обирати свій власний напрямок навчання. Інноваційні технології одержання знань із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дозволяють підвищити організацію навчального процесу й ефективність отримання знань в цілому.

Kahoot! – ігрова платформа для навчання, яку можна використовувати як в аудиторії, так і в інших начальних середовищах. Kahoot! був розроблений у серпні 2013 року як інструмент для швидкого виготовлення всього інтерактивного: вікторин, опитувань і обговорень. Продукти, створені на платформі онлайн-сервісу, мають назву «кахути».

Сервіс Kahoot! дає змогу створювати інтерактивні навчальні ігри, що складаються з низки запитань із кількома варіантами відповідей. Такі ігрові форми роботи можуть бути застосовані у навчанні – для перевірки знань студентів. Таким чином, значною мірою скорочується час для підготовки до навчальних занять.

Kahoot! має ряд переваг – він яскравий, соціальний, досить простий для науково-педагогічного працівника та цікавий для здобувачів освіти.

Змагального ефекту додає таймер, значення якого встановлює викладач при створенні гри. Студент, який першим відповів на запитання онлайн-тесту, отримує більшу кількість балів, таким чином перемажець у грі обов'язково є перемажець. Результати тестувань зберігаються у вигляді списку в таблиці MS Excel, що дає має можливість проводити моніторинг знань студентів, визначати питання, які викликали труднощі. Також в завдання можна включити фото та відеофрагменти. Темп виконання вікторин (тестів) регулюється шляхом введення часової межі для кожного питання.

Гра розпочинається, коли студенти вводять на своїх смартфонах згенерований системою код та власне ім'я. Онлайн-сервіс Kahoot! працює в браузері, доступний для всіх пристроїв, які можна підключити до мережі Internet. Система не потребує встановлення додатків на телефони – вона адаптована до мобільних пристроїв.

Безумовною перевагою даного сервісу є система готових ігор, розроблених іншими користувачами сервісу. Тобто ви можете скористатися вправами, створеними самостійно або ж скопіювати завдання інших розробників (тести можна повторювати повністю, чи змінювати якусь їх частину).

Он-лайн-сервіс Kahoot! можна використовувати на будь-якому етапі навчального заняття: для перевірки засвоєного за заняття, для систематизації знань, набутих з теми, або для узагальнення вивченого матеріалу за навчальною дисципліною [3]. Kahoot! сприяє створенню невимушену атмосферу суперництва, прагнення до кращої якості знань.

Таким чином, сервіс Kahoot! дозволяє:

- проводити ігри та вікторини;
- відстежувати результати кожного здобувача освіти;
- автоматично отримувати зворотній зв'язок;
- проводити тести;
- організовувати змагання серед студентів.

Отже, он-лайн-сервіс Kahoot! дозволяє розвивати пізнавальну активність здобувачів освіти, покращує якість знань, сприяє розвитку навичок самостійного отримання знань.

Список використаних джерел:

1. Антоненков Є.О. Сім платформ для створення тестів. URL: <http://osvita.ua/school/method/technol/45747/> (дата звернення: 30.03.2019).
2. Кадемія М.Ю., Шахіна І.Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: навч. посібник. Вінниця: ТОВ «Планер», 2011. 220 с.
3. Ткаченко О. Гейміфікація освіти: формальний і неформальний простір. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. Вип. 11. С. 303-309.
4. Kahoot! Making learning awesome. URL: <https://kahoot.com/> (дата звернення: 30.03.2019).

ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Досвід запровадження проектного підходу в навчальному процесі вже має достатньо розвинуту історію. Так, ще в радянські часи, проектний підхід використовувався під час загальних досліджень викладачів, науковців та студентів в межах виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які виконувались на замовлення різноманітних установ та підприємств. Проекти запроваджувались в той час і в межах виконання комплексних курсових та дипломних проектів і робіт. Особливо цікавим був досвід комплексного проектування із залученням студентів різних спеціальностей. З використанням кейсового методу, розвитку технологій генерації ідей проектів, моделювання всіх етапів розробки, запровадження технології стартапів, проектний підхід активно використовується в навчальному процесі різних спеціальностей та є одним з ефективних методів одержання навчального досвіду з розробки та командних методів управління і реалізації проекту [1-3].

Розглянемо можливі сценарії використання проектного підходу в навчальному процесі вищої школи.

1. Запровадження системи моделювання проекту в дисциплінах «Проектний практикум»; «Навчальні тренінги».

2. Виконання курсового та дипломного проекту як приближеного до реального проекту створення програмного забезпечення, системи автоматизації, запровадження нових систем управління тощо.

3. Формування наскрізного проекту вивчення дисципліни на основі вивчення тем дисципліни на прикладі визначеного проекту, генерації головних ідей проекту, моделювання ресурсного забезпечення та сценаріїв реалізації.

4. Використання елементів проектного підходу для вивчення окремих тем дисципліни, запровадження тренінгових технологій на практичних та лабораторних заняттях, технологій роботи з великою аудиторією на лекційних заняттях тощо.

Всі запропоновані сценарії використання проектного підходу можуть бути використані як окремо, так і комплексно для різних дисциплін та спеціальностей. Ефективність таких технологій викладання дисциплін у вищій школі може бути підвищена за двох умов – активна підтримка інформаційного забезпечення дисциплін та проектів за допомогою системи управління навчанням, а також досвід участі викладача (а в кращому випадку і студентів) в реальних проектах. Якщо говорити про ІТ-проекти, то такий підхід дозволяє краще зрозуміти особливості роботи в команді, розробки коду та його документації; вибір методологій та моделей реалізації ІТ-проектів з розробки програмного забезпечення; взаємодії з замовниками; навчання користувачів тощо.

Як свідчить практика запровадження проектного підходу для економічних і технічних спеціальностей, майбутні фахівці з економіки і менеджменту акцентують увагу на загальне бачення, планування, рекламу майбутніх продуктів розробки; а фахівці з ІТ-спеціальностей фокусують свою увагу на безпосередню розробку програмного коду або/і інженерну розробку. Збалансування цих двох складових можливі при чіткому плануванні навчального проекту та моделюванні (або реалізації) всіх його складових. Зрозуміло, що мова не йде про повну імплементацію складного проекту, але, наприклад, вибрана методологія створення програмного забезпечення повинна бути відображена в проекті від ідеї, узгодження плану проекту з замовником, реалізації коду, тестування, перевірки вимог, написання документації. Навіть якщо, час та інші умови виконання завдань в навчальній дисципліні не дозволяють охопити весь обсяг кожної складової проекту, кожен з модулів повинен бути розглянутий хоча б частково.

Розглянемо основні складові ІТ проекту та його використання в навчальному процесі.

1. Генерація ідей. Серед різноманітних методик генерації ідей останнім часом активно використовуємо техніки мозкового штурму та адаптований метод «4 стільця» [2]. Ці методи успішно використовується для реалізації курсових робіт, проектів в дисциплінах «Програмна інженерія» та «Проектний практикум», а також різноманітних тренінгах з управління проектами для студентів та слухачів різних спеціальностей.

Адаптація відомого методу «4 стільця» Уолта Діснея, розробленого Р.Ділтсом та адаптованим нами для формування ідей та образів ІТ-проекту полягає в тому, щоб психологічні прийоми переплести з проектним менеджментом, сформувавши образ результатів проекту (програмного продукту; системи навчання; пристрою; організації бізнесу тощо) за рольовими сценаріями (окремий стілець) – мрійника, критика, реаліста з періодичним аналізом результатів шляхом перевтілення в спостерігача (4 стілець). Кожен раз учасники гри (а це може бути один або вся команда, розподілені ролі, або виконує всі ролі – один) відповідають на питання: Що бачимо? Що чуємо? Що відчуваємо?

2. Загальне бачення та план, та карта проекту може бути сформована на основі адаптованої карти Дж. Захмана. Це дозволить визначити відповіді на головні питання:Що будемо створювати? Для кого будемо створювати? Навіщо потрібен цей продукт і проект? Де будуть використовуватись результати? Як будемо реалізовувати? Коли буде реалізовано проект? Одержана карта (або їх варіанти) є основою для сценаріїв реалізації проекту, серед яких буде вибраний один і сформовані завдання для його реалізації [2].

3. Методологія та модель запровадження проекту створення ПЗ. Студенти розробляють моделі управління ресурсами в спеціальному середовищі, також запроваджено тренінг за гнучкими технологіями розробки.

4. Реалізація програмного коду або/і формування апаратного забезпечення (макет; схема комп'ютерної мережі тощо).

5. Тестування за різноманітними методологіями та сценаріями.

6. Оформлення документації проекту, практики створення технічного завдання; аналізу вимог замовника; звітів; результатів переговорів, зборів тощо.

7. Презентація результатів проекту.

Окремим питанням є етап запровадження програмного (або апаратно-програмного продукту) на підприємстві, установі, в мережі тощо. Дуже часто необхідно розглянути питання інтеграції електронних ресурсів та навчання викладачів, формування технічної документації як інструкцій користувача [3]. Одним з ефективних методів покращення результатів запровадження проектного підходу є залучення студентів з практичним досвідом. Такий досвід дозволяє виконати моделювання реальних проектів та сформувати цікаве середовище для обговорення [4].

Таким чином, проектний підхід в навчальному процесі може бути активно використаний як для спеціальних, так і для загальних нормативних дисциплін у вигляді наскрізного проекту вивчення дисципліни, виконання курсового проекту або роботи, а також можуть бути застосовані окремі техніки та елементи проектного підходу для вивчення визначених тем, активізації роботи студентів, вивчення практичного досвіду, застосування елементів гейміфікації тощо. Підтримка проекту за допомогою системи управління навчанням та соціальних мереж дозволяє активізувати кожного з учасників проекту та сформувати середовище загальних електронних ресурсів та мотивації вивчення визначених дисциплін та отримання практичних навичок. Одержані результати можуть бути представлені як навчальні проектні здобутки студентів для його професійного резюме.

Список використаних джерел:

1. Projects Vs Project Based Learning: What is the difference? URL: <https://eduadventures.wordpress.com/2017/05/10/projects-vs-project-based-learning-what-is-the-difference/> (accessed 4.03.2019).

2. Коваленко О. О. Техніки генерації та реалізації ідей проектів. *Project approach and educational innovations in the context of integration into the European education area: the collection of materials of the international; scientific and practical conference* (March 21, 2018, Lodz). Lodz, 2018. P. 107-109.

3. Коваленко О.О., Мельник Є.О. Особливості використання інструментів змішаного навчання для дисципліни «Комп'ютерні мережі в системах управління». *Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ* (Вінниця, 22-24 березня 2017 р.). 2017. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fksa/all-fksa-2017/paper/view/3110> (дата звернення 4.03.2019).

4. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 72970 UA. Комп'ютерна програма «Система інтеграції електронних ресурсів вищого навчального закладу «Інтегровані електронні ресурси ВНТУ JetIQ («ІЕР ВНТУ JetIQ») / В.В. Грабко, О.Н. Романюк, О.В. Бісікало, М.П. Боцула, Є.А. Паламарчук, О.О. Коваленко (Україна); Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Дата реєстрації 20.07.2017 р. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/19302> (дата звернення 4.03.2019).

ВИКОРИСТАННЯ QR-КОДІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

На сьогодні потік інформації настільки величезний, що ми не завжди можемо правильно з нею працювати. Головним завданням викладача інформатики є допомога студентам в освоєнні інформаційних компетентностей, які пропонують нові освітні стандарти. Це не тільки пошук інформації, її обробка, накопичення, переклад з однієї форми в іншу, але й активне засвоєння універсальних навчальних дій.

Допомогти в цьому може сучасна комп'ютерна техніка, якою оснащені всі заклади вищої освіти, але яка зазвичай використовується лише на лабораторних заняттях з інформатики чи інформаційних технологій, та якої не вистачає для проведення практичних занять з інших дисциплін освітньої програми підготовки фахівців відповідного профілю. Наприклад, для проведення аудиторного тестування, пошуку інформації для проектної діяльності, вирішення дослідницьких завдань, ситуаційних вправ, автоматизації розв'язування економічних задач тощо.

У цій ситуації необхідно шукати можливості не тільки наявної матеріально-технічної бази, а й того, що «заважає» процесу навчання, як правило, це телефон (смартфон, планшет), який можна перетворити в необхідний інструмент-помічник. Адже, як правило, в сумці сучасного студента є пара зошитів, іноді підготовлена для виступу доповідь, телефон, все частіше ноутбук або планшетний комп'ютер. Реалії такі, що на пари приходять сучасний студент-абориген ІТ-середовища, прогресивний, який має доступ до інформаційного поля в будь-якому місці завдяки мобільним пристроям та мобільному Інтернету.

На погляд автора, ефективними технологіями, які можна використовувати в освітньому процесі, є технологія QR-кодів, «доповнена реальність», інтерактивна система голосування. Саме ці технології прості у використанні та орієнтовані на зменшення обсягу часу, який витрачає викладач при підготовці до заняття. Зупинимося докладніше на використанні технології QR-кодів у процесі навчання інформатики майбутніх економістів.

На заняттях з інформатики та аналогічних дисциплін освітньої програми підготовки фахівців економічного профілю («Офісні комп'ютерні технології», «Інформаційні системи і технології в обліку», «Інформаційні системи і технології в управлінні організацією», «Інформаційні системи і технології в фінансах» тощо) QR-коди можна використовувати на різних етапах заняття. Від постановки цілей до домашнього завдання. Студентів можна включати в різні форми роботи, як індивідуальні, так і парні та, навіть, групові. Обрані форми залежать від кількості гаджетів, які може використовувати викладач та студенти на занятті.

Як гаджети можна використовувати мобільні пристрої та планшети. QR-код – це один із напрямів доповненої реальності. Вона об'єднує реальні параметри з віртуальними і може використовуватися не тільки в електронному вигляді, але і у форматі роздаткового матеріалу. У наш час існує величезна кількість спеціальних сервісів, зокрема і безкоштовних, що дозволяють у кілька кліків згенерувати такий код, який можна зберегти на комп'ютер або телефон, і згодом використовувати там, де це може стати в нагоді за бажанням викладача. Серед українських та україномовних ресурсів для створення QR-кодів слід виділити <http://ua.qr-code-generator.com>, <http://qrcodes.com.ua/>, <http://www.qr-code.com.ua> [1, 2].

QR-технологія може бути використана для проведення як лекційних, так і лабораторних та практичних робіт. З використанням QR-кодів можна зашифрувати та отримувати швидкий доступ фактично до будь-якої інформації у мережі Інтернет: навчально-методичні матеріали у системі дистанційного навчання університету, відео на YouTube, посилання на сторінку профілю чи групи у соціальних мережах, посилання на сайт будь-якої установи чи організації, тематичний блог, певну геолокацію на Google картах, аудіофайл, книгу, e-mail, SMS тощо. У такий спосіб можна також закодувати номер телефону чи невеликий текст, який можна «зчитати» навіть без доступу до мережі Інтернет.

А тому технологію QR-кодування можна вдало використати при формуванні переліку рекомендованих джерел для вивчення конкретної теми. Зазвичай посилання на інтернет-джерела є незручними, їх важко не те що запам'ятати, а навіть переписати в конспект з презентації або дошки. Особливо, коли мова йде про URL-адреси з великою кількістю піддоменів чи адреси, які перекодовані з кирилиці в латиницю (це, наприклад, стосується джерел, які реалізовані з використанням технології wiki). Аналогічно у вигляді QR-коду зручно оформити посилання на завдання до практичної чи лабораторної роботи, які передбачають використання Google Forms чи Google Drive.

Під час лекції QR-коди можна розмістити у презентації, додавши в посилання відео, звукові файли, статистичні чи аналітичні таблиці, довідкові дані, додатковий текст, тим самим зробивши будь-який кабінет незалежним від спеціального комп'ютерного обладнання. В QR-мітку поміщається текст розміром до декількох сторінок, який може містити гіперпосилання. Сканувати мітку можна як з екрану, так і з роздруківки.

Проведення різних видів квестів, які останнім часом набули широкого розповсюдження як в освітньому процесі, так і у дозвіллі молоді, також можна урізноманітнити з використанням QR-кодів, у яких будуть зашифровані підказки до проходження завдань квесту.

Ні для кого не секрет, що сьогодні студенти закладів вищої освіти майже не відвідують бібліотеки та не носять на заняття класичні («тверді») підручники. Розміщення QR-кодів на навчальних підручниках та посібниках з посиланням на електронну версію відповідного видання заохотить студентів використовувати під час навчання невідомі і часто неякісні ресурси мережі Інтернет, «дзеркала», які створені роботами, чи невідомого походження

реферати багатолітньої давнини, а сучасні навчальні посібники та електронні підручники, які пройшли рецензування, та найбільше відповідають стандартам, навчальним планам та освітнім програмам підготовки фахівців відповідної спеціальності. Крім того це дозволить популяризувати вузівську бібліотеку, залучити студентів в освітній процес і мотивувати пошукову діяльність.

При організації самостійної роботи студентів часто перед викладачем постає проблема, коли і в якій формі здійснювати перевірку результатів такої роботи. Одним із можливих варіантів використання QR-кодів є підготовка такого завдання, де QR-код не лише допоможе студенту в здійсненні інформаційного пошуку з того чи іншого питання, але й стане відповіддю/посиланням на вирішене завдання. Тобто у відповідь студент має згенерувати свій QR-код, який має «зчитати» викладач. Цей підхід сприятиме мотивації студентів до вивчення конкретної дисципліни, а також спростить викладачу процес перевірки результату самостійної роботи.

Перевагами використання QR-кодування в освітньому процесі є:

- зручність застосування (можливість розміщувати на будь-якій плоскій поверхні – стіні, дошці, стенді, книзі, екрані тощо; здатність вмещувати великі обсяги інформації у невеликому зображенні);
- швидкість використання (можливість отримати миттєвий доступ до закодованої інформації) [2];
- простота та доступність технологій як для студентів, так і для викладачів (широкий вибір програм для генерування та зчитування власних кодів, широке розповсюдження зчитувальних пристроїв);
- популярність технології в інших сферах людської діяльності (наприклад, у бізнесі).

Вивчення технології QR-кодів та можливостей їх використання у бізнесі має стати окремою темою практичного/лабораторного заняття з інформатики у процесі фахової підготовки майбутніх економістів. Такі заняття можуть бути організовані у формі майстер-класу, тренінгу, гри, воркшопу тощо. Ця робота буде залучати як студентів, так і викладачів до використання нових інформаційних технологій, а тому підвищувати рівень формування інформаційних компетентностей майбутніх фахівців.

Отже, можна зробити висновок, що те, що іноді «заважає» в навчальній діяльності (телефон в руках), може послужити на користь. Проте, застосування будь-яких інновацій має бути доцільним у кожному конкретному випадку, адже особисте спілкування, самостійний пошук інформації, дослідження залишається першорядним.

Список використаних джерел:

1. Кононенко О.В. Можливості використання QR-кодів у навчальному процесі. *Новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті (ІСТЕ-2015): тези доповідей III Всеукр. наук.-практ. Інт.-конф. молодих учених та студентів (Полтава, 18-19 листопада 2015 р.)*. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. С. 156-158.

2. Шаповал С., Романенко Р., Форостяна Н. Перспективи використання матричних кодів в освітньому процесі. *Вісник КНТЕУ*. Київ: КНТЕУ, 2011. № 5. С. 98-106.

3. Тренди освіти: як використовувати QR-коди у навчанні. URL: <https://naurok.com.ua/post/trendi-osviti-yak-vikoristovuvati-qr-kodi-u-navchanni> (дата звернення: 01.03.2019).

Левчук О.В., к.пед.н., доцент
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ НА ОСНОВІ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ МАТЕМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Поглиблення інтеграційних зв'язків у системі «наука-освіта-виробництво» актуалізувало проблему формування інноваційної компетентності майбутніх аграріїв, яка дозволить особистості сприймати новий досвід, свідомо робити вибір на основі свого інтелектуального потенціалу та критичного мислення.

Важливим у цьому процесі є досягнення принципово нових цілей освіти, які, в свою чергу, обумовлюють оновлення змісту дисциплін та пошук нових форм і методів організації навчального процесу.

Зокрема, в навчальних планах аграрних університетів прослідковуються акценти на професійне спрямування дисциплін, які формують у студентів необхідні фахові знання, уміння і навички.

В нашому дослідженні важливими є висновки науковців про зв'язок абстрактних математичних понять з їхнім використанням в певній сфері діяльності. Також слушною є думка, що на формування інтелектуальних умінь вагомий вплив має саме процес вивчення математики.

В даній ситуації актуальним є інтегративне навчання, яке виступає не лише в якості наслідку протиріч, між суто теоретичною підготовкою і практичними потребами, але й служить засобом їх усунення.

В дослідженні ми враховували особливості підготовки фахівців в умовах Всеукраїнського науково-навчального консорціуму (ВННК), за якого відбувається зближення освітнього та виробничого процесів, коли з перших днів навчання в університеті, студенти здобувають практичний досвід [1,2].

За такого підходу, в першу чергу, змінюються форми підготовки фахівців, набуваючи рис дуальної освіти, яка передбачає поєднання аудиторних занять та можливість здобувати практичний досвід на виробництві.

За даних обставин інтегративні ситуації виникають коли:

- студенти вимушені застосувати отримані теоретичні знання в нових умовах;
- виникає протиріччя між практичним результатом і відсутністю його теоретичного обґрунтування;
- спостерігається недостатність знань для пояснення нового факту чи явища.

Зазначене, в свою чергу, викликає зміни і в змісті усієї професійної підготовки. Не виключенням є і математична, зв'язки якої з фаховими дисциплінами, посилюючись, ведуть до створення взаємопов'язаного комплексу з наступною інтеграцією в органічну систему, яка відповідає цілям синтезу та універсалізації підготовки фахівців.

Ми враховували, що поєднання загальноосвітніх дисциплін та різних форм професійної освіти, спрямоване на формування професійного досвіду, в умовах ВННК, дозволить студентам порівняти ті реальні ситуації, які виникають на виробництві з тим математичним апаратом, який вони отримують на заняттях.

Аналіз змісту дисциплін та характеру інтеграційних зв'язків між ними дозволив нам зробити висновок, що на першому курсі в якості фундаментальної основи може виступати «Вища математика», яка в процесі інтеграції відіграє системотвірну роль.

Розглядаючи безпосередньо сам курс «Вищої математики», при відборі змісту ми слідували наступним вимогам:

- інформаційна ємність та прогностична цінність матеріалу;
- системотвірна функція;
- суттєва значимість у формуванні єдиної наукової картини світу та розвиток інтелектуальних здібностей студентів;
- конструктивно-практична значимість.

Водночас, посиленню інтеграційних зв'язків сприяло введення в зміст математичної підготовки логіко-процесуальних операцій – уніфікації понять, універсалізації та екстраполяції математичних методів, а також компонентів знань: понять, законів, теорій, що мають інтегративний потенціал.

Окрім того, ми перебудували зміст дисципліни так, щоб студенти успішно орієнтувалися в новій предметній ситуації, легко переносячи отримані знання на інші локальні потреби.

В процесі створення інтегрованого змісту курсу ми використовували основні механізми інтегративної діяльності, описані Ж.Піаже: асиміляцію, акомодацию, врівноваження [3].

Прикладом може слугувати використання інтегративного потенціалу інформаційних технологій. Ми застосовували систему комп'ютерної алгебри з класу систем автоматизованого проектування Mathcad, використання можливостей якої вирішило проблему ущільнення змісту, його наочності, надаючи всій системі рис узгодженості та збалансованості. В процесі математичного моделювання явищ природи, вирішення професійно-орієнтованих завдань, використання цієї системи, дозволило студентам, формалізуючи знання, переводячи їх в знакову форму, глибше зануритись в суть процесу, не відволікаючись на громіздкі обчислення, розробити універсальні моделі та алгоритми, залучити широкі можливості візуалізації.

Таким чином, зазначене сприяло появі нової якості математичної освіти – фахової спрямованості. Саме досягнення цієї якості і дозволило професійній освіті поєднати в собі навчальні та виробничі складові.

Отож, поглиблення інтеграційних зв'язків у системі «наука-освіта-виробництво» впливає на всю систему підготовки фахівців, викликаючи трансформацію традиційних курсів.

З огляду на те, що навчальні заклади дослідницького типу створюють нові можливості для інтеграції освіти, науки та виробництва, на нашу думку, процес навчання математики як однієї з фундаментальних загальнонаукових дисциплін, має бути орієнтований на формування всієї структури готовності, розширювати уявлення майбутнього фахівця про інтегративну роль математики в утворенні нових загальнонаукових напрямів, поглиблювати методологічну підготовку і розуміння сутності загальнонаукових методів пізнання.

Список використаних джерел:

1. Калетнік Г.М., Гунько І.В. Інноваційні платформи організації науково-дискусійних молодіжних майданчиків у контексті євроінтеграційного розвитку аграрної економіки. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки*. 2017. № 4. С. 7-18.

2. Калетнік Г. М., Гунько І.В., Кіреєва Е.А. Практична реалізація державної політики у сфері вищої освіти та положень нового закону «Про вищу освіту» в концептуальних засадах підготовки фахівців на базі НВВК «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум». *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки*. 2016. № 9. С. 7-19.

3. Пиаже Ж. Избранные психологические труды: пер. с англ. и франц. М.: Международная педагогическая академия, 1994. 680с.

Ліщинська Л.Б., д.т.н., професор

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

Е-ОСВІТА В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ

Прийняття в Україні Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р., № 67-р [1] зумовлює відповідні зміни у економіці, бізнесі, суспільстві та життєдіяльності країни.

Цифровий розвиток передбачає вирішення комплексу завдань, що дозволять наблизитись до досягнення таких основних цілей:

- пришвидшення економічного росту і залучення інвестицій;
- трансформація всіх секторів економіки у ефективні і конкурентоспроможні;
- цифрове і технологічне оновлення промисловості, формування високотехнологічних виробництв;
- збільшення широкої доступності до можливостей і переваг цифрового світу;

- реалізація людського потенціалу, пришвидшення розвитку цифрових індустрій.

Відповідні зміни, які пов'язані з швидким розвитком телекомунікацій, цифрових технологій, впровадженням інновацій зумовили появу поняття «цифрова економіка», тобто такого типу економіки, що визначається активним упровадженням й використанням сучасних цифрових технологій в усіх сферах людської діяльності. Все це надає широкі можливості для швидкого розвитку економіки та підвищення якості життя людей.

Але сучасний розвиток цифрової економіки в Україні вимагає і зміни підготовки висококваліфікованих кадрів, підвищення якості і рівня знань, формування сучасних компетентностей, особлива увага приділяється у цьому напрямку і розвитку електронної (цифрової) освіти (e-освіти, e-learning).

Модернізація всіх рівнів освіти повинна відповідати потребам цифрової економіки і суспільства. Використання цифрових технологій повинно мати наскрізний характер, при викладанні різноманітних дисциплін, у процесі проведення досліджень, індивідуального або дистанційного навчання.

Впровадження цифрових технологій дозволяє підвищити рівень освітнього процесу, якість розуміння, сприйняття і засвоєння знань.

Цифрові технології дозволяють зробити процес отримання знань диференційованим, мобільним, а також індивідуальним, цифрові технології доповнюють викладання навчального матеріалу викладачів, а не замінюють його. Навчання стає адаптивним, керованим, інтерактивним, поєднується індивідуальна та групова робота, навчання не є обмеженим у часі.

Впровадження цифрових технологій дозволяють викладачу автоматизувати свою роботу, вивільнити час на самовдосконалення, індивідуальну роботу зі студентами, забезпечують зворотний зв'язок, підвищують ефективність керування навчальним процесом.

E-освітою є об'єднання найсучасніших технологій завдяки застосуванню передових освітніх технологій, цифрових платформ і технологій, впровадженню нових прогресивних форм організації освітнього процесу й активних методів навчання.

Серед основних напрямів цифровізації освіти доцільно виділити такі:

- формування цифрових платформ з підтримкою мультимедійного та інтерактивного контенту для загального доступу закладів освіти і користувачів;
- розробка і впровадження інноваційних мультимедійних, комп'ютерних засобів навчання й устаткування для цифрового навчального середовища;
- подальший розвиток дистанційної освіти.

E-освіта, на відміну від традиційної, надає суттєві переваги завдяки переміщенню занять у часі і у просторі, гнучкіший розклад, більш широкий доступ до ресурсів, їх розмаїття, швидший зворотний зв'язок.

На сьогодні можна виділити три покоління e-освіти:

- 1 – тренінг, який проводиться засобами web.
- 2 – навчання доступне з робочого місця; контент формується експертами за шаблонами, за допомогою використання методів і засобів швидкої

розробки і систем керування навчальним контентом; застосування віртуальних класів.

3 – базується на інструментах, що дозволяють комбінувати розробку контенту, поширення через web і вбудовані засоби сумісної роботи.

Основні принципи е-освіти:

1. Спочатку педагогіка, потім – технології, які є засобом для підвищення ефективності навчання.

2. Навчальний контент повинен бути спрямований виключно на те, щоб працювати, і єдиний спосіб домогтися цього - знати як тих, кого ви навчаєте, так і їх цілі.

Важливо також знати, що іноді особисті цілі в навчанні і цілі, пов'язані з корпоративною продуктивністю, різні для кожної людини. Якщо ви сфокусуєтесь на меті, у вас буде більше шансів на те, що матеріал буде засвоєний, збережеться довше і призведе до підвищення продуктивності і вирішення проблем.

3. Розбивайте навчання на малі складові, це дозволить досягти гнучкості при створенні персоналізованих програм навчання. Подібна деталізація дозволить вам сформуванню навчальний досвід для тих, кого ви навчаєте. Також деталізація дозволяє дати доступ тільки до потрібного кількості контенту.

4. Простота презентації і структури контенту. Для того, щоб зробити навчання ефективним, необхідно приділити велику увагу спрощенню викладення і структури навчального матеріалу. Мультимедійні засоби повинні бути обрані не тому, що вони вражають, а через те, що вони сприяють розумінню і запам'ятовуванню матеріалу. Легко потрапити в пастку, використовуючи складні мультимедіа без будь-яких їх очевидних переваг в навчанні. Такого роду мультимедіа тільки невиправдано ускладнюють проекти і поглинають більше часу і грошей, в той час коли щось дешевше і простіше могло б також добре спрацювати.

5. Переконайтеся, що контекст зберігається всюди: в презентації, під час виконання і під час оцінки. Студентам, які проходять тренінги, інформація потрібна в певному контексті, тому викладач повинен забезпечувати її шляхом надання змісту, яке відноситься до їх виробничого функціоналу. Контекст може бути посилений за допомогою демонстрацій, прикладів і тематичних досліджень, які пов'язати з результатами цього тренінгу.

Деякі результати навчання, особливо в корпоративному середовищі, можуть розглядатися в особливому контексті і нічого іншого не вимагають. Однак є поведінкові або «особистісні» результати, які не можуть розглядатися в одному розрізі, в таких випадках велике значення має використання різноманітних навчальних програм.

Основні зміни [2], які спостерігаються сьогодні в освіті України:

– заклади вищої освіти мають не тільки забезпечити навчальний процес, а й стати створювати умови для формування інновацій, що неможливо без співпраці з наукою і практикою;

– формування науково-освітніх on-line платформ;

– побудова персоналізованих освітніх траєкторій;

- розвиток багаторівневої системи;
 - завдяки цифровізації освіти зростанням компетенцій до інновацій.
- Детермінантами [3], що визначають розвиток цифрової освіти є:
- налагодження зв'язків між факультетами, ЗВО, підприємствами, інвесторами;
 - формування національної освітньої платформи;
 - нові технології мотивації до участі і формування навичок цифрової та інноваційної діяльності;
 - оновлення освітніх програм у напрямку їх цифровізації;
 - розвиток цифрової культури;
 - взаємний обмін між університетами і факультетами;
 - оновлення кадрового склад сфери освіти, готового до змін у результаті цифровізації економіки України.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. *Урядовий кур'єр*. 11.05.2018. № 88.
2. Краус Н. М., Голобородько О. П., Краус К. М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. *Ефективна економіка*, 2018. №1.
3. Криворучко О. С., Краус Н. М. Імперативи формування та доміанти розвитку цифрової економіки у сучасному парадигмальному контексті. *Парадигмальні зрушення в економічній теорії XIX ст.*: зб. наук. пр. за матеріалами III Міжнар. наук.-практ. конф., 2-3 лист. 2017 р. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2017. С. 681-685.

Соколовська В.В., к.е.н., доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ОН-ЛАЙН-СЕРВІСИ ЯК ПЕРСПЕКТИВНІ ТА АЛЬТЕРНАТИВНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВИШІВ УКРАЇНИ

У відповідності з наказом Міністерства освіти та науки України «Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси» [1] типовим для сучасних вишів є побудова інтегрованого інформаційного та комунікаційного простору та комп'ютерно-орієнтованого освітнього середовища, інтегрованого з інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ). Ці інструменти забезпечують викладача різними типами електронних освітніх ресурсів. До них належать: навчальні (електронні підручники та посібники); методичні (методичні посібники, методичні рекомендації для виконання курсових проектів, тематичні плани тощо); навчально-методичні (навчальний план, робочі програми дисциплін, розроблені у відповідності до навчального плану); додаткові (електронні словники, довідники, енциклопедії, наукові статті,

матеріали конференцій), контролюючі (ресурси, що забезпечують контроль знань) [6].

Важливе місце в системі сучасної освіти посідають інформаційні засоби навчання. Інформаційні засоби навчання (ІЗН) являють собою електронні засоби зберігання, обробки і передачі навчальної інформації за допомогою комп'ютерів.

Існують різноманітні способи застосування інформаційних засобів у навчальному процесі [5]:

- використання електронних лекторів, тренажерів, підручників, енциклопедій, довідників;
- розробка ситуаційно-рольових та інтелектуальних ігор з використанням штучного інтелекту;
- моделювання процесів і явищ;
- забезпечення дистанційної форми навчання;
- проведення інтерактивних освітніх телеконференцій;
- побудова систем контролю й перевірки знань і умінь студентів (використання контролюючих програм-тестів);
- створення і підтримка сайтів вишів;
- здійснення проектної і дослідницької діяльності студентів тощо.

Сьогодні у вищій освіті відбувається технологічна революція. Д. Ренді Гаррісон у своїй книзі [7] надає детальне пояснення розуміння електронної освіти (e-learning) у вищій школі. Автор наводить інформацію щодо вивчення технологічних, педагогічних та організаційних впроваджень електронної освіти і, що найважливіше, він надає практичну модель реалізації повного потенціалу електронної освіти.

Слід зазначити, сьогодні багато уваги приділяється питанням технічного та технологічного забезпечення вишів, що передбачає застосування новітніх інформаційних технологій в освітньому процесі. Це, своєю чергою, передбачає ліцензування й оновлення програмного забезпечення, що потребує значних фінансових витрат. На думку С.А. Гончарової [2], він має три шляхи впровадження новітніх технологій в освітній процес:

- 1) придбання ліцензованого стаціонарного програмного забезпечення;
- 2) перехід на використання вільного стаціонарного програмного забезпечення;
- 3) заміна стаціонарного програмного забезпечення веб-аналогами.

Тому сьогодні перед вишами постають питання пов'язані з вибором прикладних програм, серед яких є як безплатні, так і платні продукти. Так он-лайн сервіси стають важливою частиною електронної освіти. В.П. Олексюк [3] зазначає, що он-лайн-сервіси вільно поширюються, вони інтегровані, є україномовні, є такі, що об'єднані єдиним інтерфейсом і можуть слугувати для набуття професійних практичних навичок таких як, наприклад:

- проведення маркетингових досліджень;
- створення Інтернет-реклами та Інтернет-логотипів;
- розробка Інтернет-анкет;

– прийняття рішень щодо вибору засобів стимулювання збуту в Інтернет-середовищі;

– оволодіння методами, засобами та інструментами розробки Інтернет-реклами, тощо;

– необхідне відповідне програмне забезпечення, яке сьогодні вузи не завжди в змозі закупити.

Окрім цього виникає необхідність подовження ліцензій стаціонарного програмного забезпечення, що також потребує певного фінансування. Якщо говорити про он-лайн-сервіси, то цей інструмент є найбільш зручним, оскільки не потребує фінансових витрат вузу, перебуває постійно в актуальному стані, і може застосовуватися у будь-який час за умови безперешкодного під'єднання до мережі Інтернет. Таких сервісів у глобальній мережі велика кількість найрізноманітніших напрямків (аналоги стаціонарних офісних програм, он-лайн конструктори, форми, генератори, програми-тестування, планувальники, конвертери, списки розсилки, тощо), і їх можна застосовувати в початковому процесі вузу.

Як альтернативу стаціонарному програмному забезпеченню можна застосовувати певні он-лайн-сервіси, додатки, що, по-перше, дозволяють студентам набути професійно-практичних навичок, по-друге, не потребують додаткового програмного забезпечення для застосування і, по-третє, вони абсолютно безкоштовні, тобто не порушують вимог, що висуваються до ЗВО при застосуванні ними програмного забезпечення.

Особливість цього сервісу полягає в тому, що він дає змогу конструювати форми та за бажанням розміщувати їх на власному веб-сайті. За допомогою JotForm можна створювати: базові форми (наприклад, форма для збору контактних даних); передові форми (наприклад, форма для прийняття на роботу, форма бронювання квитків, товарів тощо).

Як висновок слід зазначити, що використання он-лайн-сервісів в освітньому процесі сприяє:

- підвищенню мотивації студентів до навчання;
- реалізації соціальної мети, а саме – інформатизації суспільства;
- інтенсифікації процесу навчання;
- розвитку особистості студента;
- розвитку навичок самостійної роботи з навчальним матеріалом;
- підвищенню ефективності навчання за рахунок його індивідуалізації.

Отже, застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті привело до появи нового покоління інформаційних засобів навчання, дало змогу підвищити якість навчання, створити ефективні засоби взаємодії викладачів зі студентами. На думку багатьох фахівців, нові інформаційні засоби навчання дають можливість значно підвищити ефективність навчання. У навчальному процесі он-лайн-сервіси можуть застосовуватись як альтернатива стаціонарному ліцензованому програмному забезпеченню персональних комп'ютерів. Усе це формує нову модель освітнього процесу, яка є інноваційною, відкритою, гнучкою, динамічною, вільною від просторово-часових обмежень, постійно оновлюваною та індивідуалізованою.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси: Наказ Міністерства освіти та науки, молоді та спорту України від 01 жовтня 2012 року № 1060. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12> (дата звернення: 30.03.2019).
2. Гончарова С. А. Использование онлайн сервисов сети интернет в учебном процессе вуза. *Международный конгресс по информатике: информационные системы и технологии*: материалы международного научного конгресса (Минск, 31 окт. – 3 нояб. 2011 г.): в 2 ч. Ч. 1. Минск: БГУ, 2013. С. 336-339.
3. Олексюк В. П. Деякі аспекти застосування сервісів Google Apps у вищому навчальному закладі. *Інформаційні технології в освіті*. 2013. Вип. 16. С. 116-122.
4. Олефіренко Н. В. Сучасні інструментальні засоби створення електронних ресурсів навчального призначення. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2017. № 6. С. 36-41.
5. Спірін О. М. Критерії і показники якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2013. № (33). URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/788/594>. (дата звернення: 30.03.2019)
6. Ставицька І. В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. *Новітні освітні технології*: матер. наук.-практ. конф. (Київ, 20 квітня, 2012 р.). Київ: НТУ «КПІ». 2012. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1103> (дата звернення: 30.03.2019)
7. Garrison D. R. *E-Learning in the 21st Century: A Framework for Research and Practice*. London: Routledge/Taylor & Francis, 2014. 183 pp.

Яремко С.А., к.т.н., доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

РОЗРОБКА ЕКОСИСТЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗВО

В сучасних умовах швидкого розвитку інтеграційних процесів у суспільстві, щоб бути співрозмірною з часом, освіта має носити інноваційний характер. При цьому, інноваційні технології в освіті являють собою постійні нововведення у навчально-виховний процес та передбачають інтенсифікацію пошуку, експериментування, індивідуалізацію, введення новітніх методів, засобів і форм навчання [1].

Дослідженню питань «інноваційного розвитку освіти» присвячено наукові роботи таких вчених, як Бистрова Ю.В., Гудирева О.М., Дубасенюк О.А., Касярум Н.В., Кізім С.О., Ройко О.О., Колупаєва Т.Є., Олійник А.І., Федулова Л.І. та інших. Вони приділяли увагу питанням активізації пізнавальної діяльності студентів на основі використання інформаційно-комунікаційних технологій, впровадження нових форм та інноваційних методів навчання,

індивідуалізації освітньої взаємодії. Проте, дані питання слід продовжувати досліджувати з метою виявлення нових шляхів та методів підвищення якості та рівня надання освітніх послуг.

Все це обумовлює необхідність формування інноваційного освітнього середовища (ІОС) закладу вищої освіти (ЗВО), що стане запорукою забезпечення ефективного навчання за рахунок підвищення рівня інформативності, інтерактивності використання інформаційних електронних ресурсів, навчальних електронних комплексів та автоматизованих систем управління освітньою діяльністю та загалом сприятиме комфортності і якості надання освітніх послуг.

ІОС повинно включати різні види забезпечення, середовища їх використання та експлуатації з метою створення комфортних умов для високоякісної навчальної діяльності. Його впровадження та сумісне використання студентами, викладацьким складом та персоналом структурних підрозділів; встановлення між ними ефективних інформаційно-комунікаційних зв'язків дасть можливість сформувати функціонально цілісну екосистему інноваційного освітнього середовища ЗВО. Відповідно, основними компонентами цієї системи можуть бути:

- інформаційне, програмне та технічне забезпечення;
- студенти, викладачі, фахівці-практики різних сфер діяльності;
- працівники структурних підрозділів та адміністрація ЗВО;
- засоби підтримки та управління матеріально-технічною базою;
- засоби та методи контролю організаційної, управлінської та навчальної діяльності ЗВО тощо.

На основі зазначених компонентів та їх складових можливо створити структурну схему інноваційного навчального середовища, із зазначенням взаємозв'язків між основними складовими (рис. 1).

Розглянемо детальніше ці компоненти. Так, одними із важливих компонентів ІОС є інформаційне та програмне забезпечення, що являє собою сукупність нормативної бази та реалізованих рішень щодо обсягів, розміщення та форм існування інформації, що використовується в навчальному середовищі, а також відповідного програмного забезпечення, яке надає змогу створювати, редагувати, зберігати та передавати інформацію в системі ЗВО [2].

Безпосередньо доступ до електронних засобів навчання надає матеріально-технічне забезпечення, що являє собою сукупність апаратно-програмних засобів та навчальних аудиторій з наявністю наукоємного обладнання для використання у навчальному процесі [3].

Організаційне забезпечення дозволяє здійснювати проведення різноманітних навчальних заходів, що дають змогу отримати якісні теоретичні знання та практичні навички. Викладачі у співпраці зі спеціалістами ІТ-сфери та інших видів діяльності матимуть можливість організувати та проводити інтерактивні навчальні заходи: майстер-класи, тренінги, вебінари тощо, тим самим забезпечуючи доступ студентів до простору спілкування в соціальних мережах та на офіційному сайті інституту з приводу навчальної діяльності. В свою чергу, залучення до міжнародних програм, дасть змогу започаткувати

певні інноваційні проекти, завдяки оптимізованому простору навчання, який створюється для покращення навчальної діяльності ЗВО [1, 2].

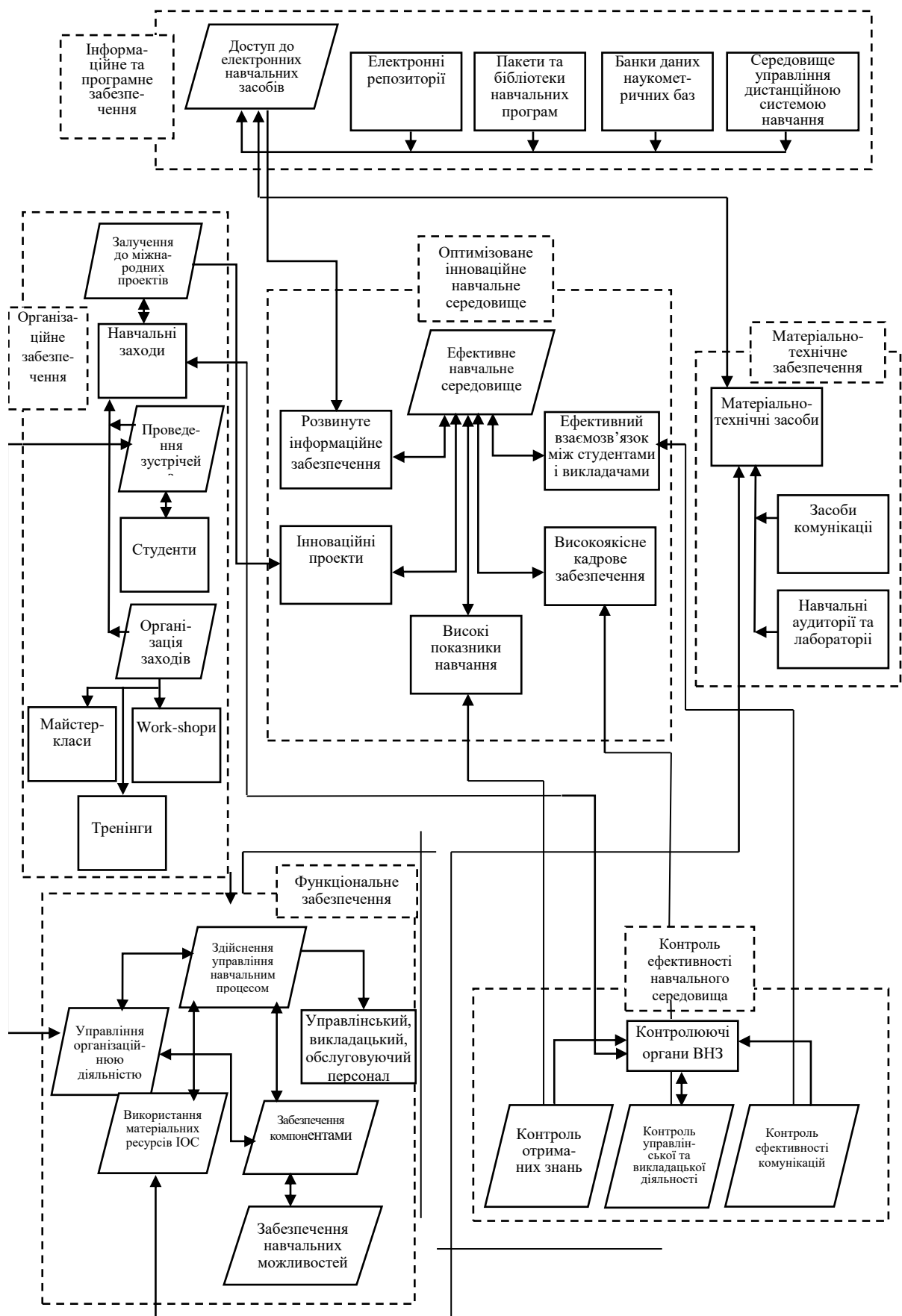


Рисунок 1 – Структурна схема інноваційного освітнього середовища

До складу функціонального забезпечення входить управлінський апарат ЗВО та підрозділи керування навчальним процесом, що здійснюють як управління безпосередньо організаційною діяльністю ІОС, так і забезпечення навчальними можливостями та компонентами [3].

Спеціальний сектор з контролю дасть змогу забезпечити постійний моніторинг ефективності здійснення навчальної діяльності, якості отриманих знань, а також комунікацій між студентами та викладачами.

Таким чином, розробка та впровадження ІОС ЗВО дасть можливість:

- модернізувати та розвинути існуюче інформаційне, програмне та технічне забезпечення.
- підвищити ефективність комунікацій між викладачами і студентами, а також структурними підрозділами ЗВО;
- приймати активнішу участь у міжнародних програмах обміну та розробці інноваційних проєктів, грантів, стартапів;
- сформувати високоякісне кадрове забезпечення;
- підвищити показники успішності навчання та рівень засвоєння і застосування здобутих знань на практиці.

Список використаних джерел:

1. Бистрова Ю.В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. №1 (4). С. 27-33.
2. Дубасенюк О.А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін*: Зб. наук.-метод. праць. 2004. С. 3-14.
3. Касярум Н. Освітній простір: становлення поняття. *Витоки педагогічної майстерності*. 2013. Вип. 12. С.152-158.

Секція №3
СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ У
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Горшков М.А., ст. викладач
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ МОНІТОРИНГУ
ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Концептуальною основою реформування освіти в Україні, новою освітньою парадигмою та базою для освітніх стандартів нового покоління є компетентнісний підхід до організації та формування змісту освіти, який полягає у формуванні й оцінюванні професійної компетентності майбутніх фахівців, яка, в свою чергу, визначає успішну адаптацію цих фахівців в суспільстві.

Загальні питання освітнього моніторингу досліджували вітчизняні і зарубіжні науковці: В. Безпалько, В. Головінова, Г. Єгоров, Г. Єльнікова, Т. Завгородня, Л. Чернікова, Т. Бенькович, А. Дахін, В. Кальней, А. Майоров, Д. Матрос, В. Мокшеєв, С. Шишов, Т. Невілл Послтвейт. У контексті досліджуваної проблеми суттєве значення мають праці, які присвячені питанням діагностування навчальних досягнень учнів у різних європейських освітніх системах О. Локшина, І. Іванюк, Т. Лукіна, Г. Бутенко, О. Ляшенко, І. Шимків.

За допомогою освітнього моніторингу робляться спроби відповісти на питання про ефективність тієї або іншої технології навчання, виділити чинники, що впливають на якість навчання, знайти приклади зв'язку кваліфікації викладача і результатів викладання, отримати об'єктивний зріз стану освітньої системи, підвести основу визначення її місця у рейтингу, слугувати розробці освітньої політики, давати матеріал для аналізу стану системи освіти у порівнянні з іншими країнами, узгодити параметри освітньої політики із світовими тенденціями [1].

Моніторингові дослідження проблем освіти зародилися понад 70 років тому в США. Історію становлення моніторингу можна умовно поділити на декілька етапів.

Перший етап охоплює 30-50-ті роки минулого сторіччя. Він був відзначений тим, що Американська асоціація освіти за допомогою моніторингових інструментів дослідила рівень підготовки випускників 30 шкіл. Це дослідження мало важливе значення, оскільки започаткувало проведення систематичного вивчення досягнень освітньої системи держави, порівняння рівнів освітніх досягнень учнів різних шкіл залежно від умов навчання, аналізу результатів уведення освітніх або дидактичних реформ та інших проблем.

Від другої половини 50-х років оцінювання як інструмент дослідження системи освіти поширилося також і в Європі. Після порівняння результатів перших років навчання в експериментальних і традиційних середніх школах, проведеного Швецькою національною радою освіти у 1952-1959 рр.,

оцінювання набуло широкого використання. Значний досвід у питаннях організації моніторингових досліджень та використання отриманих результатів для вдосконалення національних систем освіти мають США, Німеччина Японія та Австралія. Інакше кажучи, вимірювання й оцінювання результатів навчання та ефективності системи освіти стають інструментом державної політики й реалізацією державного управління освітньою галуззю. Університети саме цих країн забезпечують високу якість освіти.

Другий етап в історії розвитку моніторингу охоплює 60–70-ті роки й характеризується виходом цих досліджень на міжнародні рівні. Починаючи з 1959 р., Міжнародною асоціацією зі шкільної успішності започатковано міжнародні порівняльні моніторингові дослідження у сфері освіти. Із того часу для багатьох країн стали звичними систематичні міжнародні порівняльні дослідження рівня освітніх досягнень з окремих предметів. Наступний виток у розвитку методології освітнього оцінювання відбувся на початку 60-х років ХХ ст. у США та ознаменувався тим, що ідею систематично проводити на рівні держави оцінювання освітніх процесів утілила у створення експериментального комітету під головуванням Р. Тейлора із проблем вимірювання освітнього розвитку й проведення в 1969 р. першого Національного вимірювання поступу освіти за фінансуванням уряду США. Із 1978 р. це починання закріпилась у законі про періодичне загальнодержавне вимірювання освітнього поступу. Цей проект поступово розвивався і склав частину національної системи моніторингу, і в 1993 р. Департамент освіти США підготував видання «Освіта у США та інших країнах», де проводиться порівняння 16 показників вхідних ресурсів і досягнень, обчислених для США й 20 країн – учасників ОЕСР. За результатами міжнародних порівнянь створюються банки даних, визначаються тенденції в якості загальноосвітньої підготовки учнів і розвитку освітніх систем. Міжнародні дослідження дають змогу розв'язувати значну кількість проблем в галузі освіти.

Третій етап моніторингових досліджень (80-90 рр. ХХ ст.) характеризувався збільшенням інтересу до проблем визначення рентабельності, організації ефективного управління ресурсами, оцінювання продуктивності забезпечення освітніх систем.

Четвертий етап в історії моніторингу почався в кінці 90-х рр. ХХ ст. і триває досі. Він відзначений тим, що наразі закладаються передумови початку нового етапу порівняльної педагогіки, а саме: орієнтація на політичну підтримку й наукову обґрунтованість досліджень. Освітня політика та вимірювання й оцінювання освітніх результатів поступово вийшли на міжнародний рівень, що означає потребу створення міжнародного банку порівняльної інформації [3].

Враховуючи інтеграцію України в європейський освітній простір, варто взяти до уваги політику провідних європейських країн щодо вимірювання стандартів якісної освіти в контексті міжнародних вимог. Щоб знати реальний стан вітчизняної освіти та прогнозувати її розвиток згідно європейських стандартів, не повинно стояти питання щодо необхідності прийняття участі

України у проведенні моніторингових досліджень з якості освіти на міжнародному рівні.

Формування цілісної системи моніторингу університету передбачає визначення її загальних напрямків та конкретних параметрів, які будуть відстежуватися. Загальні напрямки полягають в тому, що чим нижчий рівень моніторингу, тим більшою має бути кількість параметрів, які відстежуються, тим конкретнішими вони є

Аналіз навчальних досягнень студентів ВНЗ за результатами екзаменаційних сесій ґрунтується на показниках успішності, основними з яких є: кількість допущених до складання іспитів студентів; кількість тих, хто успішно та у встановлений термін склав сесію; кількість студентів, які мають середній бал 3,0; кількість студентів, які склали всі екзамени на “відмінно”; кількість студентів, які відраховані за результатами складання сесії тощо [2].

Одними із важливих показників, які використовуються для моніторингу навчальних досягнень у ВНЗ, є кількість невстигаючих (отримали незадовільні оцінки, не допущені, не з’явилися на екзамен), кількість годин пропусків занять студентами (як з поважних, так і без поважних причин). Останній наведений показник є важливим при проведенні моніторингу навчальних досягнень, адже від кількості пропущених занять залежить результативність активності студентів у процесі набуття знань, умінь і навичок, необхідних для подальшого навчання, самоосвіти та майбутньої професійної діяльності. Особливої уваги потребує вирішення питань, пов’язаних з визначенням показників навчальних досягнень. Результати, що одержані в ході окремих моніторингових досліджень, свідчать про необхідність створення єдиної централізованої системи з оцінки навчальних досягнень.

Список використаних джерел:

1. Антонюк Т.В. Якість освітніх послуг як головна умова конкурентоспроможності української системи вищої освіти. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*: зб. наук. праць. 2010. № 14. С. 33-36.
2. Мозальов В.Є. Моніторинг якості освіти: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Вісник національного університету оборони України*. 2014. №5. С. 99-103.
3. Сергієнко В.П., Сорокіна Н.В. Теоретичні та методичні засади моніторингу якості вищої освіти. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка*. Сер.: Педагогічна. 2013. Вип. 19. С. 119-124.

СОЦІАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ У ЗВО

Ухвалення Концепції розвитку інклюзивного навчання – визнання та декларативне закріплення соціальної моделі політики у ставленні до дітей з особливими потребами на противагу процесу асиміляції, що впроваджувався в 80-х роках ХХ століття. Інклюзивна освіта розглядає проблему здоров'я не як характеристику особистості – а саме як соціальну проблему, оскільки вона обумовлена непристосованістю соціуму.

Проблемам інклюзивного навчання в нашій країні приділяли увагу такі вчені як А. Колупаєва, О. Таранченко, І. Білозерська [1], С. Литовченко [2], І. Ніколіна [3] та ін.

Професійна діяльність і здатність до неї – це передумова майбутньої активної діяльності, необхідна умова власної незалежності та соціального захисту. ЗВО покликані забезпечити повноцінну підготовку до майбутньої професійної діяльності усіх здобувачів вищої освіти.

Навчання у звичайних групах, з одного боку, допомагає студентам з особливостями психофізичного розвитку адаптуватися до нормальних життєвих ситуацій, інтегруватися в загальний соціум, позбутися почуття ізольованості, відчуження, сприяє зникненню соціальних бар'єрів, з іншого боку – це вчить інших здобувачів спілкуватися та працювати разом, формує в них почуття відповідальності та емпатії. При цьому необхідно оцінювати конкретні досягнення студента, незалежно від їх фізичного, соціального та емоційного стану – це створюватиме підґрунтя для рівності у правах та обов'язках.

Науково-педагогічні працівники ЗВО, починаючи роботу зі студентами з особливими освітніми потребами інколи стикаються з наступними характерними особливостями цієї групи індивідів: групова залежність, виокремлення себе у окрему особливу групу людей; часткове невміння оцінити ситуацію, інколи неадекватна поведінка; недостатність навичок спілкування; невміння вирішувати конфліктні ситуації; емоційно-психологічна залежність від референтної особи; недостатня впевненість в собі; недостатня наявність ролевих стереотипів.

Впровадження педагогічних технологій соціальної інтеграції та професіоналізації доцільно спрямувати на вирішення проблем, з якими стикаються здобувачі вищої освіти з особливими освітніми потребами: подолання освітньої, рольової, сімейної та життєвої дезадаптацій.

Під адаптацією студентів з особливостями психофізичного розвитку ми розуміємо невід'ємну частину процесу їхньої соціальної інтеграції і професіоналізації як майбутніх фахівців сучасних підприємств. Її головна мета полягає в досягненні засвоєння здобувачами вищої освіти змісту і функцій обраної професійної діяльності, ефективного оволодіння соціальною роллю

виробника продукції чи послуг в ринкових умовах організації праці шляхом формування таких важливих якостей, як упевненість у собі, комунікативність, творчість, мобільність, конкурентоспроможність, інноваційність мислення, творчий підхід, соціальна позиція – виробник.

Алгоритм реалізації інклюзивного навчання студентів з особливими освітніми потребами в ЗВО містить наступні системні складові:

- адекватне застосування функціональної структури науково-педагогічного менеджменту в управлінні навчально-виховним процесом в умовах впровадження технологій інклюзивної освіти;

- оволодіння науково-педагогічними працівниками ЗВО технологіями соціальної інтеграції та професіоналізації за рахунок удосконалення організаційної, координаційно-посередницької, профілактичної, комунікативної, інноваційної складових навчально-виховного процесу;

- оновлення змісту і активізація форм методичної роботи науково-педагогічних кадрів щодо надання індивідуальної допомоги студентам з особливими освітніми потребами у вирішенні їхніх навчальних, соціально-психологічних і професійних проблем;

- зосередження та координація зусиль керівних та науково-педагогічних працівників на моделюванні ситуацій реалізації здобувачами вищої освіти самостійних соціальних і професійних проектів з урахуванням профілю спеціальності, особистісних якостей і конкретних обставин соціально-економічного середовища.

Процесу впровадження педагогічних технологій соціальної інтеграції та професіоналізації здобувачів вищої освіти з особливостями психофізичного розвитку. у навчально-виховний процес ЗВО повинні передувати наступні етапи:

- вивчення наукової та методичної літератури щодо соціальної інтеграції та професіоналізації студентів з особливостями психофізичного розвитку; аналіз нормативної документація ЗВО щодо можливості запровадження адаптивних технологій в навчально-виховний процес (навчальні плани, навчальні розробки, методичні матеріали тощо); проведення діагностики рівня професійної готовності науково-педагогічних кадрів до організації процесу адаптації та проведення навчальних тренінгів для них;

- створення необхідної методичної бази з метою надання даній категорії студентів індивідуальної допомоги у вирішенні навчальних, соціально-психологічних і професійних проблем;

- реалізація розроблених, удосконалених педагогічних заходів соціальної інтеграції та професіоналізації здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами.

Використання педагогічних технологій соціальної інтеграції та професіоналізації здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами сприяють ідентифікації й аналізу проблем, що виникають під час навчально-виховного процесу з такими студентами та практичне їх розв'язання; конструктивному та ефективному спілкуванню у групі, формуванню відчуття соціальної захищеності, упевненості у завтрашньому дні.

Виростити компетентного, творчого, відповідального фахівця означає не тільки задовольнити потреби сучасного ринку праці, але і виконати соціальне призначення системи ЗВО, як «містка» до соціального влаштування в житті студентів з особливостями психофізичного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Литовченко С. В. Особливості навчання осіб з порушеннями слуху у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.03 – корекційна педагогіка. Київ, 2006. 20 с.

2. Колупаєва А. А., Таранченко О. М., Білозерська І. О. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посібник. Київ, 2012. 308 с.

3. Ніколіна І. І., Лисак А. Р. Соціальна інтеграція та професіоналізація випускників спеціальних інтернатних закладів в умовах інклюзивного навчання в ПТНЗ. *Вісник професійно-технічної освіти Вінниччини: збірник науково-методичних праць*. Вип.1. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2012. С. 30-37.

Ковтун Е.О., к.е.н., доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Головними завданнями освіти в Україні є виховання громадянина України, формування соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості, якій притаманно почуття власної гідності, повага до прав і свобод людини, свідоме ставлення до обов'язків людини і громадянина, гордість за свою Батьківщину, здатність до саморозуміння і самовдосконалення, активної участі у соціальному житті країни. У формуванні означених важливих якостей, розвитку соціальної компетентності, вихованні особистості громадянина сучасної демократичної держави важливе місце займає середовище – все те, що оточує людину від народження і до кінця її життя.

На жаль, у практиці роботи вищих навчальних закладів процес соціалізації особистості за умови традиційної освітньої моделі набув характеру другорядності, поступившись першочерговістю процесу навчання. Як результат, більшість випускників вищих навчальних закладів мають слабо сформовані життєві компетенції, не в повній мірі розвинуті соціальні здібності, через що важко адаптуються до сучасних швидкозмінливих суспільно-економічних умов, не здатні до повної самореалізації в соціумі, періодично проявляють схильність до асоціальної поведінки.

Суспільно важливим завданням для науково-педагогічних працівників, визначеним державою, є забезпечення розбудови такого освітнього простору, у якому здобувач вищої освіти усвідомлював би свою суспільну значущість і через систему ціннісних ставлень набував досвіду взаємодії з соціумом. Це, у свою чергу, потребує від науково-педагогічних працівників переглянути традиційні підходи до процесу соціалізації здобувачів вищої освіти з огляду на

умови сучасних викликів.

Проблема формування соціалізованої особистості здобувача вищої освіти як важливої та обов'язкової складової освітнього процесу все частіше опиняється під прискіпливою увагою науково-педагогічних працівників, що пов'язано з мінливим соціальним станом розвитку здобувачів вищої освіти, повсякчасними реформами в галузі освіти, збільшенням соціально-педагогічних проблем через модернізацію сучасного життя. У зв'язку з втратою старих соціальних інститутів, постала необхідність у розробці і впровадженні в освітній процес такої моделі, яка б функціонувала як цілісна система, що відображає реальний зміст, форми, засоби, методи, умови формування соціалізованої особистості здобувачів вищої освіти.

Науково-педагогічний працівник має виступати взірцем сформованої особистості, бути авторитетом, а його завданням є вирішення проблем психолого-педагогічних складнощів здобувачів вищої освіти в освітньому процесі. Особистісні характеристики науково-педагогічних працівників, їх культура, здібності, ставлення до людей і навіть риси характеру здійснюють позитивний або негативний вплив на особистість здобувача вищої освіти.

Формування соціалізованої особистості здобувача вищої освіти відбувається під постійним впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, при цьому складові освітнього процесу відіграють провідну роль і обов'язковою умовою є взаємодія з науково-педагогічними працівниками як суб'єктами освітнього процесу. При цьому здобувачу вищої освіти не відводиться пасивна роль: він має постійно прагнути до самовдосконалення, реалізації своїх здібностей, знань та навичок.

Притаманна сьогодні девальвація моральних цінностей порушує гуманістичні засади спілкування особистості в соціумі, призводить до тиску на неї суспільства, продукуючи, тим самим, недосконалі форми комунікації, способи мислення і поведінки. Трансформаційні зміни, що відбуваються в історично апробованих соціальних орієнтаціях, призводять до формування в особистості здобувача вищої освіти деформованого ціннісного світогляду, хибних уявлень про соціально-рольовий процес, які стимулюють прояви агресивності, цинічного ставлення до соціальних і моральних цінностей. Як наслідок, ускладнюється входження в суспільство, уповільнюється, а іноді й набуває деструктивної спрямованості процес накопичення соціального досвіду й формування ціннісних орієнтацій.

Особливо важливим є забезпечення науково-педагогічними працівниками умов щодо прояву здобувачами вищої освіти позитивних якостей, що дають їм можливість для саморозвитку та самовираження. Головними методами активізації їх особистісного розвитку можна вважати: переконання їх у значущості знань про моральні якості та усвідомлення того, що вони допоможуть досягти поставленої мети; створення науково-педагогічним працівником позитивного емоційного ставлення до об'єкта пізнання, створення ситуацій, які спонукали б здобувачів вищої освіти до проявів позитивних якостей особистості, активізація особистісного розвитку за допомогою окремих видів діяльності.

Професійний науково-педагогічний підхід до формування соціалізованої особистості здобувача вищої освіти є важливою складовою в освітньому процесі, оскільки завдяки цьому здобувач вищої освіти може повністю розкрити свої здібності, комунікативні навички та вдало увійти в освітній процес. Вчасний моніторинг, систематична діагностика і визначення, шляхом використання різноманітних методик (самооцінка, соціометрія, мотивація тощо) стану соціалізації здобувачів вищої освіти, є незмінними атрибутами успішності процесу формування їх соціалізованої особистості.

Відтак, одним з пріоритетних напрямків розвитку сучасної освіти в умовах сучасних викликів на сьогодні є досягнення її якісно нового рівня, що забезпечить не тільки підготовку різнобічно розвинутої особистості, орієнтованої в сучасних світових тенденціях, здатної адекватно оцінювати та сприймати сучасну систему цінностей та потреб сучасного життя, а й формування соціалізованої особистості здобувача вищої освіти.

Процес формування соціалізованої особистості здобувача вищої освіти в умовах його життєдіяльності розглядається, головним чином, в контексті становлення сучасної освіти, змоги науково-педагогічних працівників до одночасного поєднання та реалізації кількох освітніх технологій, форм та методів освітнього процесу.

Процес формування соціалізованої особистості здобувачів вищої освіти в умовах сучасності є динамічним та відбувається в умовах постійного пошуку науково-педагогічних ефективних методів освітнього процесу, форм діяльності, які б відповідали їх психоемоційному та фізичному розвитку, сприяли формуванню та розвитку соціального досвіду та особистісних якостей, що допоможуть побудувати адекватні відносини з навколишнім середовищем, тобто, стали показниками особистісної соціалізації.

Потужним інструментом формування соціалізованої особистості здобувачів вищої освіти в умовах сучасних викликів є засоби масової інформації: мережа Інтернет, соціальні мережі, друковані видання, радіо, телебачення. Вони прямим чином впливають на суспільну думку, її формування. Інформаційний та соціальний простір для сучасної молоді не має явних внутрішніх та зовнішніх кордонів. Під впливом ЗМІ у молоді відбувається як становлення, так і руйнування навичок соціалізації особистості. В сучасних умовах, в зв'язку з використанням мережі Інтернет, у повсякденному житті відбувається підміна реальних відносин одного з одним віртуальними зв'язками. Всесвітня глобальна мережа несе у собі не тільки користь, але й певну небезпечність. Поступово відбувається спотворення процесу соціалізації особистості за рахунок заміни реальних відносин соціалізації віртуальними.

Отже, процес формування соціалізованої особистості здобувачів вищої освіти в умовах сучасності є динамічним та відбувається в умовах постійного пошуку науково-педагогічних ефективних методів освітнього процесу, форм діяльності, які б відповідали їх психоемоційному та фізичному розвитку, сприяли формуванню та розвитку соціального досвіду та особистісних якостей, що допоможуть побудувати адекватні відносини з навколишнім середовищем,

Список використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 1556-VII/Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. №38-39. ст. 380.
2. Кремень В.Г. Інноваційність в освіті як вимога часу. *Інновації в освіті*. Ялта, 2010. С. 7-13.
3. Кремень В.Г. Трансформація особистості в освітньому просторі сучасної цивілізації. *Професійно-технічна освіта*. 2009. №1. С. 3-6.
4. Любарська О.М. Основи соціалізації особистості: навч. посіб. / 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: Ленвіт, 2012. 238 с.
5. Марчишинець О.В., Яковенко А.Ю. Неформальна освіта як невід'ємна складова освіти впродовж життя. *Економіка та регіон: науковий вісник Полтавського НТУ ім. Юрія Кондратюка*. 2017. № 6(67). С.112-117.
6. Мудрик А.В. Социальная педагогика. 8 изд. М.: Academia, 2013. 240 с.

Кузьміна О.М., к.т.н., доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

ВИКОРИСТАННЯ СЕРЕДОВИЩА MOODLE ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРАКТИЧНИХ ТА ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОЦІНКИ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ З КОМП'ЮТЕРНИХ ДИСЦИПЛІН

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що у ході навчання у закладах вищої освіти (ЗВО), однієї з найважливіших складових є отримання здобувачами вищої освіти практичних навичок використання автоматизованих інформаційних систем та різноманітного програмного забезпечення. Особливо актуальна практична складова для навчальних програм, що реалізуються у сучасних ЗВО.

Специфіка практичних занять з комп'ютерних дисциплін міститься у тому, що необхідно використовувати спеціальне програмне забезпечення (ПЗ), яке призначене для оволодіння сучасними інформаційними технологіями у фаховій сфері. Отримання практичних навичок використання спеціального ПЗ у ході навчання, як правило, здійснюється за допомогою апаратних та програмних засобів, де обов'язковою складовою є глобальні та локальні комп'ютерні мережі. Викладачі кафедри економічної кібернетики та інформаційних систем (ЕКІС) Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ (ВТЕІ КНТЕУ) відслідковують сучасний стан та інновації в інформаційних технологіях на європейському ринку та Україні. У навчанні здобувачам вищої освіти пропонуються можливі версії таких програмних продуктів. Крім того, є можливість використовувати інтерактивне навчальне середовище MOODLE, яке є однією з головних складових інформаційної системи ЗВО та за допомогою віртуального зв'язку між користувачами у режимі віддаленого доступу впроваджує в навчальний процес методи електронної освіти в широкому її спектрі, а саме розроблення та впровадження в навчальний процес мультимедійних навчально-методичних комплексів на базі спеціальних програмних продуктів з використанням можливостей інтернет - ресурсів.

Середовище MOODLE активно використовується викладачами кафедри ЕКІС та здобувачами ВТЕІ КНТЕУ, не тільки як форма дистанційного навчання при самостійному опануванні дисциплін, а ще для підвищення якості практичних та лабораторних занять та оцінки роботи здобувачів вищої освіти.

Необхідність та практична цінність використання інтерактивного середовища:

1. Здобувачі вищої освіти мають можливість роботи зі спеціальним ПЗ, яке не завжди можливо використовувати на звичайних комп'ютерах;

2. У ході виконання практичних та лабораторних занять здобувачі мають можливість працювати командою, що розвиває здатність до комунікативної спроможності у сферах професійного та особистого спілкування.

3. у цілому, підвищується якість та ефективність проведення практичних та лабораторних занять з комп'ютерних дисциплін.

Важливу роль під час організації навчального процесу на основі будь-якої освітньої технології відіграє контроль отриманого рівня знань. Процедура контролю в процесі навчання виконує функцію констатації факту з метою отримання якісного рівня готовності студента.

В інформаційно-навчальному середовищі ЗВО в центрі уваги знаходиться здобувач: його мотиви, цілі, потреби, тобто всі питання навчально-методичного змісту (організація навчального процесу, використання прийомів, засобів, методів, інструментів, джерел інформації та ін.) розглядаються та формуються виходячи із потреб, активності, здібностей, рівня підготовки, інформаційного потенціалу здобувачів [3]. Однією з форм представлення такого доробку є оцінка роботи здобувачів на практичних та лабораторних заняттях, на поточному та підсумковому контролі знань.

Традиційна форма навчання має перелік недоліків, які не дозволяють якісно та ефективно проводити детальний аналіз навчальної діяльності усіх здобувачів, так як викладачеві не вистачає часу для опитування всієї аудиторії. Модернізація контролю навчального процесу потребує сучасної комп'ютерної техніки та засобів комунікації, що не є перешкодою у його активному використанні. Проведення on-line електронного контролю знань є основою отримання об'єктивної незалежної оцінки рівня навчальних досягнень здобувачів (знань, інтелектуальних умінь і практичних навичок).

Сьогодні у ЗВО України вимагає перед усім від викладачів все більшого стимулювання до вдосконалення системи об'єктивної оцінки якості знань. У зв'язку з цим постає питання трансформації методики підсумкового та тестового контролю на використання більш ефективніших, цікавіших засобів, а це — on-line тестування та контролю знань, що нам дають інноваційні технології. В першу чергу, це можливість здобувачеві самостійно отримати результат при засвоєнні теоретичних знань, які він (здобувач) освоїв на лекції чи самостійно за допомогою індивідуального розв'язання поставлених викладачем завдань.

Електронне тестування – це процедура атестації, встановлення відповідності особистісної моделі знань, нової необхідної стандартизованої моделі. Стає зрозумілим, що контроль – це сама процедура управління

навчанням і є невід'ємним елементом самого процесу, а тестування це є процедура встановлення факту: володіє здобувач матеріалом чи не володіє.

Необхідно відмітити, що саме для викладачів електронний контроль має суттєвий перелік переваг перед традиційною формою контролю якості знань:

1) надає можливість оперативної перевірки знань великої кількості здобувачів одночасно;

2) звільняє викладача від виконання рутинної роботи та організації масового контролю, що додає більше часу на вдосконалення своєї професійної діяльності, на розробку та використання новітніх засобів;

3) збільшується можливість реалізації індивідуальної роботи із здобувачами, яка в новій системі освіти є однією із основних компонентів, так як здобувач отримує третину знань самостійно.

Ефективність функціонування європейської системи забезпечення якості освіти певною мірою залежить від впровадження інновацій. Основна роль тут відводиться викладачу, його готовності використовувати інновації у своїй діяльності, організувати процес навчання інноваційними проектами. А електронне опитування виступає однією із інноваційних форм, які вже не один рік використовуються в процесі освіти. Дана форма контролю якості знань є дуже популярною за кордоном, та й в Україні теж активно розробляється.

Ефективність даного методу роботи системи полягає в наступному: здобувача, який пройшов on-line електронне опитування, можна оцінити, отримавши час виконання завдання і кількість вірно виконаних питань. Слід відзначити, що система забезпечує ефективну перевірку та моніторинг навчальної діяльності як окремого здобувача, так і цілої групи, що ефективно використовувати для самостійної роботи та нової дистанційної форми навчання. Важливо відмітити, що Україна увійшла в європейську систему освіти та безумовно повинна використати переваги системи електронного оцінювання знань в організації навчального процесу у ЗВО, а це є підставою до все більшого використання інноваційних технологій. Крім того, здобувачі, які бажають продовжувати освіту за кордоном, де перевірка знань виконується в основному електронним способом мають звикати до цього.

Результати практичного досвіду викладачів кафедри ЕКІС ВТЕІ КНТЕУ показують, що використання on-line електронного опитування покращує якість перевірки знань, формує позитивне ставлення до предмету навчання та об'єктивно та оперативно здійснює контроль викладачем.

Таким чином, модерування викладачем комунікативної взаємодії учасників обговорення та аналіз її результату дозволяє оперативно виявити нові вимоги до кваліфікації фахівця, продиктовані розвитком сфери діяльності, і є інформаційним джерелом для актуалізації навчально-методичного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Сидорчук Л. А. Впровадження інформаційних технологій в навчальний процес вищих шкіл. *Проблеми педагогічних технологій*: Збірник наукових праць. Луцьк: ЛІРоЛ, 2010. Вип. 1. С. 280-286.

2. Інформаційне освітнє середовище навчального закладу. Створення електронного навчально-методичного комплексу дисципліни. URL: http://ito.vspu.net/SAIT/inst_kaf/kafedru/matem_fizuka_tex_osv/ (дата звернення: 01.03.2019).

3. Кузьміна О.М. On-line тестування знань здобувачів – інструмент підвищення якості освіти. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія: матеріали міжвузівського вебінару (Вінниця, 31 березня 2017 р.). Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2017. С.53-55.

Паламарчук Є.А., к.т.н., доцент, Коваленко О.О., к.т.н., доцент
Вінницький національний технічний університет

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Актуальність запровадження ефективного поточного та підсумкового контролю знань студентів з використанням інструментарію інформаційних технологій. в тому числі і програмних продуктів тестового контролю не зменшується з часом. Досвід авторів під час впровадження проекту «Електронний університет» свідчить про необхідність акцентування уваги на таких основних аспектах:

1. Тестування програмного продукту та його коригування за результатами тестування та апробації.

2. Розробка методичних рекомендацій та інструкцій щодо створення тестів, їх апробації та запровадження в освітній процес.

3. Навчання викладачів щодо роботи в електронному інформаційному середовищі.

4. Навчання викладачів щодо використання тестових завдань в поточній роботі зі студентами та для підсумкового контролю.

Не дивлячись на те, що автори мають достатній досвід розробки та впровадження модулів тестового контролю [1-2], масове обов'язкове використання тестового контролю в межах університету, виявило такі проблеми:

1. Викладачі повинні проаналізувати особливості власних дисциплін та визначити теми, за якими будуть розроблені тестові завдання.

2. Відкриті питання тестів необхідно використовувати тільки при однозначній чіткій відповіді на питання, яку студенту необхідно знати точно і вміти грамотно ввести цю відповідь в програмному середовищі.

3. Серед практичних задач, необхідно визначити або/і розробити низку задач для тестового контролю, які будуть вирішені студентами під час тесту та будуть мати діапазон змін для вхідних умов задачі.

4. Організація самостійної роботи студентів повинна обов'язково включати в себе роботу студентів з тестовими завданнями для одержання навичок роботи в системі управління навчанням та перевірки власних знань.

5. Викладач відповідно авторській методиці визначає рівень охоплення тем дисципліни; а також може сформувати тести за рівнями складності (від низького до вищого).

6. Викладачі однієї або споріднених дисциплін можуть колективно створювати та обмінюватись тестовими питаннями, здійснювати перехресний контроль якості тестів.

Виявлені вимоги до організації тестового контролю поставили перед розробниками задачу створення спеціальних нових інструментів в середовищі системи управління навчанням – конструктор «політест» та «редактор тестів колег», які сформовані на основі поведінкових моделей оцінювання знань у веб-середовищі змішаного навчання.

Розглянемо більш детально підмодуль – конструктор «політест».

Логіка використання такого конструктора сформована відповідно до запитів викладачів, які поставили перед розробниками задачу створення програмного підмодулю, в якому була б можливість сформувати тест з готових тестів з визначеними параметрами. Тобто, якщо викладач, який має три пули тестових завдань за рівнями складності, хоче сформувати загальний підсумковий тест на основі логіки включення питань для перевірки за такою схемою першого рівня – 5 питань; другого і третього – по 10 питань, він має можливість змінити дані в картці кожного пулу тестів, а потім об'єднати їх в один підсумковий (рис. 1). Далі, програма рандомно сформує тестові білети для кожного окремого студента.

Картка тесту

"Основи програмної інженерії. Залік 2 рівень. ."

Назва тесту : Галузь знань :	Основи програмної ін	Тема: Залік 2 рівень	Номер:
Автор(и) :	Коваленко Олена Олексіївна		
Вид контролю:	СРС <input checked="" type="radio"/> Екзамен <input type="radio"/> <input type="button" value="Застосувати"/>		
Задавати питань :	10	шт.	
Задавати питань на :		балів	
Шкала оцінок:			
"5" >	0.85		
"4" >	0.75		
"3" >	0.65		
"2" >	0.55		
"1" >	0.20		
Всього питань:	152		
E-mail для помилок:			
*В режимі реєстрації через:		днів	
Колекція:	Документи		<input type="button" value="Занести"/>

Рисунок 1 – Картка тесту

Викладач має також можливість контролю складових підсумкового тесту. (рис. 2).

Код	Назва тесту	Питань	Вид.
z_p600n27	Основи програмної інженерії. Залік Третій рівень. .	161	×
z_p600n25	Основи програмної інженерії. Залік 2 рівень. .	152	×
z_p600n22	Основи програмної інженерії. Моделі розробки ПЗ. 1 рівень.	20	×

▶ Закрити

Рисунок 2 – Перевірка складових політесту

Можливості групової роботи створення тестів для викладачів споріднених спеціальностей полягають в тому, що викладачі, за домовленістю між собою, обмінюються розробленими тестами та мають можливість їх доповнити, відредагувати їх у співавторстві.

На сьогоднішній день, у Вінницькому національному технічному університеті запроваджено обов'язковий тестовий контроль з 3-х дисциплін в межах заліково-екзаменаційної сесії в кожній групі студентів. Для цього розроблені методичні вказівки щодо формування та запровадження тестового контролю та його організації; проведено низку методичних семінарів, навчання викладачів та організовано поточне консультування фахівцями центру дистанційної освіти.

Система управління навчанням JetIQ ВНТУ та зокрема модуль Тест IQ містить для організації проведення ефективного поточного та підсумкового тестового контролю такі засоби та інструменти для :

- створення відкритих тестових завдань.
- створення закритих тестових завдань.
- створення задач зі змінними вхідними умовами.
- об'єднання тестів;
- визначення шкали оцінювання за результатами проходження тесту;
- визначення часу та балів оцінювання за кожне окреме питання;
- конструювання політесту;
- редагування тестів колег;
- копіювання (клонування), видалення та редагування окремих питань;
- імпорту/експорту тестів;
- використання рисунків;
- використання вбудованого редактора формул;
- форматування тексту;
- використання тестів в поточному та підсумковому контролі;
- обмеження проходження тесту більше визначеної кількості раз;
- безпеки роботи в програмному середовищі;
- вивчення інструкцій для роботи в програмному середовищі;
- формування та друку відомостей результатів тестування;
- моніторингу статистичних даних використання електронних ресурсів тестової системи;
- оцінювання якості тестових завдань.

Наявність широкого спектру інструментарію, організація навчання викладачів та обґрунтовані методики створення і використання тестового контролю дозволяють більш ефективно здійснювати оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Паламарчук Є. А., Коваленко О. О., Яцковська Р. О. Варіативна оцінка знань студентів за допомогою системи Тест-IQ. *Матеріали 9-ї науково-практичної конференції* (Львів, 21-23 листопада 2017 р.) Львів: Видавництво Наукового товариства ім. Шевченка, 2017. С. 188-193.

2. Методичні рекомендації щодо підготовки та використання тестових завдань в процесі поточного та підсумкового контролю знань студентів / Укл.: Бісікало О. В., Паламарчук Є. А., Коваленко О. О., Федотов В. О., Хом'юк І. В., Громова Л. П. 2019. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/23945> (дата звернення: 04.03.2019).

Електронне видання

Інтерактивний освітній простір ЗВО

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОГО ВЕБІНАРУ**

4 березня 2019 року

Відповідальний редактор: Ліщинська Л.Б.

Комп'ютерна верстка: Копняк К.В.



Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 5,41

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
21050, Україна, м. Вінниця, вул. Соборна, 87
E-mail: secretarvtei@ukr.net, тел. (0432)55-04-00